

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΓΡΟΤΡΟΦΙΜΩΝ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**Αξιολόγηση του Μέτρου 2.4.1 περί Δάσωσης γεωργικής γης και η
συμβολή του στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος**

ΣΟΝΙΑ ΣΑΡΡΗ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΤΖΟΥΒΕΛΕΚΑΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ, 2015

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

Αξιολόγηση του Μέτρου 2.4.1 περί Δάσωσης γεωργικής γης και η συμβολή του στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος

ΣΟΝΙΑ ΣΑΡΡΗ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΤΖΟΥΒΕΛΕΚΑΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ, 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	1
Ευχαριστίες	3
Κεφάλαιο 1: <i>ΚΥΠΡΟΣ: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ</i>	4
Εισαγωγή.....	4
1.1 Γενικά στοιχεία για την Κύπρο	5
1.2 Πληθυσμός και Οικονομική Δραστηριότητα	8
1.3 Κλιματολογικές συνθήκες.....	11
1.3.1 Κλιματολογικές συνθήκες στην Κύπρο	11
1.3.2 Τάσεις κλιματολογικών συνθηκών	14
1.4 Γεωλογικές Ζώνες – Εδάφη και Γεωμορφολογία και καλλιέργειες	18
1.5 Διαθροτικά και άλλα προβλήματα της γεωργίας	25
Κεφάλαιο 2: <i>ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ</i>	30
Εισαγωγή.....	30
2.1 Το Τμήμα Δασών	30
2.2 Ευρωπαϊκή Δασική Στρατηγική	33
Κεφάλαιο 3: <i>ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007-2013. ΤΟ ΜΕΤΡΟ 2.4.1 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟ</i>	37
Εισαγωγή.....	37
3.1 Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης	38
3.2 Μέτρο 2.4 – Δάσωση γεωργικής γης, Καθεστώς 2.4.1(κανονισμός 221, καν.1698/2005).....	43
3.3 Η εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 στην Κύπρο- τα Δασικά Είδη που χρησιμοποιήθηκαν και η πιθανή οικονομική τους εκμετάλλευση.....	48
3.4 Η Εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 στην Ευρώπη και κυρίως στις Μεσογειακές χώρες	57
Κεφάλαιο 4: <i>ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 2.4.1 ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ</i>	62
Εισαγωγή – Γενικά στοιχεία της έρευνας.....	62
Θεωρητικό υπόβαθρο της στατιστικής έρευνας	63
4.1 Αριθμός συμμετοχών στο μέτρο.	64
4.2 Πληρωμές.....	71
4.3 Φυσικά Χαρακτηριστικά των περιοχών που συμμετέχουν στο μέτρο.....	78

4.3.1	Τύπος Εδάφους	78
4.3.2	Έκταση και Υψόμετρο	79
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ	81
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	85
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	I

Αξιολόγηση του Μέτρου 2.4.1 περί Δάσωσης γεωργικής γης και η συμβολή του στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος

Περίληψη

Το μέτρο 2.4.1 περί Δάσωσης γεωργικής γης ξεκίνησε την εφαρμογή του στην Κύπρο το 2004 στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 και το οποίο συνεχίζεται στα επόμενα Προγράμματα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής για τα έτη 2007-2013 και 2014-2020. Κατά τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του Μέτρου τα αποτελέσματα δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά αλλά στην πορεία υπήρξε μεγαλύτερο ενδιαφέρον για συμμετοχή στο μέτρο.

Για να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι που οδήγησαν στην επιτυχία ή αποτυχία της εφαρμογής του Μέτρου, αλλά και να διαφανεί η αναγκαιότητα εφαρμογής του γίνεται αρχικά μια συνοπτική παρουσίαση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Κύπρου, της στρατηγικής που ακολουθεί το Τμήμα Δασών (αρμόδιο τμήμα εφαρμογής του Μέτρου) και η Ευρωπαϊκή Ένωση και κατ' επέκταση παρουσίαση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013. Ακολούθως θεωρήθηκε σκόπιμο να γίνει επιλεκτική αναφορά στην εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 σε Ευρωπαϊκό επίπεδο με ιδιαίτερη βαρύτητα στις Μεσογειακές χώρες. Τέλος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα τα οποία προέκυψαν από την αρχή της εφαρμογής της Μέτρου 2.4.1 μέχρι και το έτος 2013, στα οποία έχουν στηριχθεί τα τελικά συμπεράσματα και εισηγήσεις της παρούσας εργασίας.

Στόχος της παρούσα εργασία είναι να διαφανούν οι στόχοι των συμμετεχόντων (οικονομικοί ή άλλοι λόγοι) και κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι που τέθηκαν από την ΚΑΠ οι οποίοι μεταξύ άλλων είναι η αύξηση της δασικής έκτασης,, προστασία της βιοποικιλότητας και του εισοδήματος των αγροτών.

Appraisal of Measure 2.4.1 of afforestation of agricultural land and contribution for agriculture income

Abstract

The measure 2.4.1 about forestation of agricultural land began implementing in Cyprus in 2004 under the Rural Development Programme 2004-2006, which continued in subsequent programs of the Common Agricultural Policy for the years 2007-2013 and 2014-2020. During the first years of the measure implementation, the results are not very encouraging, but along the way there was more interest for participation.

In order understand the reasons for success or failure of the measure but also to indicate the need to apply the measure, a summary of the peculiarities of Cyprus is described in this research study. Also the description of the strategy followed by the Forestry Department (department of the measure) and the European Union and the presentation of the Rural Development Programme 2007-2013. Then it was considered appropriate to make selective reference to the implementation of Measure 2.4.1 at European level with a special emphasis on Mediterranean countries. Finally, the results that have been generated since the beginning of the implementation of Measure 2.4.1 up to the year 2013 are presented. These results have relied the final conclusions and recommendations of this study.

Development Programme 2007-2013 are included as well. Then it was considered appropriate to make selective reference to the implementation of Measure 2.4.1 at European level with a special emphasis on Mediterranean countries. The aim of this paper is the contribution to the objectives of the participants (economic or other reasons) and whether they have achieved the goals set by the CFP (e.g. to increase the forest area, the protection of biodiversity and farmers' income).

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω κάποιους ανθρώπους οι οποίοι συνέβαλαν ώστε να καταστεί δυνατή η διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας.

Καταρχήν τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Βαγγέλη Τζουβελέκα για την αποδοχή και έγκριση του θέματος της παρούσας εργασίας αλλά και για την άψογη συνεργασία.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στον κ. Χριστόδουλο Α. Χριστοδούλου Δασικό Λειτουργό του Τμήματος Δασών για το ενδιαφέρον και την πολύτιμη βοήθεια του για την εξεύρεση των απαραίτητων πληροφοριών.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστώ την οικογένεια μου για την αμέριστη συμπαράστασή τους και ενθάρρυνση σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου. Σας ευχαριστώ για την υπομονή σας!!

Κεφάλαιο 1: ΚΥΠΡΟΣ: ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Εισαγωγή

Είναι πολύ σημαντικό προτού ξεκινήσουμε με την αξιολόγηση του Μέτρου 2.4.1, και για την καλύτερη κατανόηση της εφαρμογής του και των αποτελεσμάτων της έρευνας, στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας θα παρατεθούν συνοπτικά κάποια γενικά στοιχεία που αφορούν την Κύπρο.

Τα στοιχεία με τα οποία θα ασχοληθούμε είναι τα γενικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά του νησιού, τα πολιτικά (πληθυσμός, οικονομικές ασχολίες κατοίκων κτλ.) και κλιματολογικές συνθήκες.

Τέλος θα παρουσιαστούν τα προβλήματα που παρουσιάζονται στις αγροτικές περιοχές και στον γεωργικό τομέα ώστε να διαφανεί στην πορεία της παρούσας εργασίας εάν το μέτρο 2.4.1 συνέβαλε στην πρόληψη ή βελτίωση τους.

1.1 Γενικά στοιχεία για την Κύπρο

Η Κύπρος βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου και νότια της Τουρκίας (<http://europa.eu>) και είναι το τρίτο σε μέγεθος νησί μετά τη Σαρδηνία και Σικελία με έκταση 9251 τετραγωνικών μέτρων. Συγκεκριμένα η Κύπρος βρίσκεται 800km από την Ηπειρωτική Ελλάδα και τα πλησιέστερα ελληνικά νησιά είναι η Ρόδος και η Κάρπαθος σε απόσταση 380km ενώ σε απόσταση μόλις 75km βόρεια του νησιού βρίσκεται η Τουρκία, και ανατολικά βρίσκεται η Συρία (105km) και νότια η Αίγυπτος (380km). (<http://www.mfa.gov.cy>)

Το 1974 πραγματοποιείται η Τούρκικη εισβολή, με το 37% των εδαφών του νησιού να παραμένουν έως σήμερα υπό Τούρκικη κατοχή. Τα κατεχόμενα εδάφη εκτείνονται, από τα βόρεια της Κερύνειας μέχρι ανατολικά του Πύργου Τυλληρίας, περνούν μέσα από την Λευκωσία και καταλήγουν στην Αμμόχωστο. Το γεγονός αυτό πέραν το ανθρωπιστικό, προκαλεί πολλά προβλήματα στην οικονομία της χώρας, αφού οι κατεχόμενες περιοχές, διακρίνονταν για την τουριστική, εμπορική, γεωργική ανάπτυξη αλλά και για την βιοποικιλότητα του νησιού. Οι κατεχόμενες περιοχές Μόρφου και Κερύνειας διακρίνονταν για τις καλλιέργειες εσπεριδοειδών ελιών, χαρουπιών, η Καρπασία γνωστή στην παραγωγή καπνών και τέλος στην επαρχία Αμμοχώστου γνωστή για τις καλλιέργειες εσπεριδοειδών, αλλά και τον σιτοβολώνων της Μεσαορίας. Συγκεκριμένα ποσοστιαία χάθηκαν:

1. 100% της παραγωγής καπνού,
2. 86% της παραγωγής καρότων,
3. 79% της παραγωγής εσπεριδοειδών
4. 68% των σιτηρών
5. 65% των κτηνοτροφικών φυτών.
6. 45 % των ελιών και
7. 32 των λαχανικών , 30 των χαρουπιών και 25% των πατατών

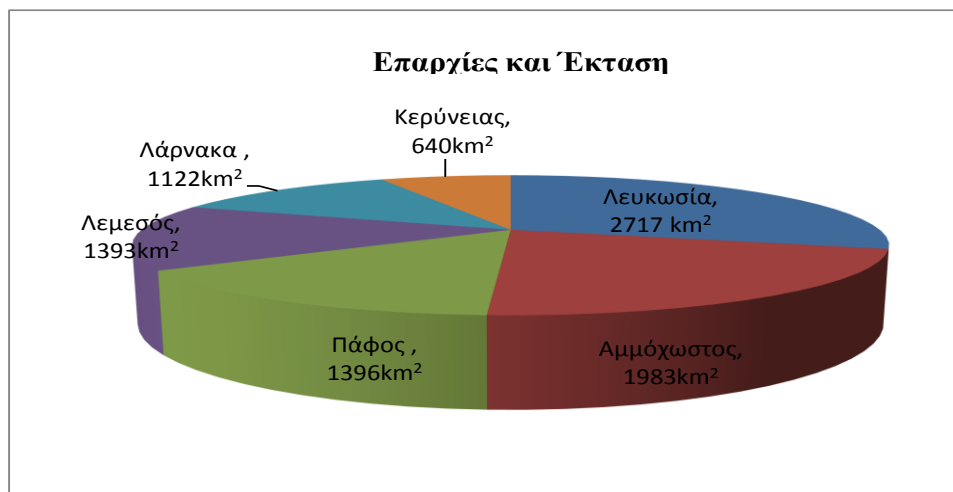
Πέραν από την φυτική παραγωγή, μεγάλο μέρος της οποίας εξαγόταν, σοβαρό πλήγμα δέχτηκαν η κτηνοτροφία, η αλιεία πέραν του 50% (19 από τα 31) των αλιευτικών κέντρων που υπήρχαν καταστράφηκε. Σοβαρό πλήγμα δέχτηκε και ο δευτερογενής τομέας και κυρίως εργοστάσια που ασχολούνταν με την συσκευασία (φρούτων, λαχανικών κλπ) και την μεταποίηση των πιο πάνω

προϊόντων (γαλακτοκομία - τυροκομία, αλευροποιία, αλλαντοποιεία εργοστάσια παραγωγής χυμών, ελαιουργεία κλπ)

Επιπλέον επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό, το εμπόριο λόγω του ότι χάθηκε το λιμάνι Αμμοχώστου, στο οποίο πραγματοποιείτο το 88% του εισαγωγικού και το 74% του εξαγωγικού εμπορίου με κύρια εξαγωγίμα προϊόντα τα εσπεριδοειδή, σιτηρά, πατάτες κλπ. (<http://www.livepedia.gr>)

Όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα πιο πάνω ότι με την Τουρκική εισβολή η οικονομία της χώρας δέχτηκε σοβαρότατο πλήγμα και από το 1974 και έκτοτε ανοίγει ένα καινούργιο κεφάλαιο και για τον γεωργοκτηνοτροφικό και δασικό τομέα.

Διοικητικά το νησί χωρίζεται σε έξι επαρχίες όπως παρουσιάζονται στον διοικητικό Χάρτη 1.1.1. οι οποίες κατά σειρά μεγέθους είναι η Λευκωσία η οποία είναι και η πρωτεύουσα της χώρας, η Αμμόχωστος η οποία μετά το 1974 είναι ημί-κατεχόμενη, η Λεμεσός η οποία αποτελεί την συμπρωτεύουσα της Κύπρου και ακολούθως η Πάφος, Λάρνακα και η Επαρχία Κερύνειας. Η έκταση κάθε Επαρχίας (Γ.Καρούζης,2006) παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 1.1.1.

Διάγραμμα 1.1.1: Επαρχίες της Κύπρου - Εκτάσεις

Χάρτης1.1.1: Διοικητικός Χάρτης της Κύπρου (<http://el.wikipedia.org>)

Όπως θα δούμε και πιο κάτω, στην περίπτωση της Κύπρου, η έκταση κάθε επαρχίας δεν καθορίζει και την οικονομική ευρωστία ή τα πληθυσμιακά χαρακτηριστικά της. Στην περίπτωση της Κύπρου όμως η έκταση αλλά και τα χαρακτηριστικά της κάθε μιας, υποβοηθά στο να γίνει αντιληπτή η σημασία που είχε η απώλεια εδαφών κατά την Τουρκική εισβολή σε ότι αφορά τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα αλλά και την διαμόρφωση των πληθυσμιακών και οικονομικών χαρακτηριστικών που αφορά κάθε επαρχία.

1.2 Πληθυσμός και Οικονομική Δραστηριότητα

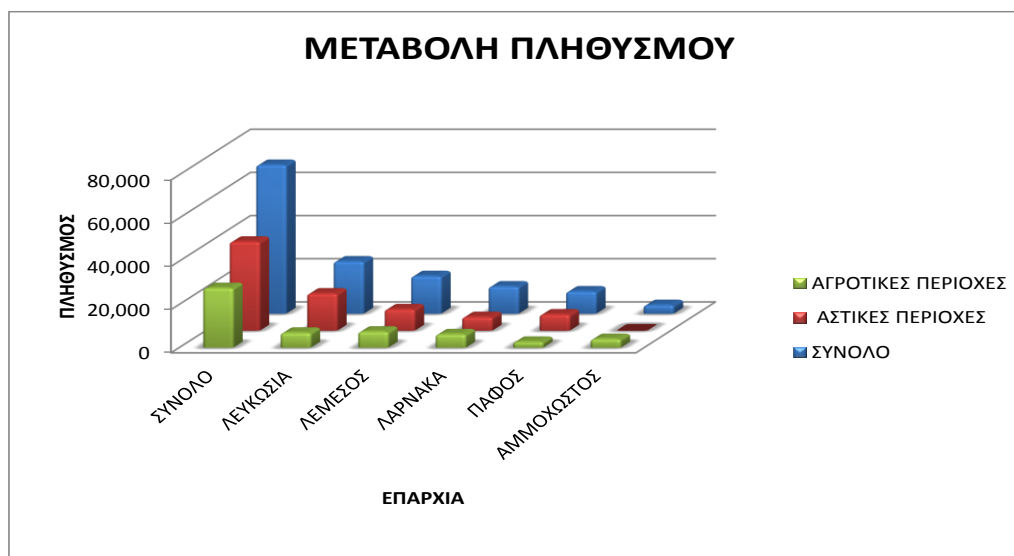
Στην τελευταία απογραφή πληθυσμού που έγινε το 2011 και με τελευταία ενημέρωση των δεδομένων που συλλέχθηκαν τον Μάρτιο του 2014, ο συνολικός αριθμός των κατοίκων του νησιού (δεν υπολογίζεται ο πληθυσμός και οποιοδήποτε ποσό των κατεχομένων), για το 2012 ανερχόταν σε 865900 κατοίκους έναντι των 796900 του 2008. Δηλαδή υπήρξε μια αύξηση κατά 9%. Το 67% του συνολικού πληθυσμού (582100) είναι κάτοικοι αστικών κέντρων και το υπόλοιπο 33% (283800) σε αγροτική περιοχή. (<http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf>). Στον πίνακα 1.2.1 παρουσιάζονται αναλυτικά ο πληθυσμός όπως καταγράφηκε σε κάθε επαρχία.

ΠΕΡΙΟΧΗ / ΕΠΑΡΧΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ	ΑΓΡΟΤΙΚΗ	ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ	582,100	283,800	865,900
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	246,400	90,500	336,900
ΛΕΜΕΣΟΣ	184,100	57,800	241,900
ΛΑΡΝΑΚΑ	86,700	60,500	147,200
ΠΑΦΟΣ	64,900	27,100	92,000
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	0	47,900	47,900

Πίνακας 1.2.1: Ο πληθυσμός της Κύπρου

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι στην επαρχία Αμμοχώστου δεν υπάρχει αστική περιοχή παράλληλη την μεγάλη ανάπτυξη που παρατηρείται στην περιοχή, αφού η αστική περιοχή της Αμμοχώστου είναι κατεχόμενη.

Από το 2008 έχει παρουσιαστεί μια αύξηση του πληθυσμού, τόσο στις αγροτικές όσο και στις αστικές περιοχές, γεγονός που δεν υποδεικνύει ότι υπάρχει το φαινόμενο της εγκατάλειψης των αγροτικών περιοχών προς τα αστικά κέντρα. Διαγραμματικά, η μεταβολή του πληθυσμού από το 2008 μέχρι το 2011 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 1.2.1.

Διάγραμμα 1.2.1: Η μεταβολή πληθυσμού σε αγροτικές και αστικές περιοχές του νησιού.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα η μεταβολή πληθυσμού που παρατηρείται, είναι ισόποση αύξηση σε αστικές και αγροτικές περιοχές της επαρχίας Λάρνακας και Λεμεσού.

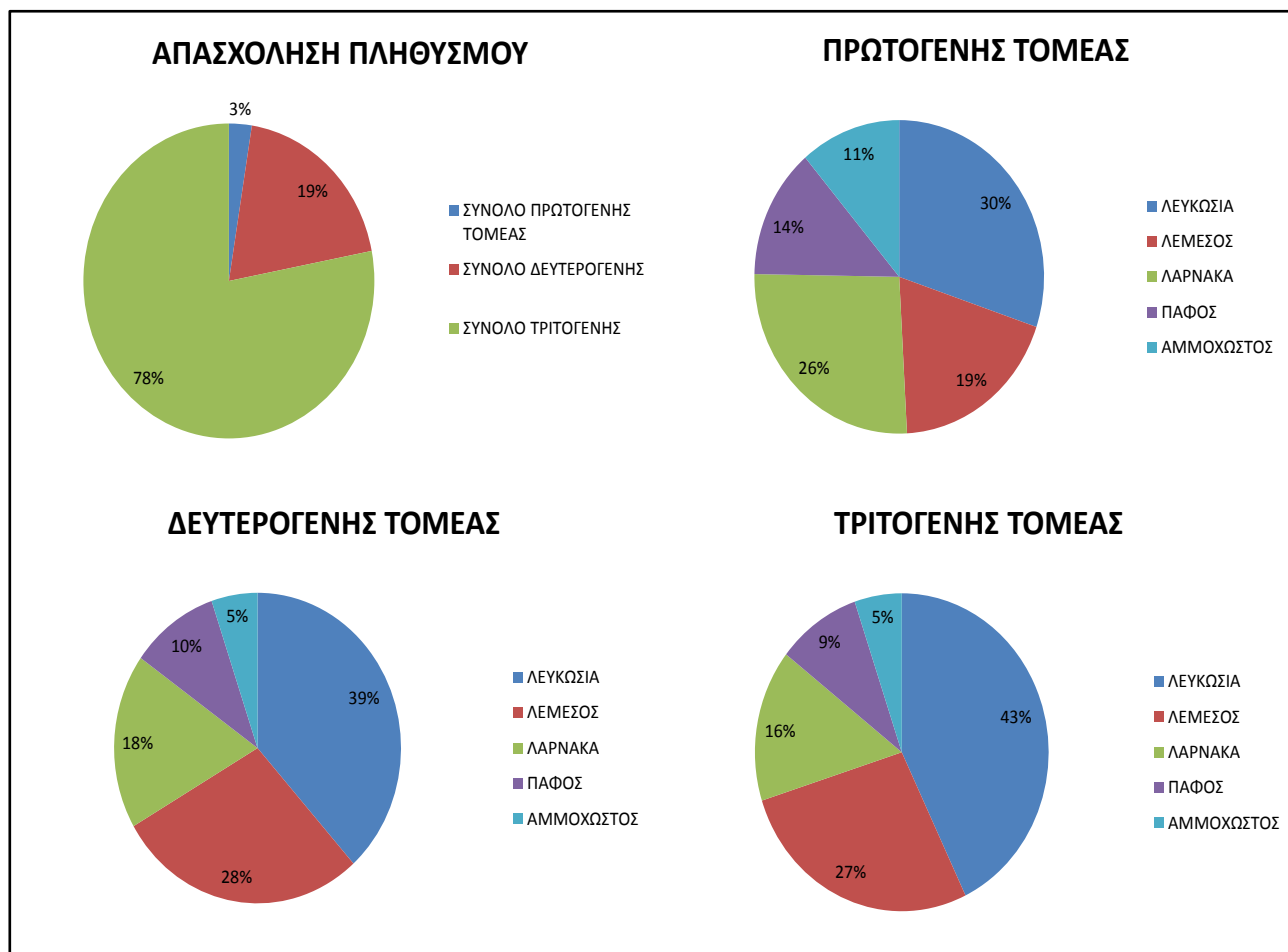
Οι κάτοικοι του νησιού απασχολούνται κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα και ακολούθως στον δευτερογενή και ένας πολύ μικρός σχετικά αριθμός με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Συγκεκριμένα 285277 άτομα απασχολούνται στον τριτογενή τομέα, 70950 με τον δευτερογενή και μόλις 9244 με τον πρωτογενή τομέα.

Ο συνολικός αριθμός απασχολουμένων, (σε σύνολο οικονομικά ενεργού πληθυσμού και όσων δήλωσαν τομέα εργασίας), κάθε τομέα παραγωγής παρουσιάζεται συνοπτικά από τον Πίνακα 1.2.2. (<http://www.cystat.gov.cy>)

ΤΟΜΕΑΣ / ΕΠΑΡΧΙΑ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ	9,244	70,950	285,277
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	2,790	27,206	122,254
ΛΕΜΕΣΟΣ	1,753	20,056	77,670
ΛΑΡΝΑΚΑ	2,416	12,938	44,168
ΠΑΦΟΣ	1,246	7,069	26,369
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	1,039	3,681	14,816

Πίνακας 1.2.2: Κατανομή οικονομικά ενεργού πληθυσμού στους τομείς της οικονομίας.

Στο Διάγραμμα 1.2.2 παρουσιάζεται σε ποσοστά η απασχόληση κάθε επαρχίας σε κάθε τομέα παραγωγής.

Διάγραμμα 1.2.2: Απασχόληση του πληθυσμού στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα

Η κατανομή της απασχόληση στους τρεις τομείς της οικονομίας παρουσιάζει διαφοροποίηση. Οι κάτοικοι των επαρχιών Λευκωσίας και Λεμεσού απασχολούνται κυρίως με τον τριτογενή και δευτερογενή τομέα. Ενώ στον πρωτογενή απασχολούνται, σε μεγαλύτερο βαθμό οι κάτοικοι των επαρχιών Λευκωσίας και Λάρνακας όπως και στην επαρχία Πάφου, το ποσοστό είναι αρκετά σημαντικό σε σχέση με το μέγεθός της. (<http://www.cystat.gov.cy>)

1.3 Κλιματολογικές συνθήκες

1.3.1 Κλιματολογικές συνθήκες στην Κύπρο

Το κλίμα της Κύπρου είναι τυπικά μεσογειακό, και το οποίο επηρεάζεται από την γεωγραφική της θέση. Τα χαρακτηριστικά του αναφέρονται πιο κάτω.

Τα κύρια χαρακτηριστικά του μεσογειακού κλίματος της Κύπρου, είναι το ζεστό και ξηρό Καλοκαίρι από τα μέσα του Μάη έως μέσα Σεπτεμβρίου, ενώ ο ήπιος Χειμώνας ξεκινά από τα μέσα Νοεμβρίου έως τα μέσα Μαρτίου και ενδιάμεσα βρίσκονται οι δυο μεταβατικές εποχές. Τα Καλοκαίρια παρουσιάζονται ψηλές θερμοκρασίες και πολύ χαμηλή βροχόπτωση με μέση τιμή μικρότερη από 5% της ολικής. Τον Χειμώνα η μεγαλύτερη βροχόπτωση, σε ποσοστό 60% της συνολικής, παρουσιάζεται τους μήνες Δεκέμβριο, Ιανουάριο και Φεβρουάριο. Οι καιρικές διαταραχές τον Χειμώνα, όπου παρουσιάζονται μεγάλες βροχοπτώσεις ή χιονοπτώσεις στα ορεινά διαρκούν για δύο έως τρεις μέρες και δίνουν το μεγαλύτερο ποσοστό βροχόπτωσης.

Η διαμόρφωση των μετεωρολογικών συνθηκών σε ολόκληρο το νησί οφείλεται κυρίως στην οροσειρά του Τροόδους και σε μικρότερο βαθμό στην οροσειρά Πενταδακτύλου, ενώ αιτία τοπικών φαινομένων αποτελεί η θάλασσα.

Ακολουθεί μια συνοπτική αναφορά για την θερμοκρασία, βροχόπτωση και ανέμους ενώ ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τάση των κλιματολογικών συνθηκών τα τελευταία χρόνια.

Θερμοκρασία - Ηλιοφάνεια

Γενικά το νησί έχει ζεστά Καλοκαίρια και ήπιο Χειμώνα ενώ οι συνθήκες διαφοροποιούνται τοπικά ανάλογα με το ανάγλυφο του εδάφους και την θάλασσα. Η θερμοκρασία ελαττώνεται κατά 5 βαθμούς περίπου κάθε 1000m ύψος, ενώ η επίδραση της θάλασσας έχει σαν αποτέλεσμα τα πιο δροσερά Καλοκαίρια και πιο ήπιο Χειμώνα στις παράλιες πόλεις και ειδικά στις δυτικές.

Το Καλοκαίρι και κυρίως τον Ιούλη και τον Αύγουστο οι μέσες ημερήσιες θερμοκρασίες αέρα κυμαίνονται από 22°C μέχρι 29°C ψηλότερες κορυφές του Τροόδους και την κεντρική πεδιάδα ενώ οι μέσες μέγιστες θερμοκρασίες κυμαίνονται στους 27°C-36°C αντίστοιχα. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf>). Τον Χειμώνα οι μέσες θερμοκρασίες αέρα είναι 3°C μέχρι 10°C στο Τρόδος και στην κεντρική πεδιάδα. Οι μέσες ελάχιστες θερμοκρασίες κυμαίνονται

από 0°C μέχρι 5°C αντίστοιχα. Παγετός παρουσιάζεται συχνά εκτός από τον Χειμώνα και την Άνοιξη προκαλώντας πολλές ζημιές στα πρώιμα λαχανικά.

Η μέση θερμοκρασία εδάφους στις πεδινές περιοχές είναι περίπου 10°C και 33°C τον Χειμώνα και το Καλοκαίρι αντίστοιχα ενώ στις ορεινές περιοχές με υψόμετρο 1000m πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας οι θερμοκρασίες είναι κατά 5°C χαμηλότερες. Παράλληλα παρουσιάζεται σημαντική διακύμανση κατά την διάρκεια της ημέρας λόγω της απορρόφησης μεγάλων ποσοτήτων ηλιακής ενέργειας την μέρα και της απώλειας λόγω ακτινοβολίας την νύχτα.

Σε όλο το νησί υπάρχει μεγάλη διάρκεια ηλιοφάνειας σε σύγκριση με άλλες χώρες. Στις πεδινές περιοχές σε όλη την διάρκεια του Καλοκαιριού η ηλιοφάνεια είναι κατά μέσο όρο 11.5 ώρες την ημέρα ενώ τον Χειμώνα και συγκεκριμένα τον Δεκέμβριο και Ιανουάριο, όπου επικρατεί η πιο μεγάλη νέφωση η ηλιοφάνεια μειώνεται κατά 5.5 μόνο ώρες την ημέρα. Στις πιο ψηλές περιοχές του Τροόδου στις αντίστοιχες εποχές η ηλιοφάνεια διαρκεί 11 και 4 ώρες την ημέρα.

Άνεμοι

Στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου οι γενικοί άνεμοι είναι ελαφροί έως μέτριοι δυτικοί ή νοτιοδυτικοί τον Χειμώνα, και βόρειοι ή βορειοδυτικοί το Καλοκαίρι, ενώ οι πολύ ισχυροί άνεμοι είναι σπάνιοι.

Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, οι θαλάσσιες αύρες στις παράλιες περιοχές και οι αναβατικοί άνεμοι στις ορεινές περιοχές έχουν μεγαλύτερη ένταση, ενώ τον Χειμώνα μεγαλύτερη ένταση έχουν οι απόγειες αύρες στις παράλιες περιοχές και οι καταβατικοί, στις ορεινές περιοχές.

Σε ότι αφορά την ταχύτητα των ανέμων είναι κυρίως ελαφροί έως μέτριοι, ενώ ισχυροί πέραν των 24 κόμβων και πάνω παρουσιάζονται σε περιπτώσεις μεγάλης κακοκαιρίας και είναι μικρής διάρκειας ενώ πολύ ισχυροί άνεμοι, πέραν των 34 κόμβων, εμφανίζονται σπάνια.

Ανεμοστρόβιλοι πάνω στην επιφάνεια της θάλασσας και της ξηράς είναι επίσης σπάνιοι με μέγιστη διάμετρο γύρω στα 100m. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf>)

Κατακρημνίσματα (Βροχοπτώσεις-Χιονοπτώσεις)

Η επίδραση του ανάγλυφου της ξηράς στην κατανομή των βροχοπτώσεων είναι πολύ σημαντική. Η μέση ετήσια βροχόπτωση στις νοτιοδυτικές προσήνεμες περιοχές της οροσειράς του Τροόδους κυμαίνεται από 450mm-1100mm στους πρόποδες και κορυφή του Ολύμπου. Στις υπήνεμες πλαγιές η βροχόπτωση μειώνεται σταθερά κατεβαίνοντας προς τα βόρεια και στα ανατολικά με τιμές μεταξύ 300-350mm στην κεντρική πεδιάδα και τις πεδινές νοτιοανατολικές περιοχές. Στην οροσειρά του Πενταδακτύλου στο βόρειο κατεχόμενο τμήμα του νησιού προκαλεί σχετικά μικρή αύξηση που φτάνει στα 550mm στις κορυφογραμμές της.

Οι περισσότερες βροχές πέφτουν την περίοδο Νοεμβρίου-Μαρτίου. Την Άνοιξη και το Φθινόπωρο οι βροχές έχουν τοπικό χαρακτήρα, ενώ τα Καλοκαίρια είναι πολύ χαμηλή με τοπικό χαρακτήρα και πέφτουν στις ορεινές περιοχές και την κεντρική πεδιάδα κατά τις πρώτες απογευματινές ώρες.

Η χαμηλότερη βροχόπτωση σημειώθηκε το υδρο-μετεωρολογικό έτος 1972-1973 (Οκτώβριος'72-Σεπτέμβριος'73) και η ψηλότερη 759mm το 1968-1969.

Χαλαζοπτώσεις παρουσιάζονται κατά 2-3 φορές τον χρόνο στις πεδινές περιοχές και μέχρι 10 στα ορεινά μεταξύ Νοεμβρίου και Μαΐου. Σοβαρές χαλαζοπτώσεις υπάρχουν από τον Δεκέμβριο έως τον Απρίλιο. Μεγαλύτερες ζημιές όμως προκαλούν οι χαλαζοπτώσεις που πέφτουν νωρίς το Καλοκαίρι και το Φθινόπωρο λόγω καταστροφών στις καλλιέργειες.

Καταιγίδες παρουσιάζονται από τον Οκτώβριο έως τον Γενάρη 4-5 φορές τον μήνα, 2-3 μέρες τον μήνα από τον Φεβρουάριο έως τον Μάη και πολύ σπάνια τους υπόλοιπους μήνες.

Χιονόπτωση συμβαίνει σπάνια στις πεδινές περιοχές και στην οροσειρά του Πενταδακτύλου. Συνήθως χιονοπτώσεις πραγματοποιούνται σε περιοχές της οροσειράς του Τροόδους με υψόμετρο πάνω από 1000m. Η πρώτη χιονόπτωση ξεκινά περίπου την πρώτη εβδομάδα του Δεκεμβρίου και η τελευταία στα μέσα Απριλίου. Συνήθως το χιόνι δεν καλύπτει μόνιμα το έδαφος κατά την διάρκεια της πιο πάνω περιόδου αλλά τους πιο ψυχρούς μήνες το ύψος του χιονιού είναι σημαντικό στις πλαγιές του Τροόδους.

Όλα τα πιο πάνω αφορούν γενικά στοιχεία των κλιματολογικών συνθηκών αφού όπως θα δούμε και πιο πάνω υπάρχουν σημαντικές μεταβολές. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf>)

1.3.2 Τάσεις κλιματολογικών συνθηκών

Στην διάρκεια του 20^{ου} αιώνα και στις αρχές του 21^{ου} αιώνα η θερμοκρασία και οι βροχοπτώσεις έχουν παρουσιάσει σημαντικές διακυμάνσεις και τάσεις, ενώ παρόμοιες διακυμάνσεις και τάσεις στο κλίμα παρουσιάζονται σε χώρες της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής γεγονός που υποδηλώνει διαφοροποίηση του γενικότερου κλίματος στην περιοχή.

Η μέση θερμοκρασία στο νησί κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα και στις αρχές του 21^{ου} παρουσιάζει αύξηση μέσο ρυθμό αύξησης 0.01°C ανά έτος. Για την περίοδο 1976-1998 προκύπτει ότι ο μέσος ρυθμός αύξησης της θερμοκρασίας είναι 0.035°C και 0.015°C ανά έτος στις πόλεις και στην ύπαιθρο αντίστοιχα. Παρόλο που η αστικοποίηση συμβάλλει σημαντικά στην αύξηση της θερμοκρασίας η αύξηση της και στην ύπαιθρο υποδηλώνει ότι η αύξηση αυτή προκύπτει από γενικότερη μεταβολή των κλιματολογικών συνθηκών στην περιοχή και γενικότερα στον πλανήτη.

Ενδεικτικά το 1998 έχει αποτελέσει το θερμότερο έτος του πλανήτη και το νησί δοκιμάστηκε τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου από ένα πολύ σοβαρό καύσωνα. Παρόλα αυτά η ψηλότερη θερμοκρασία που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια ήταν την 1^η Αυγούστου του 2010 με θερμοκρασία 45.6°C στην Λευκωσία. Γενικότερα για τα τελευταία 16 έτη (1991-2007) η θερμοκρασία είναι κατά 0.5°C ψηλότερη από την κανονική (1961-1990)

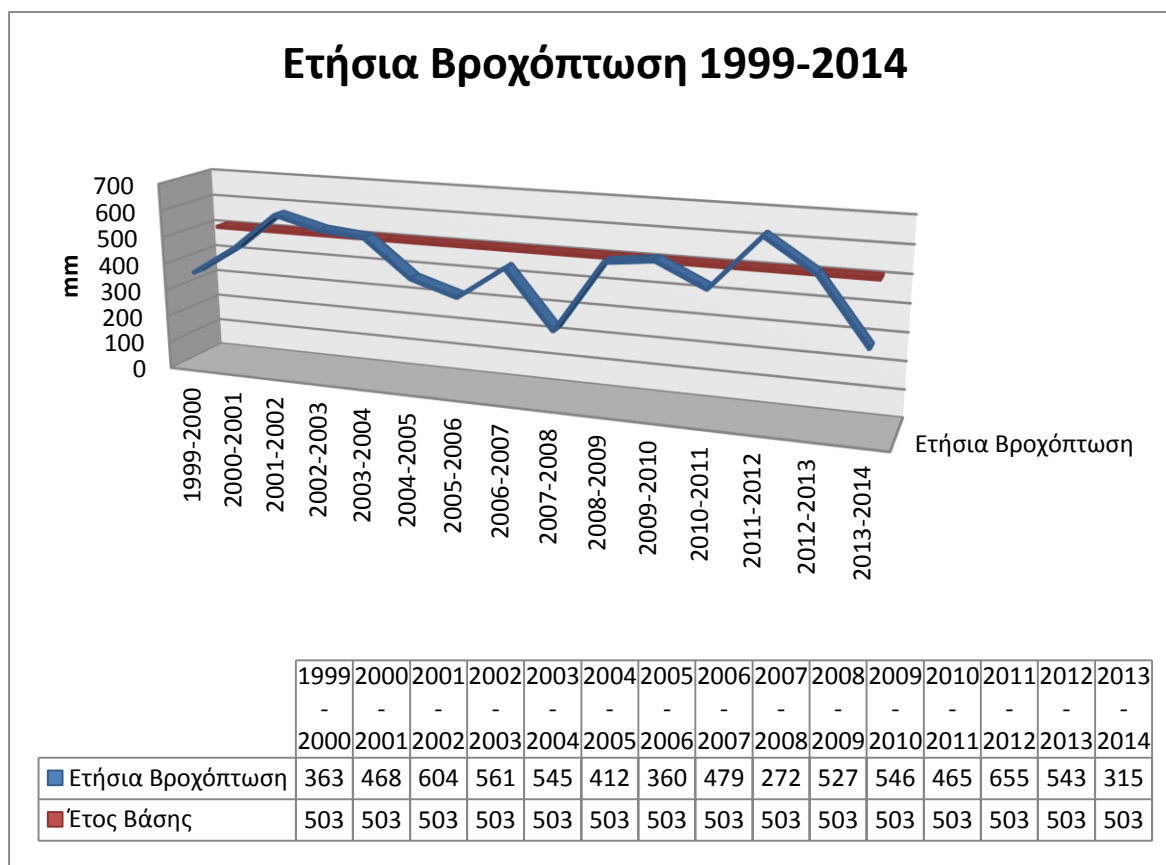
Σε αντίθεση με την θερμοκρασία, οι βροχοπτώσεις παρουσιάζουν πτωτική τάση με μέσο ρυθμό ένα χιλιοστόμετρο και ο αριθμός των ετών με ολιγομβρία και ανομβρία έχουν αυξηθεί όπως επίσης παρουσιάστηκε επιδείνωση των ξηροθερμικών συνθηκών στην Κύπρο και γενικότερα στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ενδεικτικά από 559mm την πρώτη τριακονταετία του αιώνα οι βροχοπτώσεις έχουν μειωθεί στα 462mm δηλαδή μείωση κατά 17% από την αρχή του αιώνα.

Σύμφωνα με τους πιο πάνω ρυθμούς μέχρι το 2030 η βροχόπτωση θα ελαττωθεί κατά 10-15% και η θερμοκρασία θα αυξηθεί κατά 1-1.5°C. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf>).

Στο Διάγραμμα 1.3.2.1 παρουσιάζεται διαγραμματικά η ετήσια βροχόπτωση, σύμφωνα με στοιχεία της μετεωρολογικής υπηρεσίας, για τα υδρομετεωρολογικά έτη 1999-2014, εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι ως υδρομετεωρολογικό έτος εννοούμε την περίοδο Οκτωβρίου έως τον

Σεπτέμβρη του επόμενου έτους (π.χ. για το 2013-2014 το υδρομετεωρολογικό έτος είναι 10/2013-9/2014), και έως έτος βάσης θεωρείται η περίοδος 1961-1990 (503mm βροχόπτωση).

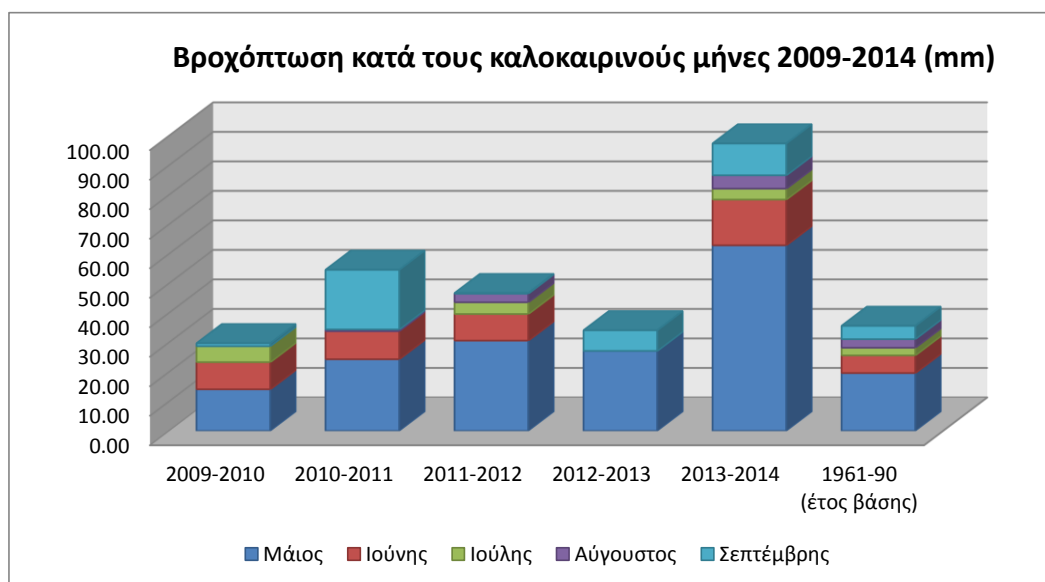
Διάγραμμα 1.3.2.1 Ετήσια Βροχόπτωση ανά υδρομετεωρολογικό έτος

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 1.3.2.1 παρατηρούμε ότι για τα τελευταία υδρομετεωρολογικά έτη 1999-2014 παρουσιάζεται ασταθής τάση βροχοπτώσεων. Προβλήματα ανομβρίας παρουσιάστηκαν τις περιόδους 1999-2000 και 2005-2006 και πολύ σοβαρό πρόβλημα ανομβρίας τις περιόδους 2007-2008 με μόλις 272mm και 2013-2014 με 315mm. Ολιγομβρία παρουσιάστηκε μόνο την περίοδο 2004-2005, και περίπου κανονικές βροχοπτώσεις κατά αύξουσα ποσότητα βροχοπτώσεων τις περιόδους, 2010-2011, 2000-2001, 2006-2007, περίοδοι που ήταν λίγο κάτω από την κανονική ενώ για τις περιόδους 2008-2009, 2012-2013, 2003-2014 και 2009-2010 πέραν της κανονικής, με ελάχιστη βροχόπτωση τα 465mm και μέγιστη 546mm ενώ πολυομβρία παρατηρήθηκε τις περιόδους 2002-2003, 2001-2002 και 2011-2012 με ελάχιστη βροχόπτωση 561mm και 655mm. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf>)

Παρόλη την πτωτική τάση που παρατηρείται στο σύνολο ενός υδρομετεωρολογικού έτους, τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε μια αυξητική τάση βροχοπτώσεων κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (Μάιο-Σεπτέμβριος) όπως φαίνεται και από τον πίνακα 1.3.2.1 και το Διάγραμμα 1.3.2.2.

Βροχόπτωση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες 2009-2014						
	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	Έτος Βάσης 1961-1990
Μάιος	14.10	24.30	30.60	27.10	62.90	19.60
Ιούνης	9.20	9.50	9.00	0.00	15.50	6.00
Ιούλης	5.40	0.00	4.00	0.00	3.70	2.60
Αύγουστος	0.00	0.60	2.90	0.00	4.50	2.90
Σεπτέμβρης	1.00	20.20	0.20	7.00	10.80	4.50
ΣΥΝΟΛΑ	29.70	54.60	46.70	34.10	97.40	35.60

Πίνακας 1.3.2.1: Βροχόπτωση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες

Διάγραμμα 1.3.2.2: Βροχόπτωση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες

Περίπου κανονική βροχόπτωση για τους καλοκαιρινούς μήνες (35.6mm) παρουσιάστηκε το έτος 2012-2013 με ελάχιστα πιο χαμηλά επίπεδα βροχοπτώσεων από το κανονικό για την περίοδο ενώ για το έτος 2009-2010 ήταν αρκετά κάτω της κανονικής. Την περίοδο 2010-2011 όπου οι καλοκαιρινή μήνες έδωσαν πέραν της κανονικής τα υδρομετεωρολογικά έτη έδωσαν κανονικό ποσοστό βροχοπτώσεων. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf>) Εντύπωση κάνουν οι βροχοπτώσεις κατά τους καλοκαιρινούς μήνες της περιόδου 2013-2014 με 97.4mm (έναντι

35.6mm της κανονικής). Αφού η συγκεκριμένη περίοδος στο σύνολο της χαρακτηρίστηκε ως έτος με σοβαρό πρόβλημα ανομβρίας με σύνολο βροχοπτώσεων 315mm. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf>)

1.4 Γεωλογικές Ζώνες – Εδάφη και Γεωμορφολογία και καλλιέργειες

Όπως είδαμε και πιο πάνω σχετικά με τις κλιματολογικές συνθήκες, η γεωμορφολογία του εδάφους επηρεάζει κατά πολύ την διαμόρφωση του κλίματος σε κάθε περιοχή όπως επίσης και την κατανομή των κατακρημνισμάτων. Ενώ ο τύπος εδάφους επηρεάζει την αποδοτικότητα και συμβατότητα των καλλιεργειών.

Η δημιουργία του νησιού προέκυψε σταδιακά ως αποτέλεσμα τεκτονικών επεισοδίων και άλλων περιβαλλοντικών εξελίξεων, όπως η επανένωση της Μεσογείου με τον Ατλαντικό και οι έντονες βροχοπτώσεις που επικρατούσαν στην περιοχή. Από την σταδιακή δημιουργία του νησιού προέκυψαν τέσσερις γεωλογικές ζώνες οι οποίες φαίνονται στον Χάρτη 1.5.1 είναι:

1. Ακολουθία Κερύνειας
2. Οφιόλιθος Τρόδους
3. Σύμπλεγμα Μαμωνίων και
4. Ιζηματογενή Ακολουθία Τρόδους

Χάρτης 1.5.1. Γεωλογικές ζώνες (<http://www.moa.gov.cy/moa/gsd/gsd.nsf>)

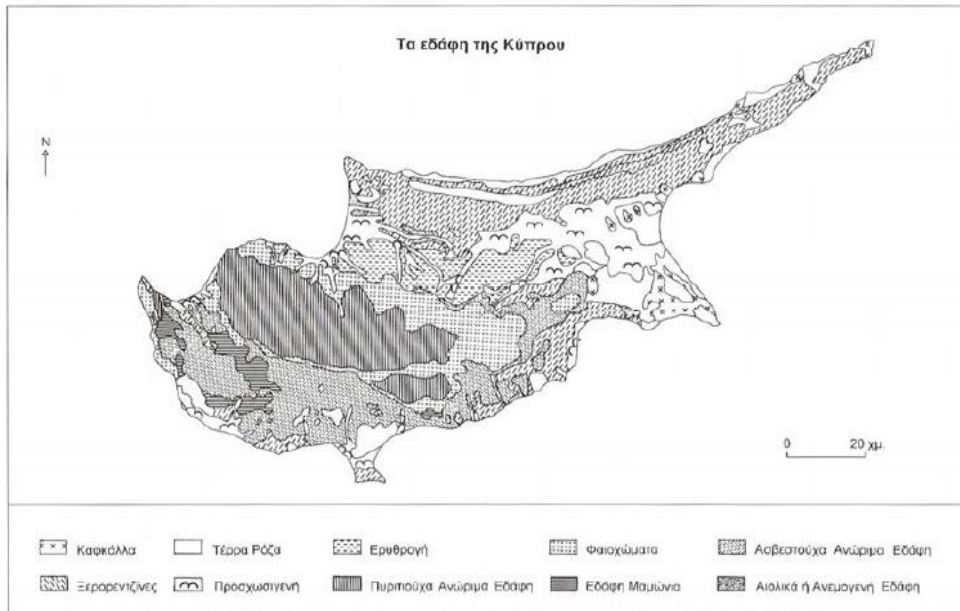
Πέραν από την διάκριση του νησιού στις τέσσερις βασικές γεωλογικές ζώνες παρουσιάζονται αρκετοί τύποι εδαφών οι οποίοι διαμορφώθηκαν με βάση τις κλιματολογικές συνθήκες και τα πετρώματα. (Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης,1987) Σε όλη την έκταση του νησιού εμφανίζονται δέκα τύποι εδαφών οι οποίοι αναφέρονται πιο κάτω και παρουσιάζονται στον Χάρτη 1.5.2.

1. **Κάφκαλα:** Είναι σκληρή ασβεστολιθική κρούστα με κύριο συστατικό το ασβέστιο (γύρω στο 80%) και απαντάται σε όλους τους σχηματισμούς, σε οροπέδια εκτός από τα πυριγενή πετρώματα του Τρόοδους, πιο έντονα εμφανίζεται στην περιοχή Κοκκινοχωριών. (Ιζηματογενής Ακολουθία Τρόοδους).
2. **Τέρρα Ρόζα:** Τα εδάφη αυτά έχουν χαρακτηριστικά έντονο ερυθρωπό χρώμα και σχηματίζονται πάνω σε κάφκαλλες και ασβεστολιθικά πετρώματα. Δομικά είναι κοκκώδη και επομένως αποστραγγίζονται εύκολα, ενώ η υφή τους είναι αργιλοπηλώδη αβαθή εδάφη. Στις περιπτώσεις που έχουν ικανοποιητικό βάθος είναι παραγωγικά και εύκολα καλλιεργήσιμα εδάφη.
3. **Ερυθρογενή:** Βρίσκονται κυρίως στους βόρειους πρόποδες του Τρόοδους και στην κεντρική πεδιάδα σε υψόμετρο 70m-230m. Προέκυψαν από την αποσάθρωση των πυριγενών κροκαλών που μεταφέρθηκαν από το Οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τρόοδους. Είναι πιο ώριμα εδάφη σε σχέση με τα Τέρρα Ρόζα και είναι πλούσια σε άργιλο ο οποίος τους δίνει την δυνατότητα, να συστέλλονται και να διαστέλλονται αντίστοιχα κατά τις βροχερές και θερινές μέρες.
4. **Φαιογώματα:** Είναι αβαθή εδάφη και στενά συνυφασμένα με τις λάβες, και σχηματίζουν οριζόντες μόνο σε βαθουλώματα. Βρίσκονται στην γεωλογική ζώνη της Ακολουθίας Κερύνειας παρόλο που δεν είναι ασβεστούχα.
5. **Ασβεστούχα ανώριμα εδάφη:** Είναι αποτέλεσμα της αποσάθρωσης των ασβεστολιθικών σχηματισμών. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους είναι το λευκό χρώμα (πλούσια σε ασβέστη), την περιεκτικότητά τους σε χαλίκια αλλά και την έλλειψη οργανικών ουσιών. Η πλειοψηφία των αμπελοκαλλιεργειών στις επαρχίες Λεμεσού και Πάφου έχουν αναπτυχθεί σε τέτοιου είδους εδαφών. Για την μη καταστροφή όμως των καλλιεργειών ήταν απαραίτητη η δημιουργία αναβαθμίδων λόγω της κλίσης του εδάφους και της διάβρωσης.
6. **Χουμανθρακικά εδάφη:** Διακρίνονται σε Ξερρορεντζίνες και Ρετζίντες.
(α) Οι Ξερρορεντζίνες είναι βαριά και φτωχά σε οργανικές ύλες εδάφη με γκριζόφαιο ή κιτρινόφαιο χρώμα. Σχηματίστηκαν από διαβρωμένες κρητίδες και ασβεστόλιθους στις

περιοχές Κυθρέας, Πάχνας και Λαπήθου, Πισσουρίου και Μύρτου. Δύσκολα αποστραγγίζονται.. (Χρ. Καρούζης και Γ.Αναστασιάδης,1987)

(β) Οι Ρετζίνες είναι πιο ώριμα και παραγωγικά εδάφη από τις Ξερορετζίνες και είναι πιο πλούσιες σε οργανικές ύλες. Τις συναντούμε στο ανατολικό τμήμα της οροσειράς του Πενταδακτύλου όπου υπάρχουν τα μαλακά ασβεστολιθικά πετρώματα του σχηματισμού Κερύνειας.

7. **Προσχωσιγενή:** Αποτελούν πρόσφατες αποθέσεις και επομένως δεν διακρίνονται για τους εδαφικούς τους ορίζοντες και προέκυψαν από τις προσχώσεις των κοιλάδων, εκβολών ποταμών και των πεδιάδων. Στα αλλουβιακά εδάφη όπως αποκαλούνται διαφορετικά δημιουργούνται βαλτότοποι λόγω της παρουσίας υψηλής στάθμης νερού και αλμυρά εδάφη λόγω της διείσδυσης θαλασσινού νερού λόγω υπεράντλησης του υδροφόρου ορίζοντα.
8. **Πυριτιούχα Ανώριμα Εδάφη:** Είναι αποτέλεσμα μηχανικής αποσάθρωσης πυριγενών εδαφών και βρίσκονται σε απότομες πλαγιές με έντονη διάβρωση και επομένως δεν επιτράπηκε, πλην εξαιρετικών περιπτώσεων η δημιουργία εδαφικών οριζόντων.
9. **Μαμμώνια:** Βαριά, ερυθρά εδάφη τα οποία δεν αποστραγγίζονται εύκολα. Βρίσκονται δυτικά του νησιού στην γεωλογική ζώνη του Συμπλέγματος Μαμωνίων της επαρχίας Πάφου.
10. **Αιολικά ή Ανεμογενή:** Είναι αιολικές αποθέσεις (θαλάσσιοι άμμοι) μεγάλου βάθους που μεταφέρθηκαν στο εσωτερικό του νησιού. Είναι ασταθή εδάφη και αποτελούν μόλις το 1% της έκτασης του νησιού και εντοπίζονται κατά κύριο λόγο στον κόλπο της Μόρφου, σε διάφορες περιοχές της Αμμοχώστου και στις παράκτιες περιοχές της Καρπασίας, Κερύνειας, Πάφου και Λεμεσού. (Χρ. Καρούζης και Γ.Αναστασιάδης,1987)

Χάρτης 1.5.2. Τα εδάφη της Κύπρου.(Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης, 1987)

Από γεωμορφολογική άποψη το νησί αποτελείται από την βόρεια οροσειρά, το οφιολιθικό σύμπλεγμα του Τρόοδου, την κεντρική πεδιάδα και τις παράκτιες πεδιάδες, ενώ οι ακτές έχουν δαντελωτό σχήμα και σε κάποια σημεία είναι βραχώδης.

Η βόρεια οροσειρά περιλαμβάνει τον Πενταδάκτυλο και την Καρπασία. Ο Πενταδάκτυλος όπως υποδηλώνει και η ονομασία του λόγω των διαβρώσεων πήρε την μορφή “δακτύλων” με το ιδιαίτερο αυτό χαρακτηριστικό να αποτελεί πηγή για την δημιουργία διάφορων θρύλων σε ότι αφορά την δημιουργία του. Ο Πενταδάκτυλος χαρακτηρίζεται από τις αναβαθμίδες που δημιουργήθηκαν λόγω διάβρωσης από τις έντονες βροχοπτώσεις ενώ σε αυτές οφείλονται και τα “κεφαλόβρυσα” (πλούσιοι υδροφόροι ορίζοντες) της Κυθρέας, Λαπήθου κτλ.(Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης, 1987). Τα τελευταία χρόνια όμως παρατηρείται μεγάλη περιβαλλοντική καταστροφή λόγω της έντονης και παράνομης λατόμευσης σε σημείο που εκφράζονται φόβοι εκ μέρους του πρόεδρου της οργάνωσης για την καταπολέμηση της διάβρωσης του εδάφους, αναδάσωσης και φυσικής προστασίας των κατεχομένων, για τον κίνδυνο ανεπανόρθωτης περιβαλλοντικής ζημιάς και την κατάρρευση μέρους του βουνού και αλλοίωσης της χαρακτηριστικής μορφής του. Προς αυτό τον σκοπό η Κυπριακή πλευρά η Επίτροπος Περιβάλλοντος, προέβει σε διάβημα προς τον Υπουργό Εξωτερικών και τον Ευρωπαϊκό Επίτροπο Περιβάλλοντος ώστε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ασκήσει πίεση προς το ψευδοκράτος ώστε να

προστατευθεί η περιοχή μέχρι να διευθετηθεί το Κυπριακό πρόβλημα και η Κυπριακή Δημοκρατία να μπορεί να προστατεύσει το περιβάλλον στις κατεχόμενες περιοχές. (<http://www.europarl.europa.eu>).

Το Οφιολιθικό σύμπλεγμα Τροόδους, βρίσκεται στο νοτιο-κεντρικό τμήμα του νησιού και περιλαμβάνει μια σειρά πυριγενών πετρωμάτων, που πιστεύεται ότι είναι κομμάτια του ωκεάνιου φλοιού και μέρους του ανώτερου μανδύα της γης και θεωρείται ένα από τα καλύτερα ανεπτυγμένα οφιολιθικά συμπλέγματα στον κόσμο. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του είναι τα (α) τα κορήματα που οφείλονται στην διαστολή και συστολή των πετρωμάτων λόγω διαφοράς θερμοκρασίας, (β) το φαινόμενο της αποφλοίωσης των πετρωμάτων λόγω διαστολών και συστολών, (γ) η παρουσία διαβασικών φλεβών μέσα από τις λάβες που υψώνονται σαν μικρά σκληρά τείχη 3-15m πέραν του κυρίαρχου πετρώματος, (δ) εντυπωσιακά ρήγματα, (ε) ιδιόμορφα ποτάμια συστήματα όπως παρατηρείται στον Αρακαπά και στην Γερμασόγεια (πρωτεύοντα ποτάμια) και τα δευτερεύοντα να ρέουν κατά μήκος των κοιλωμάτων του ρήγματος όπου ενώ οι ποταμοί αντίθετης ροής να κυλούν στην αντίθετη κλίση των πετρωμάτων και την αντίθετη κατεύθυνση του πρωτεύοντα, (ε) ποτάμιες αναβαθμίδες και παλαιότερες διαβρωσιγενείς επιφάνειες λόγω ανανεωμένου κύκλου διάβρωσης. (στ) φαράγγια τα οποία δημιουργήθηκαν λόγω αλλαγών της επιφάνειας της θάλασσας και ανανέωσης των ποταμών. Στην περιοχή της οροσειράς Τρόοδου υπήρχαν έντονες εξορύξεις αμιάντου με το Τμήμα Δασών, να έχει φροντίσει για την αποκατάσταση του τοπίου.

Η λοφώδης έκταση γύρω από το οφιολιθικό σύμπλεγμα Τρόοδους εκτείνεται από την Λάρνακα και συνεχίζεται μέχρι τα Βορειο Δυτικά της Πάφου. Τα κύρια χαρακτηριστικά της είναι (α) τα φαράγγια τα οποία προέκυψαν και στο οφιολιθικό σύμπλεγμα Τρόοδους, (β) διάφορα ποτάμια συστήματα, (γ) συλλήψεις ποταμών, (δ) πληρωτική παρουσία κούεστας, (ε) κηριτίδες οι οποίες δημιουργούν ήπιες διακυμάνσεις στις περιοχές των κρασσοχωριών Λεμεσού και (στ) μερικά μεταμορφωμένα πετρώματα με συχνές κατολισθήσεις στο σύμπλεγμα Μαμμωνίων.

Η Κεντρική Πεδιάδα περιλαμβάνει τις πεδιάδες Μόρφου, Μεσσαορίας και Κοκκινοχωριών και εκτείνεται από τον κόλπο της Μόρφου μέχρι τον κόλπο Αμμοχώστου και αποτελείται από ιζηματογενή πετρώματα. Ενώ οι παράκτιες πεδιάδες συμπεριλαμβάνονται οι πεδιάδα της Κερύνειας, Λάρνακας, Λεμεσού, Πάφου και Πόλις Χρυσοχούς. Οι καλλιέργειες διακρίνονται σε δυο βασικές κατηγορίες τις αρδευόμενες και τις ξηρικές.

Οι αρδευόμενες καλλιέργειες ήταν και είναι πολύ σημαντικές στην γεωργική παραγωγή του νησιού με τις κυριότερες να αναφέρονται πιο κάτω.

Οι φυτείες εσπεριδοειδών αναπτύσσονταν κυρίως στις περιοχές Αμμοχώστου και Μόρφου όπως επίσης και στην πεδιάδα Λεμεσού και σε μικρότερο βαθμό στην Κερύνεια, Λάρνακα και πεδιάδα Πάφου. Η κατανομή φυσικά των φυτειών μετά το 1974, έχει αλλάξει αφού πολλές φυτείες στα κατεχόμενα καταστράφηκαν ή εκριζώθηκαν, με την παραγωγή να μειώνεται όπως αναφέραμε σε προηγούμενο υποκεφάλαιο.

Οι πατάτες αναπτύχθηκαν κυρίως πάνω σε εδάφη Τέρρα Ρόζα των Κοκκινοχωριών, στην νοτιοανατολική Κύπρο και αποτελούν σε αξία το σημαντικότερο εξαγωγικό προϊόν της Κύπρου. Τα ψηλά επίπεδα παραγωγής οφείλονται κυρίως τόσο στην αρμονική συνεργασία εδάφους – μικροκλίματος – υπόγειων νερών και της πείρας των γεωργών. Επίσης παράγεται και το “κολοκάσι” συγγενικό είδος πατάτας. (Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης,1987).

Οπωροφόρα – φυλλοβόλα δέντρα με κυριότερα τις μηλιές, κερασιές, συκές, ροδιές, ροδακινιές κ.α. φυτρώνουν κυρίως στις κοιλάδες του Διαρίζου, Κούρη, Περιστερώνας και στα κατεχόμενα χωριά της Κερύνειας.

Άλλα φρούτα όπως οι μπανάνες ευδοκιμούν κυρίως στην πεδιάδα Πάφου ενώ οι φράουλες κυρίως παράγονται στην πεδιάδα Λεμεσού και στα Κοκκινοχώρια.

Ξηροί καρποί όπως καρύδια και φουντούκια παράγονται κυρίως στα χωριά Πλατανιστάσα, Άλωνα, Φτερικούδι, Λαγουδερά των επαρχιών Λεμεσού, Λευκωσίας και Λάρνακας, ενώ φιστίκια στην πεδιάδα Πάφου.

Επιτραπέζια σταφύλια με κυριότερες ποικιλίες τον καρδινάλιο, σουλτανίνη κ.α. καλλιεργούνται στην πεδιάδα Πάφου (Πέγεια, Τίμη, Αχέλια) και Λεμεσού (Πισσούρι, Αυδήμου, Αλέκτορα).

Άλλες αρδευόμενες καλλιέργειες όπως όσπρια, νομευτικά φυτά, λουλούδια και βιομηχανικά φυτά καλύπτουν μικρές εκτάσεις σε διάφορες περιοχές του νησιού.

Οι κυριότερες ξηρικές καλλιέργειες είναι τα σιτηρά, τα όσπρια, τα οινοποιήσιμα σταφύλια, ελαιόδεντρα, χαρουπιές, αμυγδαλιές και καπνός του οποίου η καλλιέργεια μετά το 1974 έχει σχεδόν σταματήσει.

Τα σιτηρά αποτελούνται κυρίως από το κριθάρι, το σιτάρι και η βρώμη. Η κύρια σιτηροπαραγωγική περιφέρεια ήταν η πεδιάδα της Μεσαορίας, παρόλο που η καλλιέργεια μπορεί να ευδοκιμήσει και σε πεδινές και ημιορεινές περιοχές. Μετά το 1974 η παραγωγή σιτηρών περιορίστηκε δραστικά στην πεδιάδα Λάρνακας.

Τα όσπρια που καλλιεργούνται είναι συνήθως τα κουκιά, η λουβάνα, η φακή και τα ρεβίθια.

Τα οινοποιήσιμα σταφύλια παράγονται κυρίως στα γνωστά κρασοχώρια Λεμεσού και Πάφου τα οποία βρίσκονται στα ημιορεινά και ορεινά των πιο πάνω επαρχιών και σε μικρότερο βαθμό στα ορεινά της περιοχής Λευκωσίας και Λάρνακας. Η επιτυχής παραγωγή στις επαρχίες Λεμεσού και Πάφου οφείλονται κυρίως στα ασβεστούχα εδάφη. Οι κυριότερες ποικιλίες είναι το ντόπιο μαύρο και άσπρο (ξυνιστέρι) από το οποίο παράγεται η κουμανταρία (Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης,1987), επίσης κάποιες άλλες παραδοσιακές ποικιλίες αμπελιών είναι το Μαραθεύτικο, η Λευκάδα, το Προμάρα, το Φλούρικο. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

Τα ελαιόδεντρα καλλιεργούνται σε συμπαγείς εκτάσεις ή μαζί με άλλες καλλιέργειες (σιτηρά, χαρουπιές και όσπρια) σε ολόκληρο το νησί μέχρι το υψόμετρο ενός χιλιομέτρου.

Η χαρουπιά όπως και το ελαιόδεντρο απαντούν σε όλο το νησί, σε συμπαγείς εκτάσεις ή σε συνκαλλιεργούμενο όπως και τα ελαιόδεντρα από τα οποία καταλαμβάνουν σχετικά μεγαλύτερες εκτάσεις.

Περισσότερα για τα δυο πιο πάνω είδη θα αναφερθούμε και στην συνέχεια.

Οι αμυγδαλιές αποτελούν επίσης μέρος συνκαλλιεργιών και φυτρώνουν κυρίως σε λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές. (Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης,1987)

1.5 Διαθροστικά και άλλα προβλήματα της γεωργίας

Από τα όσα αναφέραμε πιο πάνω, μπορούν να εντοπιστούν διάφορα προβλήματα στον γεωργικό τομέα. Στο παρόν υποκεφάλαιο, θα αναφερθούμε στα σημαντικότερα προβλήματα τα οποία μαστίζουν την ύπαιθρο και τον γεωργικό τομέα της Κύπρου.

Σταθεροποίηση του αγροτικού πληθυσμού παρουσιάζεται κατά την περίοδο 1992-2004 μετά από την ανάπτυξη του οδικού δικτύου και την αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών της υπαίθρου, σε συνάρτηση με την αύξηση του κόστους αλλά και την μείωση της ποιότητας ζωής στην πόλη. (Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης,1987) Ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων σύμφωνα με την τελευταία απογραφή ανέρχεται 35,385 από της οποίες οι καθαρά γεωργικές μονάδες έχουν την πλειοψηφία με 31403 ενώ οι μεικτές εκμεταλλεύσεις (γεωργικές και κτηνοτροφικές) σε 3708 και οι καθαρά κτηνοτροφικές ανέρχονται σε 274 μονάδες. (<http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf>) Σύμφωνα με το Ινστιτούτο Γεωργικών ερευνών η μέση καλλιεργούμενη έκταση ανά εκμετάλλευση στην Κύπρο αυξήθηκε από 5,9 εκτάρια το 2004 σε 7,2 εκτάρια το 2009 παρόλο που παραμένει η τρίτη μικρότερη χώρα σε έκταση καλλιεργούμενης γης, μετά από την Μάλτα με 3,6 εκτάρια και την Ελλάδα με 7,1 εκτάρια. Το γεγονός ότι η μέση καλλιεργούμενη έκταση της Κύπρου είναι σχεδόν ίση με της Ελλάδας, φανερώνει ότι οι δυο χώρες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα αλλά και προκαλεί προβληματισμό για τον Ελληνικό χώρο λόγω διαφοράς του μεγέθους και του νησιωτικού (επομένως περιορισμένης έκτασης) της Κύπρου σε σχέση με την Ελλάδα.. Σε ότι αφορά τα οικονομικά μεγέθη, το οικονομικό μέγεθος των Κυπριακών εκμεταλλεύσεων αυξήθηκε μεν κατά 22% με το ακαθάριστο γεωργικό εισόδημα να αυξάνεται μεν κατά 17% με ρυθμό όμως βραδύτερο από τον ρυθμό αύξησης των δαπανών. Το καθαρό μέσο γεωργικό εισόδημα υπολογίζεται σε €7225 ενώ ο μέσος όρος των κρατών μελών είναι το διπλάσιο δηλ. €13367. Σε σχέση όμως με προηγούμενα χρόνια το καθαρό γεωργικό εισόδημα φαίνεται αυξημένο και οφείλεται κατά κύριο λόγο σε επιδοτήσεις από χορηγίες αφού παρατηρείται ότι τα έξοδα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων στο νησί είναι διπλάσιο σε σχέση με τα άλλα κράτη-μέλη. (<http://www.moa.gov.cy/moa/ari/ari.nsf>)

Η γεωργία παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία αλλά και στο περιβαλλοντικό και οικονομικό περιβάλλον ενός τόπου. Στην περίπτωση της Κύπρου παρά την μείωση της προσφοράς της στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν λόγω της ταχύτατης αύξησης άλλων οικονομικών τομέων όπως ο

τουρισμός, και οι υπηρεσίες αλλά και του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος αποτελεί ένα από τους βασικούς τομείς της οικονομίας. Η συνεισφορά της αντιπροσωπεύει το 6,7% του ΑΕΠ, και το 37% των εξαγωγών. Πέρα όμως από τον οικονομικό ρόλο της η σύγχρονη γεωργία ασκεί ένα πολυλειτουργικό ρόλο. Εκτός από την προμήθεια με τρόφιμα πολύ σημαντικός είναι και ο ρόλος της στο περιβάλλον, αφού συμβάλλει σημαντικά στην διατήρηση του, αλλά και αποτελεί το μέσο για την διατήρηση και βελτίωση στην ζωή της υπαίθρου αλλά και για την αποφυγή της απερίμωσης. (<http://ec.europa.eu/agriculture/fruit-and-vegetables>)

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γεωργία είναι αρκετά και αναλύονται πιο κάτω.

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γεωργία στο νησί είναι ο πολυτεμαχισμός του κλήρου, όπως και το μικρό του μέγεθος. Τα πιο πάνω χαρακτηριστικά του κλήρου δυσχεραίνουν την ορθή και αποδοτική διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. π.χ. λόγω δυσχέρειας στην εκμηχάνιση. Προβλήματα αντιμετωπίζουν κυρίως στις καλλιέργειες φυλλοβόλων, αμπελιών, ελιών κ.α. οι οποίες κατά κύριο λόγο βρίσκονται σε ημιορεινές και ορεινές περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν είδη αρκετά προβλήματα. Επιπλέον οι καλλιέργειες αυτές εκτός από την οικονομική δραστηριότητα παίζουν σημαντικό ρόλο στην διατήρηση του περιβαλλοντικού παραδοσιακού τοπίου. Πρόβλημα λόγω του πολυτεμαχισμού αντιμετωπίζουν επίσης οι γεωργοί σιτηρών. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>) Μια πιθανή αιτία από όπου προέκυψε ο μικρός κλήρος και πολυτεμαχισμός λόγω του γεγονότος ότι κληρονόμοι ενός κλήρου αποτελούσαν όλα τα μέλη μιας οικογένειας και όχι όσοι θα ακολουθούσαν το επάγγελμα του γεωργού. Ενώ η οργάνωση των παραγωγών σε ομάδες θα ήταν μια ιδανική λύση για αντιμετώπιση του πιο πάνω προβλήματος, τομέας όμως που αντιμετωπίζει προβλήματα στην διάδοση και ανάπτυξη του.

Η μέση ηλικία των κατόχων εκμεταλλεύσεων είναι στην ηλικία των 59 ετών, συγκεκριμένα 62,2% βρίσκονταν σε ηλικία πάνω από 55 ετών, κατά 35,2% να είναι μεταξύ 35-54 ετών και μόλις το 2,6% να είναι μικρότερο των 35 ετών. (<http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf>)

Από τα πιο πάνω αποτελέσματα της απογραφής που έγινε για την γεωργία του 2010 φαίνεται ότι υπάρχει πρόβλημα γήρανσης στον αγροτικό πληθυσμό.

Η ηλικιακή σύνθεση του γεωργικού πληθυσμού φανερώνει επιπλέον ότι η ύπαιθρος και κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές δεν υπάρχουν οι απαραίτητες υποδομές κυρίως δρόμοι,

και νοσοκομεία κ.α. ώστε να μπορέσουν να υπάρξουν κίνητρα για την παραμονή νέων στις περιοχές και την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που να σχετίζονται με τον πρωτογενή τομέα.

Η μεγάλη ηλικία όσων ασχολούνται με τον γεωργικό τομέα υποδηλώνει επίσης και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και εκπαίδευσης. Ο μικρός αριθμός ερευνητικών κέντρων (το κυριότερο ερευνητικό κέντρο είναι το Ινστιτούτο Γεωργικό Ερευνών), η απουσία εθνικού Πανεπιστημίου που να καλύπτει επαρκώς τον τομέα της γεωργίας, επιβαρύνει την εκπαίδευση των αγροτών με τον δείκτη δια βίου εκπαίδευσης, φαίνεται να αποτελεί ένα ακόμα σοβαρό πρόβλημα / αδυναμία. Αυτό έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την περιορισμένη επιστημονική έρευνα. Η έλλειψη καινοτόμων δραστηριοτήτων και η άμεση αρνητική επίδραση της στην ανταγωνιστικότητα του τομέα οδηγεί στην δημιουργία ενός διαχρονικού παραβλήματος ικανοποιητικής επαγγελματικής κατάρτισης και πιθανή εγκατάλειψη της απασχόλησης σε ότι αφορά τον πρωτογενή τομέα. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

Οι Οργανώσεις Παραγωγών μέσα από την Ευρωπαϊκή εμπειρία αποτελούν το ορθό και καταλληλότερο μέσο για την συγκέντρωση της προσφοράς και την στήριξη των παραγωγών (συμβάλλει και στην άμβλυνση των προβλημάτων που προκύπτουν από το μικρό μέγεθος των εκμεταλλεύσεων). Στην Κύπρο συνολικά λειτουργούν έξι Οργανώσεις Παραγωγών (2 οργανώσεις εσπεριδοειδών και 4 παραγωγών φρούτων και λαχανικών) και οκτώ Ομάδες Παραγωγών (3 ομάδες παραγωγών εσπεριδοειδών και 5 παραγωγών φρούτων και λαχανικών) εκ των οποίων οι τρεις σύντομα θα αναγνωριστούν ως οργανώσεις. Επίσης οι είδη υπάρχουσες παρόλο που διαθέτουν τις αναγκαίες εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, όπως συσκευαστήρια, αποθηκευτικούς χώρους, μηχανήματα συσκευασίας και τυποποίησης χρήζουν άμεσης ανάγκης εκσυγχρονισμού, για να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις ανάγκες της εγχώριας αγοράς αλλά και στον ανταγωνισμό που υπάρχει με τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Ενώ παράλληλα θα μπορούσαν με την μεταξύ τους συνεργασία, να δημιουργήσουν δίκτυο διανομής (μέχρι σήμερα πραγματοποιείται από ιδιωτικές εταιρείες), ώστε να έχουν άμεση επαφή με την αγορά).

Οι παραγωγοί για να μπορέσουν να βελτιώσουν τα εισοδήματά τους και να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους, θα πρέπει να οργανωθούν σε Οργανώσεις, Ομάδες ή Συνεργατικές εταιρείες όπου με συνεργασία και αλληλοϋποστήριξη, θα μπορέσουν να επηρεάσουν και να ελέγξουν την εγχώρια αγορά. (<http://ec.europa.eu/agriculture/fruit-and-vegetables>)

Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα, που αντιμετωπίζει η Κύπρος είναι οι καιρικές συνθήκες και κυρίως τα μακρά ζεστά Καλοκαίρια, οι λιγοστές βροχοπτώσεις και οι περαστικές καταιγίδες κατά τους μήνες συγκομιδής ή ωρίμανσής των γεωργικών προϊόντων. Τα αυξημένα φαινόμενα παρατεταμένης ανομβρίας, καθώς και οι μεγάλες ανάγκες υδατικών αναγκών και η έλλειψη πόρων από τα επιφανειακά ύδατα, οδήγησαν στην υπεράντληση των υπόγειων υδροφορέων με αποτέλεσμα να οδηγηθούν τα εδάφη αυτά, σε κατάσταση κινδύνου λόγω υφαλμύρισης του εδάφους (λόγω εισόδου θαλασσινού νερού στους υπόγειους υδροφορείς). Για επίλυση του προβλήματος ανομβρίας, το Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος στράφηκε προς νέους υδάτινους πόρους, προσθέτοντας στο ισοζύγιο μεγάλες ποσότητες από αφαλατωμένο θαλασσινό νερό και επαναχρησιμοποίηση εξαγνισμένων λυμάτων όπως επίσης και προώθηση για την χρήση Βελτιωμένων Συστημάτων Άρδευσης για περαιτέρω εξοικονόμηση νερού.

Σε ότι αφορά την ποιότητα του νερού, ο δείκτης νιτρορύπανσης είναι χαμηλότερος από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχουν καθοριστεί έξι ευαίσθητες ζώνες (κυρίως καλλιέργειες πατάτας και λαχανικών) και προς αυτό τον σκοπό υπάρχει ελεγχόμενη λίπανση με κοπριά με στόχο την προστασία της ποιότητας των νερών. (<http://ec.europa.eu/agriculture/fruit-and-vegetables>)

Σε ότι αφορά την διάβρωση των εδαφών υφίστανται κατά κύριο λόγο σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές (μειονεκτικές περιοχές όπου υπάρχει η μεγαλύτερη συμμετοχή του Μέτρου). Οι κύριοι παράγοντες είναι φυσικοί και οφείλονται κυρίως στις έντονες εκτός εποχής βροχοπτώσεις, οι οποίες προκαλούν επίσης μεγάλες ζημιές στην παραγωγή, η σύσταση του εδάφους, οι μεγάλες κλίσεις, οι πυρκαγιές και η εγκατάλειψη της καλλιεργήσιμης γης (λόγω των δυσχερών χαρακτηριστικών του εδάφους).

Εκτός από τα πιο πάνω προβλήματα ο αγροτικός τομέας στο νησί ήρθε αντιμέτωπος με νέες προκλήσεις λόγω της μεγάλης ανταγωνιστικότητας που επικρατεί στην ενιαία αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ψηλού κόστους ευκαιρίας της γεωργίας στο νησί.

Παρόλο που οι κλιματολογικές συνθήκες ευνοούν την παραγωγή πρώιμων μεσογειακών προϊόντων το γεγονός ότι η Κύπρος είναι η πιο κοντινή χώρα από τα άλλα Ευρωπαϊκά Κράτη από τις χώρες που εμπλέκονται στην Ευρομεσογειακή συνεργασία με αποτέλεσμα να δέχεται το μεγαλύτερο πλήγμα από τα εισαγόμενα προϊόντα που εισάγονται από αυτά, δημιουργώντας έτσι μεγάλο ανταγωνισμό. Επιπλέον λόγω της απόστασης από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες

προκύπτει ένα πολύ ψηλό κόστος μεταφοράς μειώνοντας έτσι τις δυνατότητες που προσφέρει ο ελεύθερος ανταγωνισμός. .(<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf/>)

Γενικά όμως τα δυο σοβαρότερα περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία προκύπτουν ως αποτέλεσμα παραγόντων που αναφέρθηκαν πιο πάνω είναι η εντατικοποίηση με την “ρύπανση” λόγω των γεωργικών δραστηριοτήτων και την εγκατάλειψη της γεωργικής γης και τα οποία χρήζουν αντιμετώπισης. Μερικά μέτρα για την ορθολογική διαχείριση της γεωργικής γης τα οποία συμβάλλουν στην διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος έχουν ως στόχο την προστασία του εδάφους, την προστασία και διατήρηση της ποιότητας του νερού, την αειφόρο χρήση των υδάτινων πόρων, την προστασία και διατήρηση της βιοποικιλότητας, του τοπίου, την βελτίωση της διαχείρισης των αποβλήτων και συμβολή στην μείωση των κλιματικών αλλαγών (<http://ec.europa.eu/agriculture/fruit-and-vegetables>), οι δασώσεις τόσο για τις εγκαταλελειμμένες γεωργικές εκτάσεις (Μέτρο 2.4.1 περί Δάσωσης γεωργικής γης)

Οι πιο πάνω στόχοι περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και παρουσιάζονται αναλυτικά σε επόμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας και συγκεκριμένα για το μέτρο 2.4. . που αφορά τις Δασώσεις και συγκεκριμένα το καθεστώς 2.4.1 για την Δάσωση γεωργικής γης.

Κεφάλαιο 2: ΔΑΣΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ: ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ

Εισαγωγή

Μετά την παρουσίαση, στο εισαγωγικό κεφάλαιο, των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και γεωγραφικών χαρακτηριστικών της Κύπρου αλλά και τα διαθρωτικά προβλήματα της γεωργίας στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιαστεί συνοπτικά η δασική πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πώς το Τμήμα Δασών εφαρμόζει τις δικές του στρατηγικές.

2.1 Το Τμήμα Δασών

Το Τμήμα Δασών ιδρύεται από την Βρετανική Αποικιοκρατική Κυβέρνηση το 1879 και αποτελεί ένα από τα παλαιότερα κυβερνητικά Τμήματα που δημιουργήθηκαν, αφού η λειτουργία του ξεκινά ένα μόλις έτος μετά τον ερχομό των Άγγλων Αποικιοκρατών στο νησί (1878). Υπό την Διοίκηση του “Αρχιδασονόμου της Κύπρου” το 1896 προστίθεται και το Τμήμα Γεωργίας.

Επίσης πρέπει να σημειωθεί ότι η πρώτη Δασική Νομοθεσία έγινε, μόλις τρεις μήνες μετά από την άφιξη των Άγγλων (Σεπτέμβριο του 1878) δηλαδή εφαρμόζεται πριν την ίδρυση του Τμήματος Δασών. Το 1898 ιδρύεται το πρώτο σώμα δασοφυλάκων με κύριο σκοπό την περιπολία και προστασία των δασών από δασικές πυρκαγιές. Το 1913 θεσπίζεται ο “Περί Δασών Νόμος” με το πιο σημαντικό σημείο του, να είναι ο τερματισμός της βόσκησης μέσα στα δάση και ο καθορισμός ανώτατου αριθμού ζώων κυρίως αιγών που επιτρέπεται να εκτρέφονται σε κάθε περιοχή με κοινωνικοοικονομικά μέτρα ως αποζημίωση. Το 1922-1936 συντελείται ένα πολύ σημαντικό έργο υπό την Διεύθυνση του Τμήματος από τον DR. A.H.Unwin και των ερχομό μιας σειράς δασολόγων. όπου δημιουργήθηκαν ξεχωριστοί τομείς αναδάσωσης, προστασίας και γενικά ανόρθωση των Δασών. Το 1940 γίνεται η πρώτη μαζική πρώτη μαζική απογραφή και κήρυξη πολλών δασοκαλυμμένων εκτάσεων σε κρατικά δάση που ενσωματώνονται στα υφιστάμενα κρατικά. Στο σχετικό διάταγμα δημοσιεύονται η έκταση κάθε δάσους, όσο και τα χωρομετρικά σχέδια πάνω, στα οποία οριοθετούνται με σκοπό να διευθετηθούν διάφορα ιδιοκτησιακά προβλήματα. (<http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf>)

Το 1951 ιδρύεται το Δασικό Κολλέγιο με έδρα το Τρόδος για την στελέχωση του Τμήματος με εκπαιδευμένο προσωπικό. Το 1961 μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου το Τμήμα στελεχώνεται από Ελληνοκύπριους δασολόγους. Το 1974 η τουρκική εισβολή και κατοχή ανατρέπει κάθε δραστηριότητα και ανάπτυξη του Τμήματος, λόγω των βομβαρδισμών προκαλούνται τεράστιες πυρκαγιές στα πλέον παραγωγικά δάση του Τρόδους και Πάφου, συνολικά κάηκαν 26000 εκτάρια δασών και επομένως το Τμήμα είχε στην αναδάσωση των καμένων εκτάσεων.

Σήμερα το Τμήμα Δασών συνεχίζει να έχει την ευθύνη της Διαχείρισης και Προστασίας των δασών για κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και ψυχαγωγικούς λόγους όπως επίσης και συντήρηση των δασών με απόληψη ξυλείας εκεί που επιβάλλεται.

Η βασική αποστολή του Τμήματος Δασών είναι η αειφορική διαχείριση και προστασία των κρατικών δασοκαλυμμένων εκτάσεων. Προς αυτό τον σκοπό λαμβάνει μέτρα προστασίας των ιδιωτικών δασικών και άλλων δασοκαλυμμένων εκτάσεων. Επιπλέον είναι το αρμόδιο τμήμα για την εφαρμογή της Δασικής Πολιτικής και Νομοθεσίας που θα δούμε εκτενέστερα πιο κάτω. Επίσης παρέχει πληροφόρηση και διάφορες υπηρεσίες προς τους πολίτες για διάφορα θέματα που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες του, όπως και διάφορα προϊόντα (δενδρύλλια, δασικά είδη, καυσόξυλα, κτλ) μέσω των φυτωρίων που διαθέτει σε κάθε επαρχία όπως επίσης και εξειδικευμένες κατασκευές για εκδρομικούς χώρους.

Συνοπτικά οι αρμοδιότητες του Τμήματος Δασών είναι:

- Η χάραξη και εφαρμογή της Εθνικής και Κοινοτικής Δασικής Πολιτικής
- Η ετοιμασία και εφαρμογή της δασικής νομοθεσίας
- Η λειτουργία του Δασικού Κολλεγίου
- Η αναδάσωση όλων των γυμνών δασικών εκτάσεων
- Η επέκταση των δασών με αναδασώσεις γυμνών χαλίτικων εκτάσεων.

Πιο πάνω είδαμε τις διαχρονικές αρμοδιότητες, την αποστολή αλλά και την προσφορά του Τμήματος Δασών από το έτος ίδρυσης τους και έκτοτε. Το γεγονός ότι τα κρατικά δάση είναι χωρομετρημένα και καταγεγραμμένα είναι πάρα πολύ σημαντικό από την μια πλευρά διότι αποθαρρύνεται η εσκεμμένη πρόκληση πυρκαγιών με στόχο να μετατρέψουν την περιοχή σε κατοικίες, γίνεται καλύτερη διαχείριση τους αλλά και εφαρμόζεται με μεγαλύτερη ευκολία η

όποια Ευρωπαϊκή δασική πολιτική. Ακολούθως θα δούμε την στρατηγική που ακολουθεί το Τμήμα με βάση την δασική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Ευρωπαϊκή Δασική Στρατηγική

Η κοινή δασική πολιτική δεν περιλαμβάνεται στην Συνθήκη της Ε.Ε. Ο σημαντικός ρόλος των δασών στις διεθνείς πολιτικές συζητήσεις και πρωτοβουλίες για την αειφόρο ανάπτυξης, αλλά και το ενδιαφέρον των κρατών μελών για την ύπαρξη συνοχής στην δασική πολιτική κάθε χώρας.

Τα πιο πάνω αποτέλεσαν και το κίνητρο για την υιοθέτηση της Δασικής Στρατηγικής της Ε.Ε. με το ψήφισμα της 15^{ης} Δεκεμβρίου το 1998 και το 2005 ετοιμάστηκε η πρώτη λεπτομερής ανασκόπηση των δραστηριοτήτων που υλοποιήθηκαν στα πλαίσια της δασικής στρατηγικής για την περίοδο 1999-2004 η οποία και χρησιμοποιήθηκε για την υιοθέτηση του Σχεδίου δράσης για την περίοδο 2007-2011.

Προς αυτή την κατεύθυνση, για την αναθεώρηση και το μέλλον της Δασικής Στρατηγικής έγιναν εκτεταμένες συζητήσεις όπως στην Λευκή Βίβλο που αφορούσε την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, στην Πράσινη Βίβλο για την προστασία των δασών και πληροφόρηση για τον Δασικό τομέα.

Κατά τις αρχικές συζητήσεις της Μόνιμης Δασικής Επιτροπής κατά την 115^η και 118^η συνάντηση της το 2010 και 2011 αποφασίστηκε η σύσταση Ειδικής ομάδας εργασίας με έναν εκ των όρων να ετοιμαστεί και να παραδοθεί Τελική έκθεση μέχρι τον επόμενο χρόνο (2012) όπου θα προσδιορίζονταν οι προτεραιότητες και τα εννοιολογικά στοιχεία για την μελλοντική στρατηγική της Ε.Ε.

Το Σχέδιο Δράσης της Ένωσης που στηρίζεται στην έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της κοινής δασικής στρατηγικής υιοθετήθηκε τον Ιούνιο του 2006. Το Σχέδιο Δράσης της Ε.Ε. για τα δάση για τα έτη 2007-2011 παρέχει το πλαίσιο για τις δράσεις που σχετίζονται με τα δάση σε Κοινοτικό και Εθνικό και το οποίο αποτελεί εργαλείο συντονισμού τους. Το 2012 διενεργήθηκε η αξιολόγηση του από το Ευρωπαϊκό Δασικό Ινστιτούτο μαζί με την συμβολή των κρατών μελών. (<http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf>)

Επιγραμματικά η κοινοτική δράση για στήριξη της αειφόρου δασικής διαχείρισης περιλαμβάνει:

1. Πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης
2. Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και την ατμοσφαιρική ρύπανση.
3. Προστασία της Φύσης
4. Εμπορία Δασικού πολλαπλασιαστικού υλικού
5. Προστατευτικά μέτρα κατά της εισαγωγής και διακίνησης στην Κοινότητα επιβλαβών οργανισμών για τα δασοκομικά φυτά και φυτικά προϊόντα.
6. Σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης υλοτομίας και του συνεπακόλουθου εμπορίου
7. Διεθνής συμφωνία για την τροπική ξυλεία και
8. Διεθνής διάλογος για τα δάση.

Η πολιτική της Αγροτικής Ανάπτυξης παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον και υποστήριξη από την Ε.Ε. Μέσω της Αγροτικής Ανάπτυξης υλοποιούνται οι προτεραιότητες της Ένωσης σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη και απασχόληση συγκεκριμένα σε κάθε κράτος μέλος, αφού το Εθνικό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης καταρτίστηκε σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ε.Ε. αλλά τις ανάγκες του τόπου. Η Πολιτική Αγροτικής Ανάπτυξης για τα έτη 2007-2013 επικεντρώνεται σε τέσσερεις άξονες οι οποίοι συνοπτικά είναι οι πιο κάτω:

1. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και δασοκομίας.
2. Η βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου
3. Η βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.
4. Η πρωτοβουλία Leader.

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναλυτική παρουσίαση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

Η προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και την ατμοσφαιρική ρύπανση είναι τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Κοινοτικά δάση, όπως και σε Παγκόσμιο επίπεδο. Η Κοινότητα για τον σκοπό αυτό, συνεργάστηκε με το παγκόσμιο πρόγραμμα “ICP-FOREST” με βάση μια σειρά κανονισμούς με σημαντικότερο τον τελευταίο “FOREST FOCUS”. (<http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf>)

Η έμφαση στα δάση αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα παρακολούθησης της υγείας των οικοσυστημάτων. Το 2009 ακολουθήθηκε το πρόγραμμα FutMon το οποίο συγχρηματοδοτείτο με τον κανονισμό Life+(Reg.614/2007), όπου μέχρι τα μέσα του 2011 στήριζε την παρακολούθηση των δασών, μέσα από τους μηχανισμούς παρακολούθησης σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Παρόλο που το πιο πάνω πρόγραμμα η χρηματοδότηση από την Ε.Ε. έχει σταματήσει από τις 25 χώρες οι οποίες συμμετείχαν μόνο οι 18 (μεταξύ αυτών και η Κύπρος) επέλεξαν να το συνεχίσουν μέχρι το 2012.

Σχετικά με την προστασία της φύσης, παρόλο που το Τμήμα Δασών δεν είναι η αρμόδια αρχή, έχει αναλάβει αρκετές υποχρεώσεις, που απορρέουν από τις σχετικές Οδηγίες της Ε.Ε., αφού διαθέτει την απαραίτητη τεχνογνωσία. Μερικές από τις υποχρεώσεις αυτές αφορούν την χαρτογράφηση του δικτύου “Natura 2000” όπως επίσης και σε ότι αφορά τα ιδιωτικά δάση προχωρεί επίσης στην ετοιμασία των διαχειριστικών σχεδίων και μέτρων διαχείρισης και παρακολούθησης της κατάστασης των περιοχών αυτών όπως επίσης και μέτρα προστασίας κατά των πυρκαγιών.

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Πολιτικής για τα Δάση λαμβάνονται μέτρα για την εμπορία δασικού πολλαπλασιαστικού υλικού, κατά της εισαγωγής και διακίνησης επιβλαβών οργανισμών για τα δασικά φυτά και φυτικά προϊόντα, μέτρα δράσης για την αντιμετώπιση της παράνομης υλοτομίας και του συνεπακόλουθου εμπορίου.

Η οργάνωση της εμπορίας του δασικού πολλαπλασιαστικού υλικού είναι πολύ σημαντική, αφού εξασφαλίζει την διάθεση στην αγορά υλικού καλής ποιότητας καθώς και με γνωστή γεωγραφική προέλευση. Ο κύριος σκοπός στα δάση που δημιουργούνται με τις δασώσεις και αναδασώσεις θα είναι καλύτερα προσαρμοσμένα στο περιβάλλον και θα έχουν υψηλότερη παραγωγικότητα, αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι προστατεύονται τα τοπικά είδη και οικοσυστήματα. Έμμεσα παρέχεται και προστασία των δασών από διάφορες ασθένειες και επιβλαβούς οργανισμούς. Επιπλέον τα προστατευτικά μέτρα κατά της εισαγωγής και διακίνησης επιβλαβών οργανισμών περιλαμβάνουν την έκδοση φυτοϋγειονομικού διαβατηρίου ή κήρυξη προστατευόμενων ζώων, συγκεκριμένοι χειρισμοί στους οποίους πρέπει να υποβάλλονται τα προϊόντα για να επιτραπεί η είσοδος του σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (<http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf>)

Με το Σχέδιο Δράσης, βασικός στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι η ξυλεία που εξάγεται από τρίτες χώρες προς την Ε.Ε. έχει νόμιμα υλοτομηθεί. Οι άδειες για την εισαγωγή ξυλείας από χώρες της Ε.Ε. γίνεται από την υπηρεσία χορήγησης Flegt. Επιπλέον το Συμβούλιο της Ευρώπης και Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκδώσαν τον Κανονισμό (ΕΕ)995/2010. Ο συγκεκριμένος κανονισμός προνοεί την απαγόρευση της διάθεσης στην Ευρωπαϊκή αγορά παράνομα υλοτομημένης ξυλείας και προϊόντων, δέσμευση των φορών εκμετάλλευσης για έλεγχο της νομιμότητας των εισαγόμενων προϊόντων αλλά και υποχρέωση των εμπόρων και επιχειρηματιών για διατήρηση των αρχείων για τους πελάτες και προμηθευτές τους.

Επίσης εκτός της Ευρωπαϊκής Δασικής Πολιτικής ακολουθείτε και οι στρατηγικές - μέτρα των Ηνωμένων Εθνών. Συγκεκριμένα για την ξυλεία και συγκεκριμένα για την τροπική ξυλεία, ακολουθείται και η νέα Διεθνής Συμφωνία για την Τροπική ξυλεία του 2006 (ITTA 2006). Η συμφωνία αυτή έχει σκοπό την οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών που παράγουν τροπική ξυλεία μέσω του εμπορίου της και την προστασία και διατήρηση των δασών αυτών με την αειφορική τους διαχείριση.

Κατά την έβδομη Σύνοδο του Φόρουμ των Η.Ε. για τα Δάση, που πραγματοποιήθηκε το 2007, αποφασίστηκε μετά από δεκαπέντε χρόνια διαπραγματεύσεων αποφασίστηκε όπως σκοπός του Πολυετές Προγράμματος Εργασίας μέχρι το 2015, είναι η ενδυνάμωση της πολιτικής δέσμευσης και δράσης σε όλα τα επίπεδα για την αειφόρο διαχείριση όλων τα δασών και δασοκαλυμμένων εκτάσεων, την ενίσχυση της συμβολής των δασών σε συμφωνημένους αναπτυξιακούς στόχους και την παροχή διεθνούς συνεργασίας και εθνικών δράσεων.

Τέλος το Τμήμα Δασών συμμετέχει ενεργά σε υπουργικές διασκέψεις για την προστασία των Ευρωπαϊκών Δασών. (<http://www.moa.gov.cy/moa/fd/fd.nsf>)

Κεφάλαιο 3: ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 2007-2013. ***ΤΟ ΜΕΤΡΟ 2.4.1 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ*** ***ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟ***

Εισαγωγή

Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως και η Κύπρος αντιμετωπίζουν αρκετά προβλήματα στον αγροτικό τομέα που αφορούν, διαρθρωτικά χαρακτηριστικά αλλά και τον έντονο ανταγωνισμό λόγω απελευθέρωσης των τιμών. Με στόχο να αντιμετωπισθούν και να αμβλυνθούν, η Ε.Ε. δίδει πολύ προσοχή στην κατάρτιση και υλοποίηση Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης, από τον Κυπριακό Οργανισμό Πληρωμών σε συνεργασία με το Υπουργείο Γεωργίας Φυσικών Πόρων και Περιβάλλοντος.

Πιο κάτω θα γίνει μια συνοπτική παρουσίαση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, παρουσίαση του Μέτρου 2.4 του Άξονα 2, “Δασώσεις” και συγκεκριμένα του πρώτου καθεστώτος που αφορά τις δασώσεις γεωργικής γης στα πλαίσια τις δασικές πολιτικές της Ε.Ε. και του Τμήματος Δασών της Κύπρου η οποία αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο. Ακολούθως θα ασχοληθούμε με την εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 στην Κύπρο σε ότι αφορά τα είδη που χρησιμοποιήθηκαν με μεγαλύτερη συχνότητα και την πιθανή οικονομική εκμετάλλευση των προϊόντων που δίνετε να παραχθούν με εξαίρεση την ξυλεία, τέλος θα γίνει μια συνοπτική σύγκριση της εφαρμογής του Μέτρου στην Κύπρο και στην Ευρώπη.

3.1 Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 το οποίο εφαρμόζει κάθε κράτος μέλος βασίζεται στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης και αφορά όλες τις περιοχές του νησιού οι οποίες ασκούν τακτικά γεωργική δραστηριότητα και υπάρχει αποτελεσματικός έλεγχος από την Κυπριακή Δημοκρατία συμπεριλαμβανομένου και των Βρετανικών Βάσεων.

Γενικοί στόχοι του Προγράμματος είναι η διατήρηση και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στα γεωργικά, κτηνοτροφικά και δασικά προϊόντα με συγκριτικό πλεονέκτημα, βελτίωση του περιβάλλοντος και ενίσχυση της βιοποικιλότητας και τέλος η ενθάρρυνση της διαφοροποίησης και βελτίωσης της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές. Οι γενικοί στόχοι αποτελούν ουσιαστικά και τους Άξονες Προτεραιότητας οι οποίοι περιλαμβάνουν και τα μέτρα-δράσεις του προγράμματος τα οποία διακρίνονται σε περιπτώσεις που το μέτρο αφορά γενικό στόχο.

Ο πρώτος άξονας προτεραιότητας περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που αφορούν την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας και τα οποία έχουν αναφερθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο. Υπεύθυνη Μονάδα Εφαρμογής είναι το Τμήμα Γεωργίας στον τομέα εξουσιοδότησης πληρωμών και στο Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού (Μέτρο 1.6). Τα μέτρα του πρώτου άξονα είναι τα εξής:

- Μέτρο 1.1: Εκπαίδευση, πληροφόρηση και διάδοση της γνώσης.
- Μέτρο 1.2: Ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών.
- Μέτρο 1.3: Πρόωρη Συνταξιοδότηση Αγροτών.
- Μέτρο 1.4: Χρήση συμβουλευτικών Υπηρεσιών από τους γεωργούς και τους δασοκαλλιεργητές.
- Μέτρο 1.5: Εκσυγχρονισμός των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
 - Καθεστώς 1.5.1: Επενδύσεις στις γεωργικές και κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.
 - Καθεστώς 1.5.2: Διαχείριση αποβλήτων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
- Μέτρο 1.6: Προστιθέμενη αξία στα γεωργικά και δασοκομικά προϊόντα. Δημιουργία και Εκσυγχρονισμός Μονάδων Μεταποίησης και Εμπορίας Γεωργικών και Δασοκομικών Προϊόντων.
- Μέτρο 1.7: Χωροταξική Κτηνοτροφική Ανάπτυξη.

- Μέτρο 1.8: Συμμετοχή γεωργών σε ζητήματα για την ποιότητα των τροφίμων και δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων.
 - Καθεστώς 1.8.1: Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα των τροφίμων.
 - Καθεστώς 1.8.2: Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης των προϊόντων στο πλαίσιο συστημάτων για την ποιότητα των τροφίμων.
- Μέτρο 1.9: Ενθάρρυνση σύστασης και λειτουργίας Ομάδων Παραγωγών/ Ενώσεων Ομάδων Παραγωγών.
- Μέτρο 1.10: Ειδικές Ενισχύσεις για ικανοποίηση των προτύπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο δεύτερος άξονας προτεραιότητας περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που αφορούν βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και της υπαίθρου με υπεύθυνη μονάδα εφαρμογής το Τμήμα Δασών και τον ΚΟΑΠ.

Συγκεκριμένα τα μέτρα του δεύτερου άξονα αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού δυναμικού και της καινοτομίας μέσω της βελτίωσης της οικονομικής αξίας των δασών, της αύξησης της προστιθέμενης αξίας των δασοκομικών προϊόντων, της συνεργασίας για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογικών στον δασικό τομέα και την βελτίωση και ανάπτυξη υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της δασοκομίας. Τα μέτρα του άξονα 2 είναι τα εξής:

- Μέτρο 2.1: Παροχή εξισωτικών πληρωμών σε μειονεκτικές περιοχές
- Μέτρο 2.2: Ενίσχυση της βιοποικιλότητας και παροχή εξισωτικών πληρωμών σε περιοχές Φύση 2000
- Μέτρο 2.3: Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις
 - Καθεστώς 2.3.1: Ανάλυση αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα οινοποιήσιμα/ επιτραπέζια αμπέλια
 - Καθεστώς 2.3.2: Ανάλυση αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις πατάτες
 - Καθεστώς 2.3.3: Ανάλυση αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στα εσπεριδοειδή
 - Καθεστώς 2.3.4: Ανάλυση αγροπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων στις αροτραίες καλλιέργειες” (www.moa.gov.cy)

- Καθεστώς 2.3.5: Διάσωση και συντήρηση παραδοσιακών ποικιλιών οινοποιήσιμων αμπελιών και διάσωση παραδοσιακών φυλών ζώων”
- Καθεστώς 2.3.6: Αγροπεριβαλλοντικές υποχρεώσεις σε παραδοσιακές φυτείες δέντρων και θάμνων, με έμφαση στις μειονεκτικές περιοχές
- Καθεστώς 2.3.7: Ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής γεωργικών προϊόντων
- Καθεστώς 2.3.8: Παροχή ενισχύσεων για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων και της άγριας πανίδας
- Μέτρο 2.4: Δασώσεις
 - Καθεστώς 2.4.1: Δάσωση γεωργικής γης
 - Καθεστώς 2.4.2: Εγκατάσταση Γεωργοδασοπονικών Συστημάτων
 - Καθεστώς 2.4.3: Δάσωση μη Γεωργικής Γης
- Μέτρο 2.5: Προστασία των δασών από τις πυρκαγιές και αναδάσωση καμένων περιοχών
- Μέτρο 2.6: Διατήρηση και Βελτίωση του Κοινωνικού και Οικολογικού Ρόλου των Δασών
 - Καθεστώς 2.6.1: Μη παραγωγικές επενδύσεις
 - Καθεστώς 2.6.2: Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις
 - Καθεστώς 2.6.3: Ενισχύσεις Φύση 2000

Ο τρίτος άξονας προτεραιότητας περιλαμβάνει τα μέτρα για την ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και υπεύθυνες μονάδες είναι το Υπουργείο Εσωτερικών και Γεωργίας στον τομέα εξουσιοδότησης πληρωμών.

- Μέτρο 3.1: Ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων και προώθηση της πολιτιστικής Κληρονομιάς”
- Μέτρο 3.2: Διατήρηση αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού πλούτου
- Μέτρο 3.3: Απόκτηση δεξιοτήτων εμπύχωση και εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης (www.moa.gov.cy)

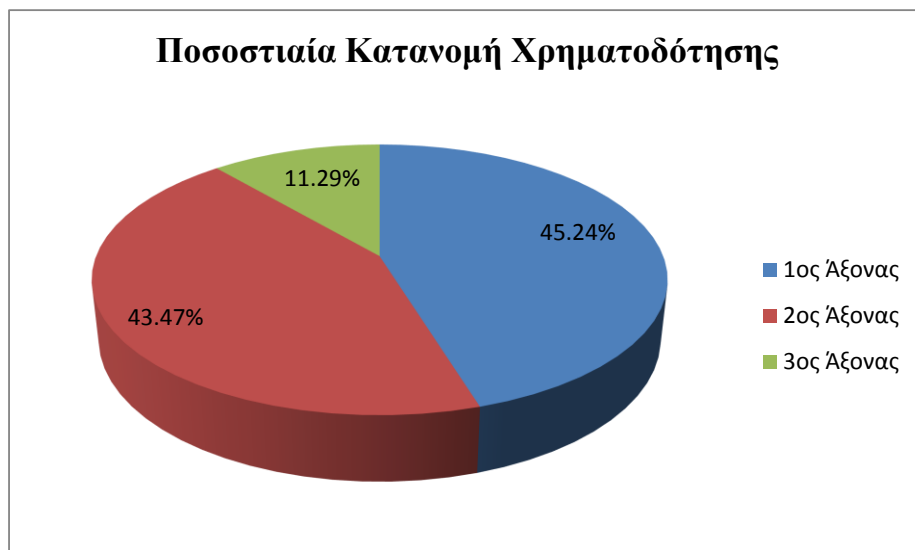
Πιο πάνω αναφερθήκαμε σε τρεις κύριους στόχους οι οποίοι αποτελούν ταυτόχρονα και τους τρεις προαναφερθείσες Άξονες προτεραιότητας. Ως τέταρτος άξονας προτεραιότητας είναι ο άξονας Leader. Ο άξονας προτεραιότητας Leader είναι ο συνδυασμός των τετράπτυχο των προτεραιοτήτων Ανταγωνιστικότητα-Περιβάλλον-Οικονομία-Διαφοροποίηση-Ποιότητα ζωής,

λαμβάνοντας υπόψη το τοπικό συγκριτικό πλεονέκτημα, τις τοπικές ανάγκες και προοπτικές που προσφέρονται με την προσέγγιση της από κάτω προς τα πάνω ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς. Στα πλαίσια του άξονα γίνεται προώθηση της βελτίωσης της διακυβέρνησης και κινητοποίησης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών οι οποίες αναπτύσσονται παράλληλα και σχετιζόμενες με τον καθορισμό ανάλογων ποσοτήτων από τους υπόλοιπους τρεις άξονες λόγω του οριζόντιου χαρακτήρα του.

- Μέτρο 4.1: Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης
 - Καθεστώς 4.1.1 -Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα γεωργίας και της δασοκομίας
 - Καθεστώς 4.1.2 -Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου”
 - Καθεστώς 4.1.3 -Εφαρμογή Στρατηγικών Τοπικής Ανάπτυξης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας
- Μέτρο 4.2: Διατοπική και Διεθνική Συνεργασία
- Μέτρο 4.3: Λειτουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση στην περιοχή

Ιδιαίτερη βαρύτητα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης θα δοθεί, όπως φαίνεται από τα ποσοστά πιστώσεων στους δυο πρώτους άξονες, δηλαδή στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών (γεωργία - κτηνοτροφία) και δασοκομικών προϊόντων και στην βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος και της υπαίθρου και λιγότερη βαρύτητα στα μέτρα για βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και στην διαφοροποίηση της γεωργίας. Σε ότι αφορά την χρηματοδότηση για τον 4^ο Άξονα που αφορά την βελτίωση της διακυβέρνησης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού των αγροτικών περιοχών ένα ποσοστό 3,58% αφαιρείται από τους δύο πρώτους άξονες. Επίσης ένα 1,79% του συνολικού ποσού για τους τρεις άξονες δίνεται για τεχνική υποστήριξη. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

Συγκεκριμένα σύμφωνα με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης τα ποσοστά κατανομής της χρηματοδότησης για τον 1^ο Άξονα είναι 45,24% για τον 2^ο Άξονα 43,47% και για τον τρίτο 11,29 παρουσιάζονται πιο κάτω.

Διάγραμμα 3.1: Ποσοστιαία κατανομή της χρηματοδότησης στους τρεις βασικούς άξονες.
(<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

3.2 Μέτρο 2.4 – Δάσωση γεωργικής γης, Καθεστώς 2.4.1(κανονισμός 221, καν.1698/2005)

Η σημασία των δασών στα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα όπως αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο είναι τεράστια.

Στα πλαίσια του σύγχρονου τρόπου ζωής και αναγκών, παρουσιάζεται εγκατάλειψη της γεωργίας, με αποτέλεσμα αρκετές ορεινές περιοχές να αντιμετωπίζουν πολλά περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως η διάβρωση, η υποβάθμιση του τοπίου και περιβάλλοντος στην ύπαιθρο, μείωση της βιοποικιλότητας και της ποιότητας των υδάτινων πόρων. Ταυτόχρονα οργανωμένη δασοπονία εκτός από τα κρατικά δάση δεν υπήρχε ή υπήρχε σε πολύ χαμηλά ποσοστά μέχρι την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και την συμμετοχή της στο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 και του Άξονα 2.4.1 που αφορούσε τις Δασώσεις.

Λόγω των οικονομικά ασύμφωνων γεωργικών καλλιεργειών, της μη ύπαρξης χρόνου λόγω άλλων επαγγελματικών δραστηριοτήτων του ιδιοκτήτη, η δάσωση γεωργικής γης συμβάλλει θετικά στην άμβλυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και προσφέρεται ένας εναλλακτικός τρόπος χρήσης της γεωργικής γης. Ταυτόχρονα στο Μέτρο 2,4 για τις δασώσεις περιλαμβάνεται και το καθεστώς 2.4.3 το οποίο αφορά δάσωση μη γεωργικής γης σε αντίθεση με το αντίστοιχο του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

Επιπλέον το Μέτρο 2.4 και επομένως το καθεστώς 2.4.1 είναι συνδεδεμένο με το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα και την Δασική Στρατηγική της Κοινότητας όπως και την στρατηγική για την αλλαγή του κλίματος.

Συνοπτικά σε ότι αφορά το Εθνικό Δασικό Πρόγραμμα η σύνδεση βρίσκεται στην 2^η δράση του που αφορά τις δασώσεις και την δασοκομία, για την δάσωση γεωργικής γης προβλέπονται περίπου 170000€. Οι δασώσεις είναι υψίστης σημασίας και οι δράσεις καλύπτουν τα κρατικά δάση, την χαλίτικη γη και την γεωργική και μη γη. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

Συγκεκριμένα το καθεστώς συνδέεται στην στρατηγική που αναφέρεται η στήριξη της δασοκομίας ως ένα σημαντικό εργαλείο για την διατήρηση και βελτίωση της βιοποικιλότητας, της διαβίωσης των ζώων και φυτών όπως και της σημασίας των δασών ως μέτρο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την διατήρηση της ποιότητας των υδάτινων πόρων.

Δικαίωμα συμμετοχής για το καθεστώς 2.4.1 “Δάσωση Γεωργικής Γής” έχουν γεωργοί ή ενώσεις τους, νομικά πρόσωπα ή ενώσεις ιδιωτικού δικαίου συμπεριλαμβανομένων των Εκκλησιαστικών, Μοναστηριακών και άλλων θρησκευτικών όπως και Δημόσιες Αρχές π.χ. Τοπική Αυτοδιοίκηση, Οργανισμοί δημοσίου δικαίου και Κρατικές αρχές. Σε ότι αφορά της Δημόσιες Αρχές η χρηματοδότηση περιορίζεται στην κάλυψη των δαπανών και συντήρησης και δεν θα παρέχεται αντιστάθμισα της απώλειας γεωργικού εισοδήματος.

Οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια για την επιλογή των περιοχών, αφορά τις καλλιέργειες που αντιμετωπίζουν διαθρωτικά προβλήματα και που ασκείται τακτικά γεωργική δραστηριότητα αλλά και η έκταση της γης ενώ δεν υπάρχει ιδιοκτησιακός περιορισμός δηλαδή μπορεί να λάβει μέρος και κάποιος ο οποίος ενοικιάζει την έκταση.

Συγκεκριμένα το Καθεστώς “Δάσωσης Γεωργικής Γής” μπορεί να εφαρμοστεί σε καλλιέργειες οι οποίες αντιμετωπίζουν διαθρωτικά προβλήματα και βρίσκονται σε μειονεκτικές περιοχές. Οι καλλιέργειες οι οποίες συμπεριλαμβάνονται σε:

- Αροτραίες καλλιέργειες και κυρίως ψυχανθή (σε πεδινές περιοχές).
- Μανταρινοειδή (κυρίως στην περιοχή Αρακαπά).
- Οινοποιήσιμα και επιτραπέζια αμπέλια κυρίως στις ορεινές περιοχές Λεμεσού-Πάφου
- Φυλλοβόλα οπωροφόρα δένδρα σε ορεινές και ημιορεινές περιοχές.

Στις πιο πάνω επιλέξιμες καλλιέργειες, πρέπει να υπήρχε τακτική γεωργική δραστηριότητα και συγκεκριμένα στις αροτραίες καλλιέργειες πρέπει τα τελευταία τρία χρόνια να υπήρχαν καλλιέργειες έστω για ένα έτος. Σε ότι αφορά τις άλλες καλλιέργειες οι οποίες είναι μόνιμες καλλιέργειες θα πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση, δηλαδή στην περίπτωση των δέντρων ή των αμπελιών να υπήρξε μια καλλιέργεια το έτος πριν την εγκατάλειψη της φυτείας ή απομάκρυνση της ανεπιθύμητης βλάστησης δηλαδή να μην είναι εγκαταλειμμένη. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι στο Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 όπου δεν υπήρχε το καθεστώς 2.4.3 συμπεριλαμβάνονταν και οι βοσκότοποι. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

Τα δάση που θα δημιουργούνται θα είναι σύμφωνα με του Άρθρο 30 του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής 1974/2006 εκτός από το κριτήριο της ελάχιστης έκτασης δηλαδή των 0,5 εκταρίων. Το κριτήριο ελάχιστης έκτασης έχει καθοριστεί στα 0,3 εκτάρια τα οποία είναι

ικανοποιητικά από δασοκομική άποψη, καθορίστηκε μικρότερη έκταση για να αντιμετωπισθεί η μικρή έκταση η οποία αποτελεί ένα από τα διαθρωτικά προβλήματα της κυπριακής γεωργίας.

Σε ότι αφορά την ενοικιαζόμενη γεωργική γη, ο ενοικιαστής μπορεί να συμμετέχει με την προϋπόθεση ότι η διάρκεια της ενοικίασης είναι τουλάχιστον 5 χρόνια. Για να γίνει δεκτή η αίτηση των ενοικιαστών θα πρέπει να προσκομίζεται αντίγραφο του ενοικιαστηρίου εγγράφου καθώς και γραπτή συγκατάθεση του ιδιοκτήτη. Θα πρέπει να υπάρχει δέσμευση από τα δυο μέρη για διατήρηση της δασικής φυτείας σε ικανοποιητική κατάσταση για τουλάχιστον 5 χρόνια μετά την καταβολή της τελευταίας δόση της ενίσχυσης.

Επιπλέον διασφαλίζεται ότι η δάσωση είναι προσαρμοσμένη στις τοπικές συνθήκες και είναι συμβατή με τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις.

Ειδικότερα στις περιοχές του δικτύου “Φύση 2000” και σε περιοχές που είναι ενταγμένες σε λεκάνη απορροής ποταμών, η δάσωση θα πρέπει να είναι συμβατή με τους διαχειριστικούς σκοπούς των περιοχών αυτών. Ταυτόχρονα πρέπει να υπάρχει συμβατότητα με τους νόμους (α) τον περί “Εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα έργα”, (β) τους περί “Παραγωγής και Εμπορίας Φυτικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού”, (γ) τον περί “Μέτρων Προστασίας κατά της Εισαγωγής και Εξάπλωσης Οργανισμών Επιβλαβών για τα Φυτά και τα Φυτικά Προϊόντα”, (δ) το περί “Προστασίας και Διαχείρισης των Υδάτων”, (ε) τον περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και Άγριας ζωής” και (στ) τον περί “Προστασίας και Διαχείρισης Άγριων Πτηνών και Θηραμάτων.”.

Αφού αναφερθήκαμε στις προϋποθέσεις και στα κριτήρια για την έγκριση πιο κάτω θα γίνει μια σύντομη παρουσίαση σχετικά με το ύψος της ενίσχυσης για εγκατάσταση και συντήρηση, αλλά και το ύψος του αντισταθμίματος για την απώλεια γεωργικού εισοδήματος.

Στα πλαίσια του Καθεστώτος 2.4.1. θα δίδεται οικονομική ενίσχυση για την εγκατάσταση και συντήρηση όσο και για την απώλεια του γεωργικού εισοδήματος. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

Προτού αναφερθούμε στα ποσά τα οποία θα επιχορηγούνται, να σημειωθεί ότι η δημόσια δαπάνη για εγκατάσταση φυτείας η οποία αναλαμβάνει το δημόσιο, ανέρχεται στο 100% της δαπάνης όπως και για τις δαπάνες συντήρησης, ενώ για τον ιδιωτικό τομέα ανέρχεται στο 80% στις

εκτάσεις που βρίσκονται σε μειονεκτικές περιοχές και τις περιοχές Φύση 2000 και στο 70% στις υπόλοιπες περιοχές. Σε ότι αφορά τον δημόσιο τομέα δεν θα δίδεται ετήσια πριμοδότηση για την απώλεια γεωργικού εισοδήματος, ενώ με 100% θα καλύπτονται και οι δαπάνες συντήρησης.

Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης της φυτείας καταβάλλεται σε τρεις δόσεις. Η πρώτη δόση θα καταβάλλεται μετά την ολοκλήρωση της φυτείας / σποράς και κατόπιν υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών και μετά από σχετικό έλεγχο. Η δεύτερη δόση θα δίνεται ένα χρόνο μετά την φύτευση ή την σπορά και μετά από την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών και έλεγχο των εργασιών. Η τρίτη δόση θα καταβάλλεται δύο χρόνια μετά την σπορά ή φύτευση των απαραίτητων δικαιολογητικών και μετά από έλεγχο.

Για τον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης, λαμβάνονται υπόψη όλες οι μέθοδοι και εργασίες εγκατάστασης και συντήρησης της δασικής φυτείας κάτω από τις ποικίλες κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες που παρουσιάζονται στις περιοχές εφαρμογής. Η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης και περιποίησης της φυτείας θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη (standard cost) των επιλέξιμων δράσεων και δεν είναι προκαθορισμένη με βάση τα μέγεθος του τεμαχίου, αλλά τις επιλέξιμες δράσεις οι οποίες είναι πλήρως δικαιολογημένες.

Το ύψος της δαπάνης για την εκτέλεση κάθε εργασίας στηρίχθηκε σε πραγματικά στοιχεία του Τμήματος Δασών, το οποίο εκτελεί ανάλογα έργα σε όλες τις περιοχές και περιβάλλοντα της Κύπρου καθώς και τα σχετικά στοιχεία από την εφαρμογή του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006.

Για τις δαπάνες περιποίησης (συντήρησης) της φυτείας θα καταβάλλεται μια δόση μετά από υποβολή σχετικού αιτήματος και μετά την αποπεράτωση και έλεγχο των εργασιών. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

Συγκεκριμένα οι δαπάνες για εγκατάσταση και προστασία της δασικής φυτείας, σύμφωνα με το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 όπως και για την εγκατάσταση έχουν ως εξής:

A. Δαπάνες εγκατάστασης και προστασίας της φυτείας

1. Για δάσωση με πλατύφυλλα η επιχορήγηση ανέρχεται περίπου σε €3500 (£2040) ανά εκτάριο.

2. Για δάσωση με κωνοφόρα η επιχορήγηση ανέρχεται περίπου σε €3000 (£1750) ανά εκτάριο.

B. Δαπάνες συντήρησης

1. Στις μεικτές φυτείες ή στις φυτείες με πλατύφυλλα για τα τρίτα πρώτα χρόνια μετά την εγκατάσταση η επιχορήγηση περίπου ανέρχεται σε €1700 (£990) ανά εκτάριο και για τα δυο επόμενα χρόνια σε €700 (£4000) ανά εκτάριο.
2. Στις φυτείες με κωνοφόρα η επιχορήγηση ανέρχεται σε €1200 (£700) ανά εκτάριο για τα τρία πρώτα χρόνια ενώ για τα δυο επόμενα €600 (£350) ανά εκτάριο. (Σαρρή Σ.,2008)

Σχετικά με το ύψος της ετήσιας πριμοδότησης, που θα παρέχεται ως αντιστάθμισμα για την απώλεια του γεωργικού εισοδήματος, καταβάλλεται σε μια δόση. Το ύψος της απώλειας του γεωργικού εισοδήματος υπολογίστηκε με βάση την έκδοση του Ινστιτούτου Γεωργικών Ερευνών. Για τον υπολογισμό του, λήφθηκε υπόψη η αντιπροσωπευτική απώλεια εισοδήματος κατά ομάδα καλλιεργειών. Η ετήσια πριμοδότηση ως αντιστάθμισμα της απώλειας του γεωργικού εισοδήματος θα καταβάλλεται για 15 χρόνια και θα ανέρχεται σε €700 /ha στην περίπτωση των γεωργών ή των ενώσεων τους και σε €150/ha στην περίπτωση άλλων φυσικών προσώπων ή νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου. Στην περίπτωση του δημόσιου τομέα δεν θα καταβάλλεται αντιστάθμισμα για απώλεια εισοδήματος. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

3.3 Η εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 στην Κύπρο- τα Δασικά Είδη που χρησιμοποιήθηκαν και η πιθανή οικονομική τους εκμετάλλευση

Όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι το κλίμα στην Κύπρο δεν είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό για την αρδευόμενη γεωργία, αλλά ευνοεί την παραγωγή και διατήρηση ειδών που αντέχουν στην ξηρασία (λόγω παρατεταμένης ανομβρίας) και στα ζεστά Καλοκαίρια που επικρατούν στο νησί.

Επομένως και τα δασοπονικά είδη που χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά από είδη που περιλαμβάνονταν στα δασοπονικά είδη του “Εγχειριδίου του Αιτητή του Μέτρου 2.4.1. Τα είδη αυτά επιλέγηκαν από το Τμήμα Δασών με γνώμονα την προστασία των οικοσυστημάτων και κυρίως της χλωρίδας των Κυπριακών Δασών αλλά και την προσαρμοστική ικανότητα των ειδών στις κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες που επικρατούν στις περιοχές εφαρμογής αλλά και την ομοιομορφία του περιβάλλοντος. Προς αυτό το σκοπό για να εξασφαλιστεί η υγεία των νέων δασών οι προμηθευτές έπρεπε να είναι εγγεγραμμένοι στον “Εθνικό Κατάλογο Παραγωγών Δασικού Πολλαπλασιαστικού Υλικού”. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>) Επιγραμματικά τα Δασοπονικά είδη που χρησιμοποιήθηκαν είναι τα πιο κάτω:

1. Κωνοφόρα

- 1.1 Τραχεία Πεύκη (*Pinus Brutia*)
- 1.2 Κυπαρίσσι (*Cupressus Sempervirens*)
- 1.3 Κέδρος (*Cedrus Brevifolia*)

2. Πλατύφυλλα

- 2.1 Πλάτανος (*Platanus Orientalis*)
- 2.2 Αγριελιά (*Olea Europea*)
- 2.3 Αγριοχαρουπιά (*Ceratonia Siliqua*)
- 2.4 Βαλανιδιά (*Quercus Infectoria*)
- 2.5 Κράταιγος (Μοσφιλιά) (*Crataegus azarolus*)

3. Θάμνοι

3.1. Σχοίνος (*Pistacia Lentiscus*)

3.2 Τρεμιθιά (*Pistacia Terebinthus*)

3.3 Δάφνη (*Laurus Nobillis*)

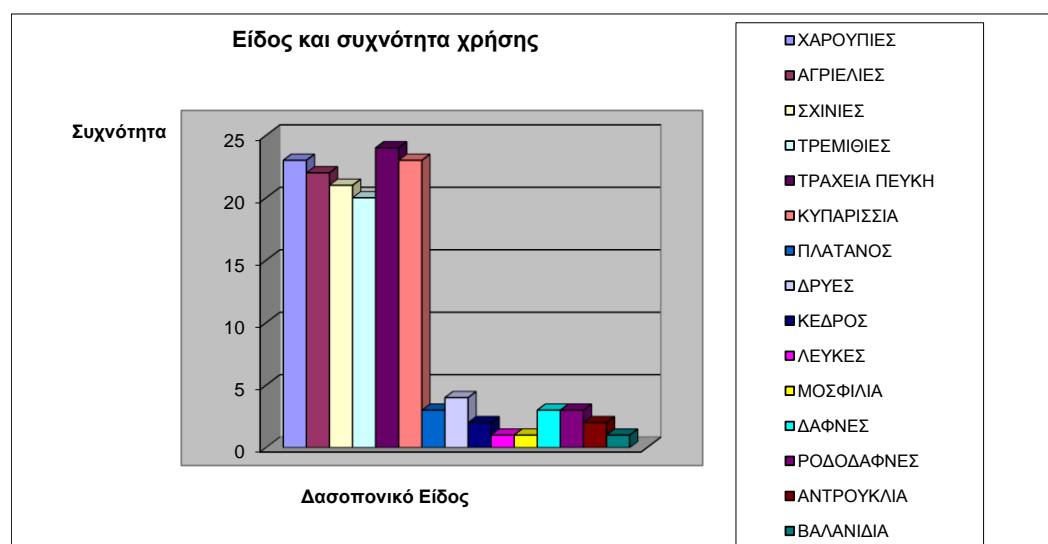
3.4 Ροδοδάφνη (*Nerium Oleander*)

3.5 Αντρουκλιά (*Arbutus Unedo*)

4. Ξενικά Είδη

4.1 Λεύκη (*Populus Alba*)

Τα δασοπονικά είδη που χρησιμοποιήθηκαν μέχρι το 2008 εμφανίζονται στο Διάγραμμα 3.3.1

Διάγραμμα 3.3.1: Δασοπονικά Είδη που χρησιμοποιήθηκαν (Σαρρή Σ.,2008,σελ.78)

Από ότι φαίνεται ξεκάθαρα το Διάγραμμα 3.3.1 χρησιμοποιήθηκε κατά πλειοψηφία τραχεία πεύκη, κυπαρίσσια, χαρουπιές, αγριελιές, σχιινιές και τρεμιθιές, είδη που όπως είδαμε και στο πρώτο κεφάλαιο απαντούν στην Κυπριακή χλωρίδα ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ξενικά είδη (λεύκες) χρησιμοποιήθηκαν μόνο σε μία περίπτωση.

Υπήρχαν περιπτώσεις που η χρησιμοποίηση κάποιου δασοπονικού είδους σχετιζόταν με την χρήση ή όχι κάποιου άλλου. Χαρακτηριστικά από τα επικρατέστερα είδη σύμφωνα με ελέγχους συσχετίσεων fisher testη χαρουπιά σχετίζεται με την χρησιμοποίηση αγριελιάς, όπως και η χρησιμοποίηση σχιινιάς με την χρησιμοποίηση τρεμιθιάς ενώ το ίδιο δεν ισχύει στην περίπτωση της τραχείας πεύκης. (Σαρρή Σ.,2008)

Τραχεία Πεύκη – Κυπαρίσσι (*Pinus Brutia-Cupressus Sempervirens*)

Η Τραχεία Πεύκη (*Pinus Brutia*) είναι το κυριότερο δασικό ιθαγενές κωνοφόρο δέντρο της Κύπρου ενώ ευδοκιμεί επίσης στην Ελλάδα, Νότια Ιταλία, Τουρκία, Βόρειο Ιρακ, Δυτική Συρία και στον Καύκασο. Στην Κύπρο βρίσκεται σχεδόν παντού με εξαίρεση την πεδιάδα της Μεσαορίας. Σχηματίζει μεγάλα δαση στις οροσειρές του Τρόοδους και του Πενταδακτύλου, ενώ μικρότερα στον Ακάμα, Επισκοπή, Καρπασία και αλλού. Μακρόβιο δέντρο που μπορεί να ζήσει μέχρι και τα 500 χρόνια, ολιγαρκές, φωτόφιλο και μπορεί να ευδοκιμήσει από 0-1400m ενώ ο πολλαπλασιασμός του γίνεται εύκολα.

Είναι αιθαλής, ρητινοφόρο και μόνοικο δέντρο το οποίο μπορεί να φθάσει μέχρι τα 40m. Ο φλοιός του έχει βαθιές αυλακώσεις και έχει τεφροκάστανο χρώμα. Η κόμη του αρχικά είναι πυραμιδοειδής και στην συνέχεια πλατιά με αραιή διακλάδωση, ενώ το φύλλωμα βρίσκεται σε σταυροειδή διάταξη και έχει διαφορετικά είδη φύλλων. Τα μακρόκλαδα είναι λεπιοειδή μεμβρανώδη ενώ στα βραχύκλαδα είναι βελονοειδή με ανοικτοπράσινο ή τεφροπράσινο χρώμα. Ανθίζει κατά την Άνοιξη (Μάρτιο-Μάιο) και τα άνθη του είναι μονογενή, οι αρσενικοί κώνοι είναι κίτρινοι και οι θηλυκοί ερυθροί. Ο καρπός τους ωριμάζει τον Μάιο έως τον Ιούνιο μετά την παρέλευση τριών ετών από την ανθοφορία, ο καρπός είναι ξυλώδης ωοειδής κώνος αρχικά είναι ελαφρά γυαλιστερός με καστανό χρώμα και στην πορεία σκληραίνει και δημιουργεί πτερύγια στα οποία βρίσκονται τα σπέρματα.

Η κόμη της είναι ευπαθής στην πυτιοκάμψη η οποία αντιμετωπίζεται με διάφορα εντομοκτόνα, κοπή και καύση των μεμονωμένων δέντρων. Λόγω της ρητίνης είναι ιδιαίτερα εύφλεκτα και συμβάλουν στην μετάδοση της πυρκαγιάς λόγω των κώνων που εκσφενδονίζονται.

Το κυπαρίσσι (*Cupressus Sempervirens*) είναι επίσης ιθαγενές δέντρο της Κύπρου. Η *var sempervirens* είναι σχεδόν όρθια και λεπτή κόμη. Έχει λεπτά κλαδιά που σχηματίζουν πολύ οξεία γωνία. Γενικά είναι δέντρο ολιγαρκές και μακρόβιο και μπορεί να ξεπεράσει και τα 500 χρόνια. Είναι αιθαλής, ρητινοφόρο, μόνοικο δέντρο που φθάνει στα 30m. Ο φλοιός του κορμού του είναι ελαφρά αυλακωτός σε χρώμα τέφρας. Τα φύλλα είναι φυτρωμένα αντίθετα, με πολύ μικρό μέγεθος λεπιοειδή αμβλυκόρυφα με σκουροπράσινο χρώμα. Τα άνθη είναι μονογενή, έχουν μικρό μέγεθος και οι αρσενικοί κώνοι έχουν κιτρινοκάστανο χρώμα ενώ οι θηλυκοί έχουν καστανό. Οι καρποί τους είναι ξυλώδεις και κωνικοί, με τεφροκάστανο χρώμα διαμέτρου 2-3cm

καρπόφυλλα ασπιδοειδή και ωριμάζουν τον Ιούνιο μέχρι τον Οκτώβριο του επόμενου χρόνου από την ανθοφορία. Τα σπέρματα είναι ερυθροκάστανα με στενό πτερύγιο.

Η τραχεία πεύκη χρησιμοποιήθηκε για εξαγωγή ρητίνης ενώ η ξυλεία του είναι χρήσιμη ως οικοδομικό υλικό, καυσόξυλο και τα νεαρά δέντρα όπως αυτά και των κυπαρισσιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως χριστουγεννιάτικα δέντρα. (Τ. Τσιντίδης, Γ. Χ”Νικολάου, Χ. Χριστοδούλου, 2002)

Τα κωνοφόρα δάση παρόλο που είναι ιδιαίτερα εύφλεκτα λόγω της ρητίνης και των κώνων που εκσφενδονίζονται. Παρόλα αυτά μετά από μια μεγάλη πυρκαγιά τα σπέρματα εκσφενδονίζονται και με τις κατάλληλες συνθήκες τα δάση κωνοφόρων αναδημιουργούνται. (W.Camp,T.Daugherty, “*Διαχείριση & Προστασία Φυσικών Πόρων*”, 2004)

Όπως είδαμε και πιο πάνω τόσο το κυπαρίσσι όσο και η τραχεία πεύκη δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για οποιοδήποτε οικονομικό σκοπό εκτός από την χρήση της ξυλείας τους με την υλοτόμησή τους. Η χρησιμοποίησή τους στις εκτάσεις που δασώθηκαν εντός του Μέτρου περιορίζεται στην περιβαλλοντική συμβολή του και αναβάθμιση του τοπίου.

Αγριογαρουπιά (*Ceratonia Siligua*)

Η Χαρουπιά ή Κερωνία είναι ιθαγενές δέντρο της Κύπρου και εμφανίζεται κυρίως σε άγρια μορφή σε υψόμετρο 0-600m και καλλιεργούμενο μέχρι τα 1000m. Εμφανίζεται στην άγρια μορφή του (δασική) στον Ακάμα, Επισκοπή, Δάσος Λεμεσού, Λεύκαρα, Καλαβασό, Σταυροβούνι, Πενταδάκτυλο και Καρπασία, ενώ καλλιεργούμενο εμφανίζεται σε όλες τις επαρχίες και κυρίως Λεμεσού και Πάφου. Η λειτουργία θεματικού πάρκου και μουσείου στο χωριό Ανώγυρα της επαρχίας Πάφου φανερώνει την μεγάλη σημασία που είχε η παραγωγή του.

Είναι αειθαλές μακρόβιο δέντρο και το ύψος της μπορεί να ξεπεράσει τα 10m. Είναι ολιγαρκές δέντρο σε θρεπτικές ουσίες και φωτόφιλο και έχει ευαισθησία στον παγετό, με μεγαλύτερο εχθρό της, την ποντίκα. Τα πιο πάνω χαρακτηριστικά δικαιολογούν και την παρουσία του στις κλιματολογικές συνθήκες του νησιού. Έχει πλατιά και πυκνή κόμη και ο φλοιός της είναι γκριζωπός με ισχυρά κλαδιά με πολλές εξογκώσεις. Το φύλλωμα της είναι σύνθετο, πτερωτό με σκουροπράσινο χρώμα και βρίσκεται σε 2-6 ζεύγη και είναι δερματώδη με ωοειδές έως στρογγυλό σχήμα. Η ανθοφορία διαρκεί από τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Νοέμβριο. Η

καρποφορία του ξεκινά κατά το 7^ο-8^ο έτος του δέντρου και ο καρπός του είναι το χαρούπι ή “τεράτσι” όπως ονομάζεται στην κυπριακή διάλεκτο ωριμάζει στα τέλη Ιουλίου και τον Αύγουστο. Η σημασία, την οποία θα δούμε και πιο κάτω, του χαρουπιού για το νησί είναι τεράστια αφού χαρακτηρίζεται από τους κατοίκους ως ο “μαύρος χρυσός της Κύπρου”. (Τ.Τσιντίδης, Γ. Χ’Νικολάου, Χ. Χριστοδούλου, 2002) Τα ασβεστολιθικά εδάφη της Κύπρου ευνοούν ιδιαίτερα την ανάπτυξη των χαρουπιών προσδίδοντας τους μια ιδιαίτερα ελκυστική γεύση έχοντας πλούσια περιεκτικότητα σακχάρων (πάνω από 50%) τα κάνει ιδιαίτερα περιζήτητα στην διεθνή αγορά ένεκα της παγκόσμιας έλλειψης χαρουπιών.

Το ξύλο της χρησιμοποιείται ως καυσόξυλο, επιπλοποιεία, βαρελοποιεία ενώ ο φλοιός και τα φύλλα της χρησιμεύουν στην βαφτική, ενώ για την υλοτόμηση της χρειάζεται ειδική άδεια.

Παλαιότερα ο καρπός χρησιμοποιείτο ως εκλεκτή τροφή για τα ζώα και την κατασκευή φωτογραφικών πλακών, ενώ έχει χρήσεις στην χαρτοβιομηχανία και στην βιομηχανία τροφίμων και φαρμάκων. Στην βιομηχανία χρησιμοποιείται στην βυρσοδεψία, υφαντουργία και βιομηχανία χαρτιού όπως επίσης και στην σαπυνοποιεία.. Τα χαρούπια είναι γλυκά, εύγευστα και θρεπτικά και πλούσια σε θρεπτικές ουσίες. Είναι πλούσια σε σάκχαρα (εκ των οποίων είναι σταφυλοσάκχαρο), πρωτεΐνες, βιταμίνες (Α, Δ και τους συμπλέγματος Β), μέταλλα [όπως ασβέστιο (350mg/100gr), κάλιο, μαγνήσιο, φωσφόρο, χαλκό] είναι πλούσιο σε αντιοξειδωτικές ουσίες κ.α. Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά του είναι το γεγονός ότι δεν περιέχει καθόλου γλουτένη.

Όπως φαίνεται και πιο πάνω το χαρούπι είναι ιδιαίτερα θρεπτικό αφού επιδρά κατασταλτικά στην χοληστερόλη, και συμβάλλει στην πρόληψη και αντιμετώπιση παρά την ύπαρξη πολλών σακχάρων του διαβήτη και της παχυσαρκίας. Η μη ύπαρξη γλουτένης στο χαρουπάλευρο συμβάλλει στην παραγωγή τροφίμων κατάλληλα για τα άτομα με αλλεργία στην γλουτένη.

Στην λαϊκή ιατρική χρησιμοποιούσαν τσάι από κοπανισμένα χαρούπια για την αντιμετώπιση βρογχίτιδας ή κοκκίτη. Ο φλοιός του δέντρου έχει ισχυρή στυπτική δράση και χρησιμοποιήτω για την αντιμετώπιση πολλών παθήσεων του πεπτικού (διάρροια, δυσεντερία, ερεθισμό του στομάχου), τον επίμονο βήχα, τα κρυώματα και τον πονόλαιμο.

Πολλά παραδοσιακά εδέσματα του νησιού έχουν ως κύριο συστατικό το χαρούπι. Τα πιο γνωστά είναι το χαρουπόμελο το οποίο χρησιμοποιείται στην μαγειρική και ζαχαροπλαστική, την

παραγωγή του “παστελιού”, και διάφορων είδη αρτοποιεία με το χαρουπάλευρο. Τα τελευταία χρόνια παράγονται επίσης σοκολάτες, ξηροί καρποί επικαλυμμένοι με χαρουπόμελο (τύπος μάντολες), διάφορα γλυκά τα οποία παραδοσιακά παράγονταν με μούστο όπως μουσταλευριά όπως επίσης και λικέρ.

Εκτός από τις διάφορες χρήσεις του καρπού αλλά και του ξυλώδους μέρους της χαρουπιάς για εμπορικούς σκοπούς ο περιβαλλοντικός ρόλος της είναι ακόμα πιο σημαντικός. Η χαρουπιά έχει τις ιδιότητες να εμποδίζει την εξάπλωση της φωτιάς (σε αντίθεση με τα κωνοφόρα), να επιβιώνει σε άγονα και ξηρικά εδάφη, να συγκρατεί και προστατεύει τα εδάφη από την διάβρωση. Λόγω των πιο πάνω ιδιοτήτων η χαρουπιά είναι κατάλληλη για την αναδάσωση καμένων εκτάσεων, αλλά και σε άγονα, βραχώδη εδάφη, επίσης το σκουροπράσινο χρώμα του φυλλώματος της βελτιώνει αισθητά την φυσιογνωμία των περιοχών.(http://www.back-to-nature.gr/2013/01/blog-post_131.html). Λόγω των πιο πάνω ιδιοτήτων η συμπερίληψη της στα προτεινόμενα είδη χρησιμοποίησης της στο Μέτρο 2.4.1, όπως θα δούμε και πιο κάτω, ήταν εύστοχη και η εκτεταμένη χρησιμοποίηση της όπως προκύπτει συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του Μέρους.

Όπως είδαμε και πιο πάνω, υπάρχουν αρκετοί τρόποι για την εκμετάλλευση των προϊόντων της χαρουπιάς αλλά και τα οφέλη που μπορεί να αποκομίσει το περιβάλλον της Κύπρου. Η καρποφορία ξεκινά το 7^ο-8^ο έτος της ηλικίας του δέντρου, γεγονός που δεν εμποδίζει την μελλοντική εκμετάλλευση των καρπών και της ξυλείας του., αφού μέχρι την διέλευση του δεσμευτικού χρόνου μη εμπορικής εκμετάλλευσης του, το δέντρο θα ωριμάζει.

Αγριελιά (*Olea Europaea*)

Η αγριελιά είναι ιθαγενές δέντρο της Κύπρου και εμφανίζεται σε δασικές κυρίως περιοχές του νησιού, όπως στον Ακάμα, Δάση της Πάφου, Τρόοδους και Λεμεσού όπου βρίσκονται και οι πιο εκτεταμένες συστάδες ενώ μπορεί να καλλιεργηθεί και σε όλες τις περιοχές της Κύπρου με μέγιστο υψόμετρο τα 700m. Στο νησί υπάρχουν πολλά αιωνόβια δέντρα όπως η Ελιά των Αγγλισίδων, η “ελιά των γυναικών” στο Μιτσερό και πολλά δέντρα στην Ανώγυρα. (Τ. Τσιντίδης, Γ. Χ”Νικολάου, Χ. Χριστοδούλου, 2002)

Η ελιά ανήκει στο γένος Ελαία (*Olea*) της οικογένειας (*Oleaceae*), είναι αιθαλές και απαντάται στην μορφή δέντρου ή μεγάλου θάμνου. Βρίσκεται σε εύκρατες και θερμές χώρες της Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής. Η ευρωπαϊκή ελιά βρίσκεται σε δυο ποικιλίες την ελιά που καλλιεργείται για τους καρπούς της (*Olea Europaea var europaea*) και την δασική (*Olea Europaea var oleaster*) η οποία είναι γνωστή ως Αγριελιά.

Η αγριελιά είναι μακρόβιος θάμνος. Έχει πυκνά κλαδιά τα οποία είναι στρεβλά και όταν ξεραθούν δημιουργούνται παραβλαστήματα από το υπόγειο μέρος του βλαστού. Τα φύλλα της είναι μικρά, βραχύμυχα, ωοειδή. Έχουν σκουροπράσινο χρώμα στο πάνω μέρος και αργυρόλευκο χρώμα από κάτω. Οι καρποί της είναι μικροί και παράγουν εξαιρετικής ποιότητας λάδι.

Το ελαιόλαδο γενικότερα αποτελεί μια πολύτιμη και θρεπτική τροφή, το οποίο προσφέρει συστατικά όπως πολυακόρεστα λιπαρά οξέα, άλατα ασβεστίου, καλίου, θείου, σιδήρου, μαγγανίου και φωσφόρου και μεγάλες ποσότητες βιταμινών Α και επίσης το “αγριόλαδο” χρησιμοποιείται στην λαϊκή ιατρική ως φάρμακο για δερματικές και άλλες παθήσεις. (http://mde-didaktiki.biol.uoa.gr/mde8/gargeraki/ekti_selida.html)

Λόγω των πιο πάνω ιδιοτήτων του και συστατικών όπως και το γεγονός ότι είναι ευεργετικό για τις δερματικές παθήσεις μπορεί να χρησιμοποιηθεί και στην παραγωγή φυσικών καλλυντικών. Πέρα από την παραγωγή ελαιολάδου, φυσικών καλλυντικών και πιθανή εμπορευματοποίηση τους, οι καρποί της ελιάς χρησιμοποιούνται για την παραγωγή τοπικών εδεσμάτων ως ορεκτικά η παραγωγή παραδοσιακών αρτοπρασκευασμάτων. Το γεγονός ότι υπάρχει δέσμευσης των συμμετεχόντων, για μη οικονομική εκμετάλλευση της φυτείας κατά τα πρώτα 15 έτη για τα

οποία θα παρέχεται αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος, δεν επηρεάζει τυχόν εκμετάλλευση των ελαιόδεντρων, αφού δίνεται χρόνος για την ωρίμανση τους.

Σχινιές και τρεμιθιές (*Pistacia Ientiscus* και *Pistacia Terebinthus*)

Η σχινιά όπως και η τρεμιθιά ανήκει στην οικογένεια Ανκαδιδών και ανήκουν στο γένος *Pistacia* το οποίο περιλαμβάνει περίπου 11 είδη που ευδοκούν στην Μεσόγειο, Ασία, Μεξικό, Ηνωμένες Πολιτείες, νησιά του Ατλαντικού και τροπική Αφρική. Στην Κύπρο εντοπίζονται τρία είδη εκ των οποίων τα δύο σχινιά και τρεμιθιά είναι ιθαγενή.

Η σχινιά εμφανίζεται ως κύριο είδος στους οικοτόπους του νησιού και αποτελεί ένα από τα κύρια αυτόχθονα είδη που το Τμήμα Δασών προστατεύει και προωθεί στις φυτεύσεις μη δασικών εκτάσεων. Η σχινιά απαντάται σε αρκετές περιοχές σε υψόμετρο 0-1200m και είναι πολύ κοινό σε πετρώδεις πλαγιές, πευκοδάση και παραλιακούς αμμοθίνες, συγκεκριμένα εντοπίζεται στον Ακάμα, Ακρωτήρι, Μαζωτό, Δάσος Λεμεσού, Λάρνακα, Πενταδάκτυλο, Φλαμούδι, Καρπασία και άλλες περιοχές του νησιού. Η σχινιά είναι μακρόβιο είδος και στο νησί υπάρχουν μερικά αιωνόβια δέντρα όπως π.χ. στον Ακάμα, ηλικίας πέρα των 200 ετών, η οποία συντηρείται και προστατεύεται από το Τμήμα Δασών, το οποίο την ανακήρυξε ως δέντρο της χρονιάς για το 2015.

Είναι αειθαλής, αρωματικός, ρητινοφόρος θάμνος ή μικρό δέντρο, που φτάνει έως και τα 5m, είναι ιδιαίτερα ανθεκτικό στην ξηρασία και προσαρμόζεται σε όλους τους τύπους εδάφους. Έχει λείο γκριζωπό φλοιό και πυκνό φύλλωμα. Τα φύλλα του είναι ωοειδή, επιμήκη ή ελλειπτικά δερματώδη με σκουροπράσινο χρώμα. Τα άνθη είναι μονογενή και το φυτό δίοικο επομένως τα αρσενικά φέρουν μόνο αρσενικά άνθη ενώ τα θηλυκά άνθη παράγουν καρπούς. Ανθίζει από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Μάρτιο. Ο καρπός που παράγεται είναι σφαιρικός με κόκκινο χρώμα και κατά την ωρίμανση του, από Σεπτέμβριο μέχρι Δεκέμβριο, γίνονται μαύρος.

Η σχινιά πρεμνοβλαστάνει εύκολα μετά από πυρκαγιά και έχει ιδιαίτερα προστατευτικό ρόλο για την άγρια ζωή αλλά και δρα προστατευτικά κατά της διάβρωσης του εδάφους.

Οι ετήσιοι νεαροί βλαστοί χρησιμοποιούνται στην καλάθοπλεκτική ενώ τα κλαδιά της χρησιμοποιούνται για τον υποκαπνισμό παραδοσιακών αλλαντικών (λουκάνικα, λούντζα, χοιρομέρη) στα οποία προσδίδει το χαρακτηριστικό της άρωμα. Επίσης στην αλλαντοποιεία

χρησιμοποιούνται και οι καρποί της οι οποίοι μπορεί να χρησιμοποιηθούν επίσης ως άρτυμα στην τοπική παραδοσιακή κουζίνα. Οι βλαστοί και τα φύλλα της περιέχουν αιθέρια έλαια, δευρικές και βαφτικές ουσίες. Το ξύλο της είναι κατάλληλο για την κατασκευή άριστης ποιότητας καυσόξυλων.

Ο Τρέμιθος εξαπλώνεται στο νησί από την επιφάνεια της θάλασσας, μέχρι και υψόμετρο 1500m. Βρίσκεται συνήθως σε εγκαταλελειμμένα χωράφια και πετρώδεις πλαγιές και ευδοκίμει γενικότερα σε όλους τους τύπους εδαφών. Συγκεκριμένα, εμφανίζεται στην χερσόνησο του Ακάμα, επαρχία Πάφου και Λεμεσού, στο Κίτι και ως καλλιεργούμενο σε πάρκα, αλλά και στον δρόμο Λεμεσού – Λευκωσίας.(<http://www.moa.gov.cy>)

Ο τρέμιθος είναι εύρωστο φυλλοβόλο δέντρο, με πλατιά κόμη και το ύψος του φθάνει μέχρι 15m. Τα ώριμα δέντρα έχουν ογκώδη, αυλακώδη κορμό με τεφροκάστανο φλοιό. Τα φύλλα του είναι σύνθετα. Τα φυλλάρια είναι λογχοειδή μήκους 3-7cm με χαρακτηριστική μυρωδιά όταν τριβούν με πορφυρέυθρο χρώμα. Τα άνθη είναι μονογενή και έχουν καστανοπράσινο χρώμα και εμφανίζονται τον Φεβρουάριο μέχρι τον Απρίλιο. Ο καρπός το “τρέμιθι” είναι ωοειδές ή σχεδόν σφαιρικός, στην αρχή είναι κόκκινος και κατά την ωρίμανση, από τον Σεπτέμβριο έως τον Δεκέμβριο, γίνονται κυανοπράσινο.

Οι χρήσεις του τρέμιθου από τους κατοίκους του νησιού είναι αρκετές. Από τον Τρέμιθο παράγεται η γνωστή Παφίτικη πίσσα για την οποία αναφέρθηκε και ο Διοσκουρίδης, σημαντικός γιατρός και φαρμακολόγος (40-90 μ.Χ) στο Περί Υλης Ιατρικής. Οι καρποί του χρησιμοποιούνται ως άρτυμα, στην την παρασκευή τοπικών ζυμαρικών, και σε πολλές περιοχές καταναλώνονται νωποί ή ξεροψημένοι με αλάτι ενώ στην επαρχία Πάφου παράγεται και έλαιο για τηγάνισμα. Τέλος το ξύλο του χρησιμοποιείται ως καυσόξυλο. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι στην επαρχία Πάφου, έχει δοθεί το όνομα του σε δυο χωριά.(<http://www.moa.gov.cy>)

Όπως είδαμε και πιο πάνω και οι δυο θάμνοι που χρησιμοποιήθηκαν με μεγάλη συχνότητα είναι είδη με μεγάλη προσαρμοστικότητα τόσο στον τύπο εδάφους, όπως και στις κλιματολογικές συνθήκες. Παράλληλα αποτελούν είδη τα οποία είναι χρήσιμα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον τοπικό πληθυσμό στην παρασκευή τοπικών προϊόντων ενώ βελτιώνει σημαντικά το περιβαλλοντικό τοπίο συμβάλλοντας πιθανώς στην ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων στην γύρω περιοχή.

3.4 Η Εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 στην Ευρώπη και κυρίως στις Μεσογειακές χώρες

Στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμπεριλάβει από το 1992 η πρώτη δράση δάσωσης γεωργικής γης, με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος, την πρόσληψη φυσικών κινδύνων και πυρκαγιών καθώς και την άμβλυση της κλιματικής αλλαγής. (Lienhoop N., Brouwer R., 2015)

Στις μεσογειακές χώρες η εγκατάλειψη της γης, η απώλεια των παραδοσιακών συστημάτων χρήσης γης, οι πυρκαγιές (φυσικές και ανθρώπινου παράγοντα) έχουν προκαλέσει υποβάθμιση των δασών αυξάνοντας τον κίνδυνο διάβρωσης και ερημοποίησης. (Tomaz C., Alegria Cr., Monerio J.M, Teixeira M., 2013).

Επιπλέον η αλλοίωση των μεσογειακών τοπίων προκύπτει και από τον κατακερματισμό, την εγκατάλειψη, και εντατικοποίηση της γεωργίας που μπορεί να συμβαίνουν κατά διαφορετικές χρονικές περιόδους και σε διαφορετικές περιοχές αλλά δεν παύουν από τον να μειώνουν την βιοποικιλότητα και να προκαλούν υποβάθμιση του εδάφους και των υδροφορέων. (Nainggolan D., Vente J., Boix-Fayos C., Termansen M., Hubacek K., Reed M., 2012)

Η εγκατάλειψη της γης είναι ευρέως διαδεδομένη στο μεγαλύτερο μέρος της μεσογειακής Ευρώπης και από στα μέσα της δεκαετίας του 1950, παρατηρείται μια αύξηση της δασικής περιοχής σε σχέση με την εγκατάλειψη γεωργικών περιοχών σε ορεινές περιοχές, σε αρκετές χώρες τις Μεσογείου, όπως Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα. Σε όλα τα εθνικά σχέδια για την καταπολέμηση της απερήμωσης γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στα δάση. Οι αναδασώσεις για οριακά εγκαταλελειμμένων γεωργικών γαιών δύναται, να συμβάλουν στην αποκατάσταση των υποβαθμισμένων εδαφών και να αμβλύνουν τις επιπτώσεις της απερήμωσης και στην αναβάθμιση της ποιότητας των εδαφών και ταυτόχρονα σε καλά προσαρμοσμένες και στοχευόμενες δασώσεις, την εκμετάλλευση των ξυλωδών και μη προϊόντων τους.

Στην Πορτογαλία κατά τις δυο τελευταίες δεκαετίες οι δυο κύριες κινητήριες δυνάμεις για την προώθηση της αναδάσωσης είναι οι πυρκαγιές και η αύξηση της εγκατάλειψης των γεωργικών εκτάσεων. Οι εγκαταλελειμμένες γεωργικές καλλιέργειες αφορούν κυρίως μη αρδευόμενες αροτραίες εκτάσεις και καλλιέργειες που γειτνιάζουν με δασικές περιοχές. Για την μετατροπή

των πιο πάνω περιοχών σε νέες δασικές φυτείες έχουν χρησιμοποιηθεί κατά 27% πεύκη (*Pinus Pinaster Aiton*), 23% ευκάλυπτοι (*Eucalyptus globulus Labill*), 23% από είδη βελανιδιάς (τα *Quercus suber*, *Quercus rotundifolia Lam*, *Quercus pyrenaica*, *Quercus rotu κ.α.*), και 13% από άλλα είδη βελανιδιάς, πεύκης, καστανιάς κ.α. (Tomaz C., Alegria Cr., Monerio J.M, Teixeira M., 2013).

Στη νοτιοανατολική Ισπανία, η διάβρωση του εδάφους και η ανομβρία είναι τα δυο μεγαλύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα, και τα οποία έχουν οδηγήσει στην αλλαγή χρήσης γης. Οι πιο διαδεδομένες χρήσεις γης είναι, γεωργικές καλλιέργειες (από τις ξηρικές η καλλιέργεια δημητριακών, αμυγδαλιών, ελιών και οπωρώνων ενώ οι εντατικά αρδευόμενες καλλιέργειες αφορούν την παραγωγή κηπουρικών, σταφυλιών), η κτηνοτροφία και εκτάσεις με θάμνους και δάση. Την τελευταία εικοσαετία (1986-2004) παρουσιάζεται έντονα το φαινόμενο της γεωργικής εγκατάλειψης κυρίως για στις καλλιέργειες σιτηρών, ελιάς και αμυγδαλιάς λόγω μείωσης των επιδοτήσεων, των τιμών αγοράς των πιο τιμών και γενικότερα στην απομάκρυνση του πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές. Συγκεκριμένα για τα πιο πάνω είδη, εγκαταλείφθηκαν 1100 εκτάρια γεωργικής γης εκ των οποίων το 82% αφορούσαν δημητριακά ενώ για την ίδια περίοδο παρατηρείται εντατικοποίηση των αρδευόμενων καλλιεργειών οπωροκηπευτικών και αύξηση των δασικών εκτάσεων. Σε ότι αφορά τις δασώσεις, ιδιαίτερη αύξηση παρουσιάστηκε στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές και σε μη γόνιμα εδάφη. Στην επέκταση των δασών συνέβαλαν σημαντικά εκτός από την φυσική διαδοχή, οι επιδοτήσεις από την εφαρμογή των μέτρων δάσωσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση όπως και οι τιμές αγοράς των δασικών προϊόντων αλλά και η βελτίωση του τοπίου. . (Nainggolan D., Vente J., Boix-Fayos C.Termansen M., Hubacek K., Reed M., 2012)

Παρόλα τα ενθαρρυντικά στοιχεία που είδαμε πιο πάνω και τις ευκαιρίες χρηματοδότησης για την στήριξη της δάσωσης ιδιωτικής γης, σε μερικές περιοχές δεν επιτυγχάνεται η δάσωση της γης.

Στην Σαξονία της Γερμανίας, συγκεκριμένα η Δασική Στρατηγική της μέχρι το 2020 επισημαίνει ότι στο πλαίσιο εργασίας των περιφερειακών δυνατοτήτων,, η φύτευση καινούργιων δασών είναι ιδιαίτερα επωφελής για το κλίμα και έχει θετικό αντίκτυπο στην φύση και το τοπίο. Επιπλέον στην Σαξονία επιθυμούν την αύξηση της δασοκάλυψης για αρκετούς λόγους και συγκεκριμένα λόγω των θετικών επιδράσεων γενικότερα στην υγεία των ανθρώπων, την αντιπλημμυρική

προστασία, και την πρόληψη της διάβρωσης, την προστασία της βιοποικιλότητας, την δέσμευση άνθρακα, την παροχή ενδιαιτημάτων κ.α. Πρακτικά όμως η εφαρμογή του Μέτρου δεν είναι και τόσο εύκολη αφού εξαρτάται από τους γεωργούς και τα κίνητρα που θα τους δοθούν ώστε να εγκαταλείψουν την γεωργική δραστηριότητα τους. Κυρίαρχο κίνητρο είναι σίγουρα οι οικονομικές αποζημιώσεις παρόλο που οι οικολογικές και κοινωνικές ανησυχίες, τα εφόδια και η στήριξη τους από δασοπόνους ή ακόμα και οι προοπτικές που έχει η διατήρηση της εκμετάλλευσής τους από τους διαδόχους τους, είναι θετικές ή αρνητικές επηρεάζουν σημαντικά την απόφαση για συμμετοχή στο μέτρο. Επιπλέον σημαντικό ρόλο παίζει και ο χρόνος της σύμβασης-συμμετοχής στο μέτρο και η ευελιξία της επιστροφής τους στην αρχική καλλιέργεια. Σε ότι αφορά τα οικονομικά κίνητρα θα ήταν σημαντικό όπως η αποζημίωση λαμβάνει υπόψη εκτός από το μέγεθος της έκτασης και την ποιότητα του εδάφους της πρώην γεωργικής εκμετάλλευσής αφού το επίπεδο των επιδοτήσεων θα πρέπει να αντανακλά το “κόστος ευκαιρίας” των αγροτών από την αλλαγή χρήσης γης. Σε γενικές γραμμές η δάσωση γεωργικής γης γίνεται από πολλούς αγρότες σε μικρές όμως εκτάσεις δημιουργώντας έτσι αρκετά μικρά μη εμπορικά δάση.

Τέλος πρέπει να σημειώσουμε ότι παρόλο που στην αρχή υπάρχει ιδιαίτερος προβληματισμός των αγροτών, ως προς την αλλαγή χρήσης γης και από γεωργική εκμετάλλευση να μετατραπεί σε δάσος, καθώς το δάσος μεγαλώνει επιλέγουν την μη επιστροφή τους στην αρχική τους εκμετάλλευση. (Lienhoop N., Brouwer R., 2015)

Στην Ελλάδα ικανοποιητικό επίπεδο συμμετοχής παρουσιάζεται κυρίως στο κεντρικό και βόρειο τμήμα της χώρας (Τρίκαλα, Πέλλα, Έβρος) ενώ οι νησιωτικές περιοχές και οι παράκτιοι νομοί της Πελοποννήσου δεν ανταποκρίθηκαν ικανοποιητικά. (Χριστοπούλου Ο., Μινέτος Δ., 2011)

Από την εφαρμογή του Μέτρου και άλλων προγραμμάτων δάσωσης μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90 συνέβαλε ελάχιστα στην αύξηση της παραγωγής ξύλου. Οι αναδασώσεις γίνονται σε μικρή κλίμακα λόγω της χαμηλής χρηματοδότησης, αλλά και για την χρησιμοποίησή τους για βόσκηση. Η πλειοψηφία των γεωργικών εκτάσεων οι οποίες μετατράπηκαν σε δασικές, ήταν ετήσιες καλλιέργειες δημητριακών (σιτάρι – καλαμπόκι) ή και ιδιοκτήτες βοσκότοπων ενώ οι καλλιεργητές οπωροφόρων δένδρων δεν ήταν πρόθυμοι να συμμετάσχουν στο μέτρο. Στις δασωθείσες εκτάσεις χρησιμοποιήθηκε κατά πλειοψηφία (54%) η πεύκη, (Pinus Conifers) καρυδιές (14%) και λεύκες (12,7%). Σε ότι αφορά τα είδη τα οποία χρησιμοποιήθηκαν οι

λεύκες, αποτελούν διαδεδομένο δέντρο στην Ελλάδα (με την χρησιμοποίησή τους, να ξεκινά πριν από την δεκαετία του 1950) και με τις καρυδιές, επιτυγχάνεται η παραγωγή και συγκομιδή των προϊόντων της.

Προκειμένου να αυξηθεί η συμμετοχή στο μέτρο για τη δάσωση γεωργικής γης και την εναλλακτική χρήση της γης καλό θα ήταν εάν υπήρχε η δυνατότητα τροποποίησης των μέτρων ώστε:

1. Οι οικονομικές αποζημιώσεις για τον πιο πάνω κανονισμό να γίνονται σε σχέση με το είδος της έκτασης (ξηρικής ή αρδευόμενης) και όχι με το μέγεθος ώστε οι επιδοτήσεις να αποτελέσουν κίνητρο.
2. Απλοποίηση των σχετικών εγγράφων για την συμμετοχή στο μέτρο ώστε να μειωθεί η γραφειοκρατία και να γίνεται πιο εύκολα η έγκριση συμμετοχής.
3. Καθοδήγηση και επιλογή των ειδών που θα χρησιμοποιηθούν σε κάθε περιοχή από τις αρμόδιες υπηρεσίες.
4. Οι μεικτές εκμεταλλεύσεις να δημιουργούνται στα πλαίσια του ευρωπαϊκού κανονισμού.
5. Διατήρηση της αρμονίας τους φυσικού περιβάλλοντος σε σχέση με τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, τις κτηνοτροφικές μονάδες, τον πολιτισμό και τις δασοκαλυμμένες εκτάσεις. (Arabatzis G.,2005)

Γενικότερα στις αγροτικές περιοχές της Ελλάδας φαίνεται ότι η μετατόπιση προς την αναδιοργάνωση της οικονομίας βασισμένης στους φυσικούς πόρους όπως τα δάση, απαιτεί πολύ χρόνο, οικονομικούς (κυρίως) πόρους όπως και αλλαγή της κοινωνικής αντίληψης, ενώ την ίδια στιγμή άλλες δραστηριότητες, στην τουριστική βιομηχανία αντιμετωπίζονται με πιο ευνοϊκό τρόπο. Το πιο πάνω συμβαίνει κυρίως λόγω της αντίληψης ότι η τουριστική βιομηχανία μπορεί να δημιουργήσει περισσότερες θέσεις εργασίας και μακροπρόθεσμη τοπική ανάπτυξη, ενώ δεν γίνεται κατανοητό ότι η ανάπτυξη της οικονομίας στηριζόμενη στους φυσικούς πόρους όπως τα δάση μπορεί να συνδυαστεί με την τουριστική ανάπτυξη.

Σε ότι αφορά όμως την εφαρμογή του Μέτρου στην Ελλάδα, στα αποτελέσματα του Μέτρου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε αγροτικής περιοχής λόγω της ανομοιομορφίας και των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζονται. (Kassioumis K., Papageorgiou K., Christodoulou Ath. et.al ,2004).

Το κυριότερο όμως που προκύπτει στην περίπτωση της Ελλάδας είναι το γεγονός ότι η εφαρμογή του Μέτρου δεν δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην διατήρηση ή και την βελτίωση της βιοποικιλότητας της χώρας (το μέτρο στην αρχική του μορφή είναι αόριστο και δεν καθορίστηκαν τα δασικά είδη που πρέπει να χρησιμοποιηθούν). Λόγω του πιο πάνω για τα αποτελέσματα του Μέτρου υπάρχει αμφισβήτηση, και παράλληλα εγκυμονεί ο κίνδυνος να προκληθούν προβλήματα στη βιοποικιλότητα της χώρας, λόγω υβριδοποίησης του άγριου πληθυσμού των δέντρων και την εισβολή ξενικών ειδών. Επομένως για την αξιολόγηση του πρέπει οι αρμόδιες αρχές να είναι ιδιαίτερα προσεκτικές και να υπάρξει καθορισμός τόσο των ειδών, όσων και των προμηθευτών των δασικών δενδρυλλίων ώστε οι καινούργιες συμμετοχές εάν προκύψουν να γίνουν με ορθολογικό τρόπο. (Detsis V.,2005).

Κεφάλαιο 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 2.4.1 ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Εισαγωγή – Γενικά στοιχεία της έρευνας

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να διερευνήσει εάν η εφαρμογή στην Κύπρο του Μέτρου 2.4.1 (κανονισμού 1257/99 και στην συνέχεια 1698/2005) της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί Δάσωσης Γεωργικής Γης έχει επιτύχει τους κυριότερους στόχους της. Συγκεκριμένα οι στόχοι του Καθεστώτος σύμφωνα με το Τμήμα Δασών είναι οι εξής: (Σαρρή Σ.,2008)

1. Συμβολή στην προστασία του εδάφους από τη διάβρωση και την απερίμωση.
2. Συμβολή στην διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας.
3. Συμβολή στην προστασία και βελτίωση της ποιότητας των υδάτινων πόρων.
4. Συμβολή στην εξασφάλιση συμπληρωματικού εισοδήματος στους γεωργούς των ορεινών περιοχών και προσφορά εναλλακτικού τρόπου χρήσης της γεωργικής γης.
5. Συμβολή στην άμβλυνση των κλιματικών αλλαγών.
6. Επίλυση διαρθρωτικών αδυναμιών του γεωργικού τομέα.
(<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>)

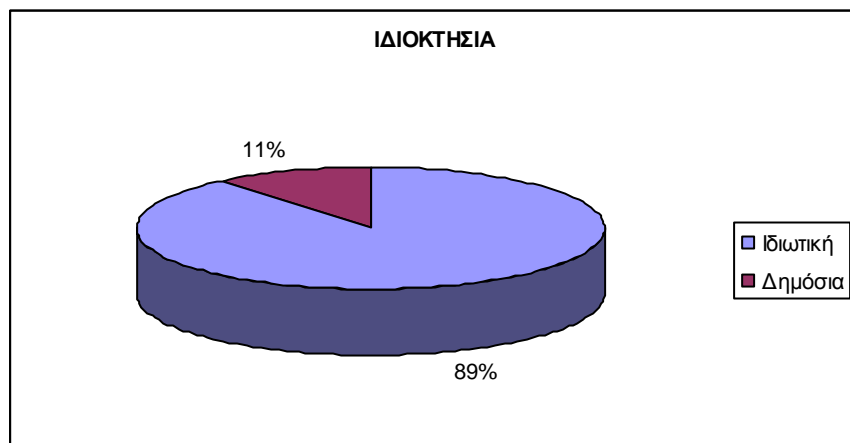
Στην παρούσα εργασία θα δοθεί μεγαλύτερη βαρύτητα στον 4^ο στόχο, δηλαδή κατά πόσο το συμπληρωματικό εισόδημα, το οποίο αποτελεί και το ισχυρότερο κίνητρο για τους ιδιώτες γεωργούς, συνέβαλε στην αύξηση των συμμετοχών κατά την συνέχιση του Μέτρου στα πλαίσια του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013.

Θεωρητικό υπόβαθρο της στατιστικής έρευνας

Τα στοιχεία του ερευνητικού υλικού, έχουν επεξεργασθεί και ομαδοποιηθεί κατά έτος, για να είναι δυνατή η σύγκριση των περιόδων του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΣΑΑ) 2004-2006 και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, όπως έχει μετονομαστεί. Πρέπει να επισημανθεί ότι περίοδο βάσης αποτελούν στοιχεία και πληρωμές μέχρι το 2008, τα οποία έχουν εξεταστεί σε προηγούμενη εργασία, ενώ περίοδος σύγκρισης θα είναι τα έτη 2009-2013. Οι ομαδοποιημένοι πίνακες συμπεριλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι.

Η στατιστική ανάλυση περιλαμβάνει Διαγράμματα Συχνοτήτων τα οποία έχουν διαμορφωθεί μέσω του προγράμματος Excel. Τα διαγράμματα συχνοτήτων αφορούν την μεταβολή των συμμετοχών στο μέτρο, το ύψος των πληρωμών που πραγματοποιήθηκαν από τον ΚΟΑΠ και τις προβλέψεις που αφορούν το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, τα φυσικά χαρακτηριστικά των περιοχών που εφαρμόστηκε το μέτρο. Με την παρουσίαση των διαγραμμάτων θα γίνει μια προσπάθεια να διαφανεί κατά πόσο υπήρξε μεταβολή του αριθμού των συμμετεχόντων δηλαδή εάν προέκυψαν καινούργιες συμμετοχές ή αποχωρήσεις από το μέτρο. Στην δεύτερη περίπτωση δηλαδή, εάν έχει παρατηρηθεί μείωση των συμμετοχών, θα γίνει μια προσπάθεια μέσα από τα διαγράμματα κυρίως των φυσικών χαρακτηριστικών των περιοχών, να δοθεί μια ερμηνεία για τους λόγους αποχώρησής τους.

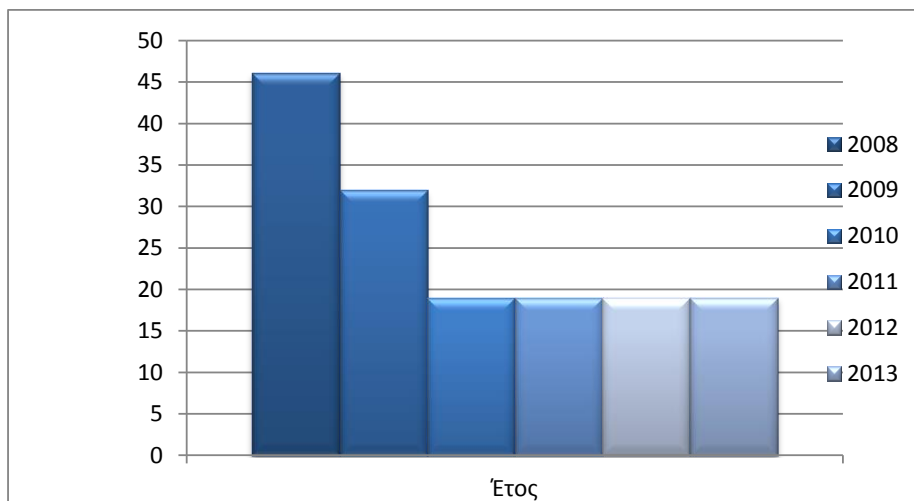
4.1 Αριθμός συμμετοχών στο μέτρο.

Διάγραμμα 4.1.1: Ιδιοκτησιακό καθεστώς συμμετεχόντων για την περίοδο 2004-2008 (Σαρρή Σ., 2008,σελ.73)

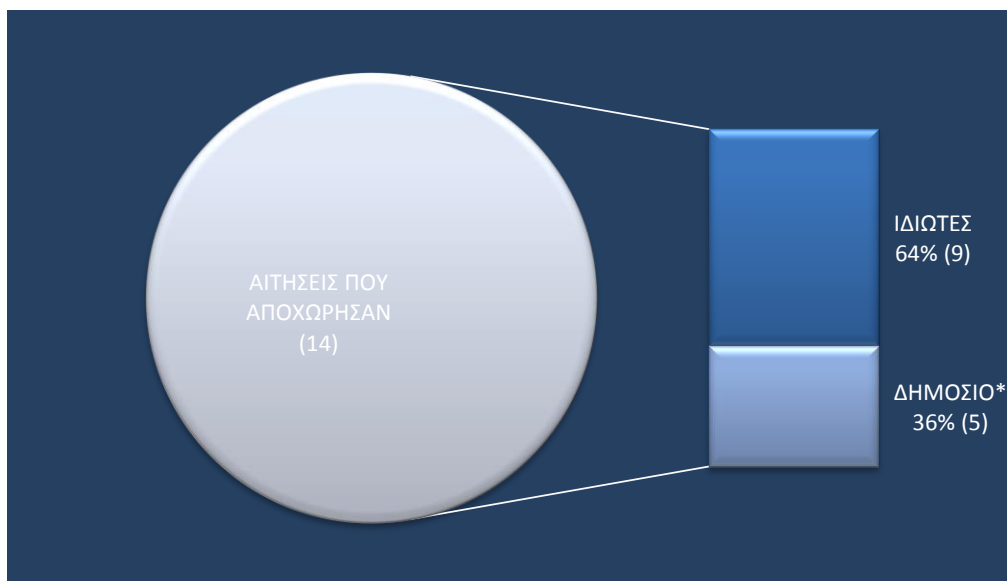
Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Τμήματος Δασών οι συμμετέχοντες στο μέτρο 2,4 περί Δάσωσης γεωργικής γης ήταν σαράντα έξι εκ των οποίων, όπως φαίνεται και πιο πάνω (Διάγραμμα 4.1.1), οι σαράντα ένα αφορούσαν ιδιώτες και οι πέντε εκτάσεις ανήκαν στο Τμήμα Δασών οι οποίες χρησιμοποιούνται ως βοσκότοποι.

Από το 2008 και έπειτα στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, όπως φαίνεται από την κατάσταση πληρωμών για αποζημίωση απώλειας του γεωργικού εισοδήματος, ο αριθμός των συμμετεχόντων ξεκίνησε να μειώνεται. Η μείωση των συμμετεχόντων από το έτος 2009 έως το 2013 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 4.1.2 ενώ στο Διάγραμμα 4.1.3 φαίνεται το ιδιοκτησιακό προφίλ των συμμετεχόντων που αποχώρησαν.

Διάγραμμα 4.1.2: Συνολικός αριθμός συμμετοχών όπως μεταβλήθηκε από το 2008 μέχρι το 2013

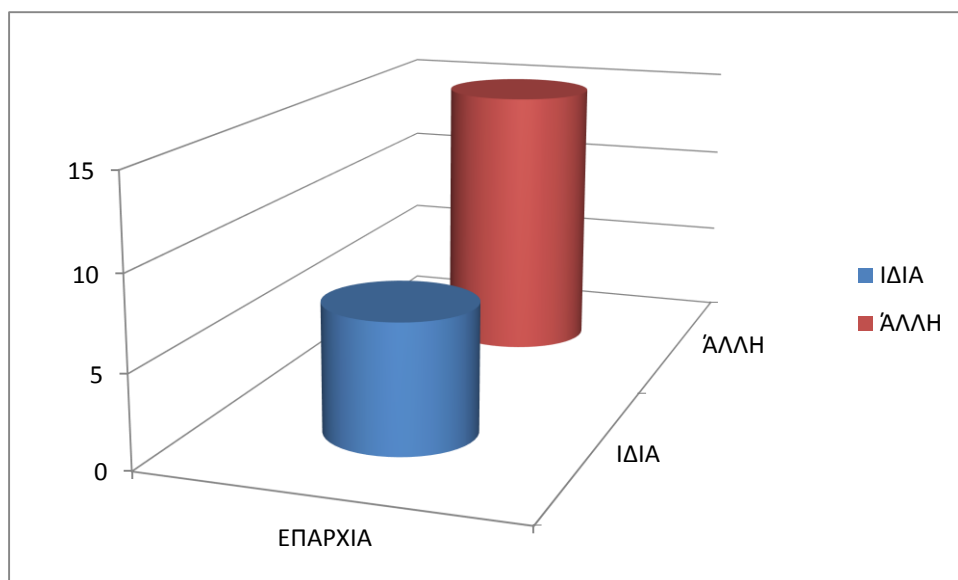
Σύμφωνα με τα διαγράμματα 4.1.2 και 4.1.3 παρατηρείται μείωση των συμμετεχόντων από σαράντα έξι σε τριάντα δυο εκ των οποίων οι εννέα ήταν ιδιώτες ενώ οι πέντε ήταν οι συμμετοχές του τμήματος δασών. Οι πέντε συμμετοχές του Δημοσίου φαίνεται ότι αποχώρησαν, για τον λόγο ότι οι δημόσιες εκτάσεις γης οι οποίες δασώθηκαν, μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν μόνο με τα έξοδα εγκατάστασης και συντήρησης και όχι την λήψη της αποζημίωσης απώλειας της γεωργικής γης. Σε ότι αφορά τα επόμενα έτη δηλαδή την περίοδο 2009-2013 έχουν αποχωρήσει άλλες δεκατρείς συμμετοχές της επαρχίας Πάφο, περιοχή που όπως θα δούμε και πιο κάτω αποτελούσε την περιοχή με τις περισσότερες συμμετοχές.

Διάγραμμα 4.1.3: Ιδιοκτησιακό καθεστώς συμμετεχόντων όπως διαμορφώθηκε το 2009

Συνολικά δηλαδή από το 2008 έχουν αποχωρήσει από το μέτρο είκοσι μια συμμετοχές (εννέα το 2009 και δεκατρείς το 2010) γεγονός που αποτελεί σημαντικό προβληματισμό. Για τον πιο πάνω λόγο έγιναν δυο κυρίως υποθέσεις: α) Παραβίασαν κάποιους κανόνες του Μέτρου και δεν έγινε δεκτή η αίτηση πληρωμής της αποζημίωσης από τον Οργανισμό Αγροτικών Πληρωμών, β) Η αποζημίωση δεν ήταν αρκετή για να συμφέρει στους ιδιοκτήτες.

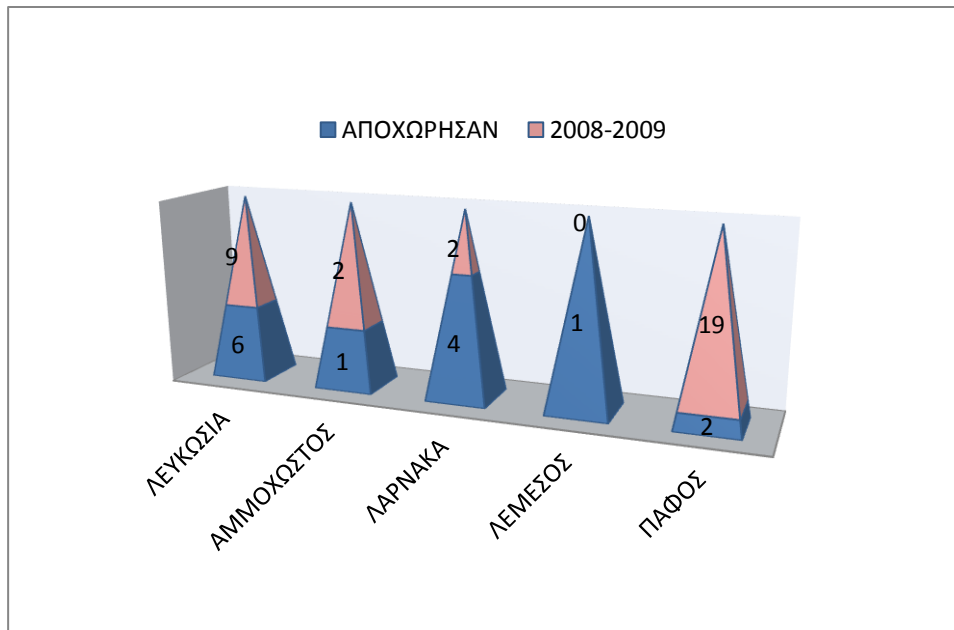
Κατά την διερεύνηση των πιο πάνω υποθέσεων σε συνεργασία με τον υπεύθυνο λειτουργό του Τμήματος Δασών απορρίφθηκε η πρώτη υπόθεση και επικράτησε η δεύτερη.

Διάγραμμα 4.1.4:Επαρχία έργου και κατοικίας ιδιοκτητών που αποχώρησαν από το μέτρο.

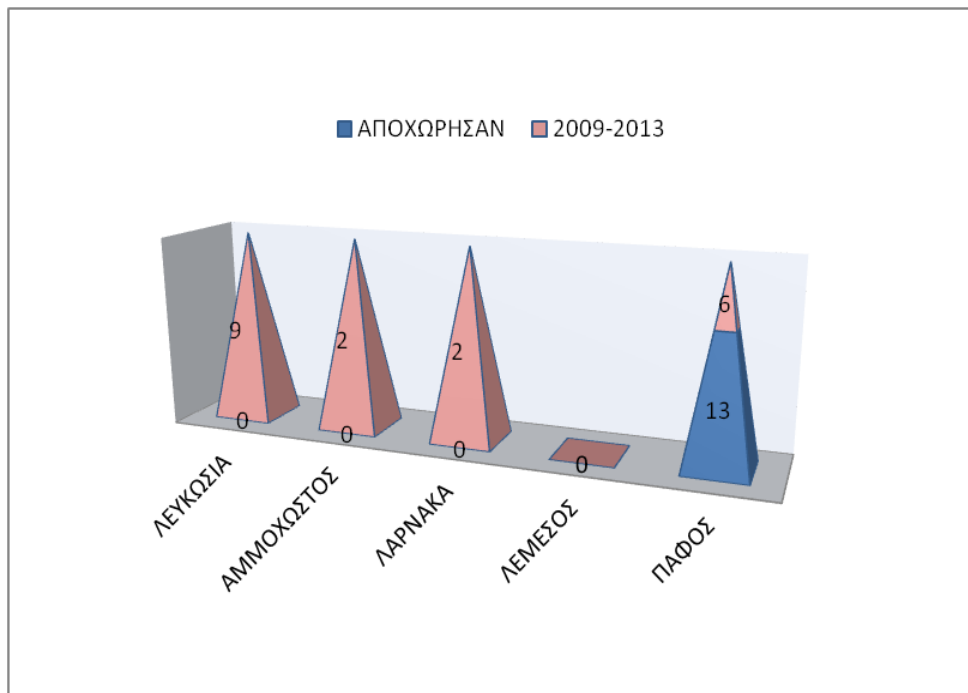
Για να γίνει κατανοητή η αιτία που η εφαρμογή του Μέτρου κρίθηκε ασύμφορη, αρχικά όπως βλέπουμε και στο Διάγραμμα 4.1.4 ότι η κατοικία των περισσότερων ιδιοκτητών δεν είναι στην ίδια επαρχία με αυτή που εφαρμόστηκε στο μέτρο. Η πιο πάνω παρατήρηση δηλαδή η απόσταση της έκτασης από τον ιδιοκτήτη θα έπρεπε να λειτουργά ως κίνητρο για παραμονή στο μέτρο αφού οι φροντίδες συντήρησης των ειδών που εγκατέστησαν δεν χρειάζονται την φροντίδα που θα χρειαζόταν εάν η εκμετάλλευσή τους γινόταν για γεωργικούς σκοπούς.

Συγκεκριμένα οι συμμετοχές σε κάθε επαρχία όπως διαμορφώθηκαν κατά την περίοδο 2008-2013 έχουν όπως διαφαίνεται από τα πιο κάτω διαγράμματα.

Διάγραμμα 4.1.5: Οι συμμετοχές που παρέμειναν κατά την περίοδο 2008-2009 όπως διαμορφώθηκαν σε κάθε επαρχία.

Σύμφωνα με το Διάγραμμα 4.1.5 στο τέλος του 2008 αποχώρησαν έξι συμμετοχές από την επαρχία Λευκωσίας εκ' των οποίων η μια αφορούσε το Δημόσιο, μια από την επαρχία Αμμοχώστου και την μοναδική συμμετοχή από την επαρχία Λεμεσού η οποία όμως αφορούσε το Δημόσιο, τέσσερεις συμμετοχές από την επαρχία Λάρνακα εκ των οποίων οι τρεις αφορούσε το Δημόσιο και δυο από την επαρχία Πάφου. Οι αποχωρήσαντες συμμετοχές που αφορούσαν Κρατική γη ανήκαν στην επαρχία Λάρνακας, Λεμεσού και Λευκωσίας με τρεις και μια συμμετοχή σε Λεμεσό και Λευκωσία αντίστοιχα.

Διάγραμμα 4.1.6: Οι συμμετοχές που παρέμειναν κατά την περίοδο 2009-2013 όπως διαμορφώθηκαν σε κάθε επαρχία

Κατά την τελευταία χρόνια δηλαδή από τις αρχές του 2009 μέχρι και το 2013 αποχώρησαν ακόμα δεκατρείς συμμετοχές από την επαρχία της Πάφου χωρίς να παρουσιαστεί οποιαδήποτε καινούργια συμμετοχή στο μέτρο του οποίου η καταληκτική ημερομηνία υποβολής νέων αιτήσεων έληγε τον Μάιο του 2010 (<http://www.capo.gov.cy>). Οι δεκατρείς συμμετοχές αποτέλεσαν ιδιαίτερο προβληματισμό αφού αφορούσαν συγκεκριμένη περιοχή της Επαρχίας Πάφου η οποία κατείχε τις περισσότερες συμμετοχές. (Σόνια Σαρρή, 2008). Μετά από συνομιλία μου, σχετικά με το θέμα, με τον υπεύθυνο Δασικό Λειτουργό με ενημέρωσε ότι οι δεκατρείς συμμετοχές που αποχώρησαν αποτελούν ιδιοκτησία δύο ιδιοκτητών οι οποίοι κατοικούν στην επαρχία Λεμεσού. Η αποχώρηση, όπως αναφέρετε και πιο κάτω έγινε μετά από δική τους επιλογή αφού θεωρούσαν ότι δεν επωφελούνταν από το πιο πάνω μέτρο και επιπλέον για την φροντίδα της δασωμένης έκτασης μίσθωναν τρίτους.

Συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά των δεκατριών επενδύσεων παρουσιάζεται στον πιο κάτω πίνακα 4.1.1. με σκοπό να γίνει προσπάθεια να γίνει κατανοητό ο λόγος της συμμετοχής τους ή και ακόμα της αποχώρησής τους.

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ	ΕΚΤΑΣΗ- (εκτάρια)	ΥΨΟΜΕΤΡΟ	ΤΥΠΟΣ ΕΔΑΦΟΥΣ	ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ	ΦΥΤΕΙΑ
ΦΥΤΗ	7	4.47	680	ΜΑΜΩΝΙΑ	ΣΙΤΗΡΑ	ΜΕΙΚΤΗ ΦΥΤΕΙΑ (ΘΑΜΝΟΙ-ΚΩΝΟΦΟΡΑ- ΧΑΡΟΥΠΙΕΣ-ΑΓΡΙΕΛΙΕΣ
ΜΗΛΙΑ	3	2.29	605	ΜΑΜΩΝΙΑ	ΣΙΤΗΡΑ	ΜΕΙΚΤΗ ΦΥΤΕΙΑ (ΘΑΜΝΟΙ-ΚΩΝΟΦΟΡΑ- ΧΑΡΟΥΠΙΕΣ-ΑΓΡΙΕΛΙΕΣ
ΘΡΗΝΙΑ	2	1.73	545	ΜΑΜΩΝΙΑ	ΣΙΤΗΡΑ	ΜΕΙΚΤΗ ΦΥΤΕΙΑ (ΘΑΜΝΟΙ-ΚΩΝΟΦΟΡΑ- ΧΑΡΟΥΠΙΕΣ-ΑΓΡΙΕΛΙΕΣ
ΛΑΣΑ	1	0.26	590	ΜΑΜΩΝΙΑ	ΣΙΤΗΡΑ	ΜΕΙΚΤΗ ΦΥΤΕΙΑ (ΘΑΜΝΟΙ-ΚΩΝΟΦΟΡΑ- ΧΑΡΟΥΠΙΕΣ-ΑΓΡΙΕΛΙΕΣ – ΑΓΡΙΕΛΙΕΣ

Πίνακας 4.1.1: Τα χαρακτηριστικά των δεκατριών συμμετοχών που αποχώρησαν στο τέλος του 2009.

Σύμφωνα με τον πιο πάνω πίνακα παρατηρούμε ότι οι τελευταίες συμμετοχές που αποχώρησαν στην επαρχία Πάφου αφορούν τις περιοχές Φύτη, Μηλία, Θρηνία και Λάσα όλα ορεινά χωριά της επαρχίας Πάφου, ενώ οι ιδιοκτήτες τους έχουν ως μόνιμη κατοικία την Λεμεσό. Οι εκτάσεις αυτές καλλουργούνταν με σιτηρά και μετά την ένταξη τους στο Μέτρο 2.4.1 αντικατέστησαν την καλλιέργεια σιτηρών, με θάμνους (τρεμιθιές και σχινιές), κωνοφόρα (τραχεία πεύκη, κυπαρίσσια), χαρουπιές και αγριελιές, είδη τα οποία δεν χρειάζονται ιδιαίτερη φροντίδα σε σχέση με τα σιτηρά. Η έκταση των επενδύσεων στις πιο πάνω περιοχές ανερχόταν αθροιστικά σε 4.47, 2.29, 1.73, 0.26 εκτάρια αντίστοιχα στην Φύτη, Μηλία, Θρηνία και Λάσα ενώ για κάθε περίπτωση ξεχωριστά μόνο δυο βρίσκονταν στον ελάχιστο μέγεθος της έκτασης που είναι για την Κύπρο 0.3 εκτάρια. (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>).

Σε ότι αφορά τον τύπο εδάφους σε όλες τις περιπτώσεις, είναι τα Μαμμώνια τα οποία βρίσκονται κυρίως στην επαρχία Πάφου και συνήθως δεν χαρακτηρίζονται ως έδαφος με καλές καλλιεργητικές ιδιότητες, αφού είναι κολλώδη και το σημαντικότερο εάν αποξηρανθούν γίνονται συμπαγή. (<http://www.livopedia.gr/index.php>). Επομένως για οποιαδήποτε γεωργική

δραστηριότητα χρειάζεται ιδιαίτερη φροντίδα σε σχέση με τα είδη που εγκαταστάθηκαν, αφού τουλάχιστο οι χαρουπιές και οι αγριελιές μπορούν να τύχουν και μελλοντικής εκμετάλλευσης όπως αναφέραμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Μια εκ των υποθετικών αιτιών για την αποχώρηση τους από το μέτρο αποτελεί και το ενδεχόμενο δημιουργίας φωτοβολταϊκού πάρκου που αποτελεί πιο κερδοφόρα επένδυση. Λόγο προβληματισμούς σχετικά με την αποχώρηση των δυο ιδιοκτητών και μετά από ενημέρωση που είχα από το σχετικό τμήμα η απόφαση για αποχώρηση από το μέτρο οφειλόταν στο γεγονός στην έλλειψη χρόνου εκ μέρους των ιδιοκτητών και του υψηλού κόστους φροντίδας από τρίτους επομένως να μην δεν συμμετέχουν στο μέτρο αλλά οι δασικές φυτείες έχουν παραμείνει.

4.2 Πληρωμές

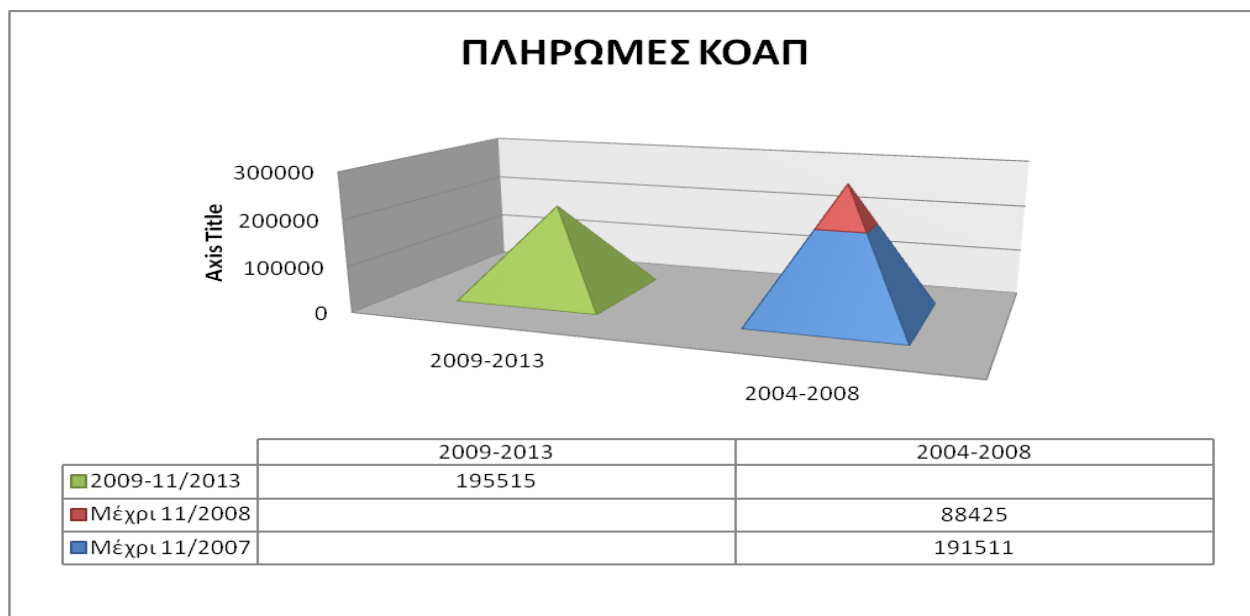
Σύμφωνα με το ενημερωτικό έντυπο της προκήρυξης του Μέτρου 2.4 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, το ύψος του αντισταθμίματος της απώλειας γεωργικού εισοδήματος αντιστοιχεί σε €700 ανά εκτάριο σε σχέση με τα €725 τα οποία καταβάλλονται στους συμμετέχοντες στο Μέτρο από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006. Ενώ στις περιπτώσεις που στην επένδυση συμμετέχει ο δημόσιος τομέας όπως και στην περίπτωση που στην φυτεία υπάρχουν ταχυαυξή δασοπονικά είδη όπως λεύκες, ευκαλύπτους κτλ τα οποία θα τύχουν εκμετάλλευσης μικρότερης των 15 χρόνων, δεν θα καταβάλλεται το ποσό που αντισταθμίζει την απώλεια γεωργικού εισοδήματος, παρά μόνο θα λαμβάνουν την οικονομική ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης και συντήρησης.

Το ύψος της συντήρησης στο ενημερωτικό έντυπο δεν διευκρινίζεται το ύψος του, αφού η ενίσχυση για τις δαπάνες εγκατάστασης και περιποίησης τη φυτείας θα καταβάλλεται με βάση την τυπική δαπάνη των δράσεων που θα πραγματοποιούνται. Σε ότι αφορά τις τρέχουσες υποχρεώσεις από το Πρόγραμμα 2004-2006 η ενίσχυση για συντήρηση που αφορά τις μεικτές φυτείες και τα πλατύφυλλα για τα τρία πρώτα χρόνια ανερχόταν σε €1700 και τα επόμενα δύο €700 ανά εκτάριο, ενώ τις φυτείες κωνοφόρων σε €1200 και €600 αντίστοιχα.

Ακολούθως θα παρουσιαστούν οι πληρωμές που έγιναν από τον ΚΟΑΠ για την περίοδο 2007-2013 ως εξής:

1. Παρουσίαση του συνόλου των πληρωμών που έγιναν κατά τις δυο περιόδους εφαρμογής του Μέτρου ως έτη βάσης λαμβάνονται το 2004 μέχρι Νοέμβριο του 2008 αφού το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης δεν ξεκίνησε από το 2004 λόγω ένταξης της Κύπρου στην Ε.Ε. το 2004 .(http://ec.europa.eu/agriculture/rur/countries/cy/ex_post_el.pdf).
2. Συνολικά οι πληρωμές που έγιναν αντίστοιχα σε κάθε έτος για την περίοδο 2007-2013.
3. Οι προβλέψεις του ΚΟΑΠ για το ύψος των ενισχύσεων για το Μέτρο 2.4 στο Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, που συμπεριλαμβάνουν τις υποχρεώσεις της περιόδου 2004-2006 και μέρος των οποίων έχει είδη καλυφθεί και τις προβλέψεις καθαρά για του επενδυτές για την περίοδο 2007-2013.

4. Οι ενισχύσεις που δόθηκαν κατά 2009-2013 και αφορούσαν ενίσχυση για την απώλεια του γεωργικού εισοδήματος και την συντήρηση της φυτείας.

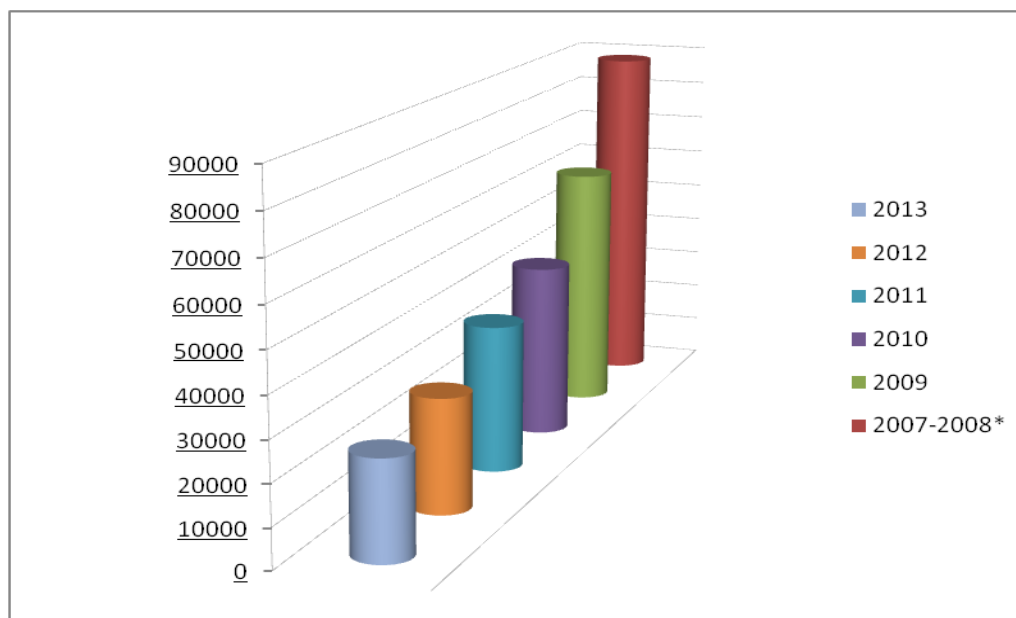
Διάγραμμα 4.2.1: Οι συνολικές πληρωμές του ΚΟΑΠ ταξινομημένες κατά τις περιόδους που αφορούν τα Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006, 2007-2013 αντίστοιχα.

Στο πιο πάνω Διάγραμμα παρουσιάζονται οι πληρωμές που πραγματοποίησε ο ΚΟΑΠ κατά τις δυο περιόδους που εφαρμόστηκε και εφαρμόζεται το μέτρο.

Οι πληρωμές σε ότι αφορά το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 αφορούν τα χρόνια 2004-2008. Η συγκεκριμένη περίοδος διακρίνεται σε δυο περιόδους, η πρώτη μέχρι Νοέμβριο του 2007, όπου αποτελούν και την τελευταία ημερομηνία κατά την οποία λήφθηκαν οι πληρωμές όταν το υπό εξέταση ερώτημα ήταν η παρουσίαση και επισφαλής αξιολόγηση του Μέτρου 2.4 και η δεύτερη το Νοέμβριο του 2008 ημερομηνία δημοσίευσης της Εκ των υστέρων αξιολόγησης του υπό μελέτη Μέτρου.

Η κατανομή των πληρωμών στις δυο αυτές χρονικές περιόδους, ακολουθεί μια φυσιολογική πορεία με την προϋπόθεση, ότι δεν υπήρξαν καινούργιες συμμετοχές. Μέχρι τον Νοέμβριο του 2007, το ύψος των ενισχύσεων είναι υψηλότερο λόγω του ότι ήταν η περίοδος που γίνονταν οι εργασίες για προετοιμασία και εγκατάσταση της φυτείας, και στην συνέχεια η ενίσχυση για την συντήρηση της πριν να μειωθεί το ποσό αυτής. Ενώ σημαντικό παράγοντα για να παρουσιάζεται αρκετά μικρότερο το ποσό, είναι το γεγονός των αποχωρήσεων από το μέτρο, η μη ύπαρξη

καινούργιων συμμετεχόντων και το μειωμένο ποσό για συντήρηση. Πιο κάτω παρουσιάζονται ανά έτος οι πληρωμές του ΚΟΑΠ.

Διάγραμμα 4.2.2: Οι συνολικές πληρωμές από τον Κοαπ για την περίοδο 2007-2013.

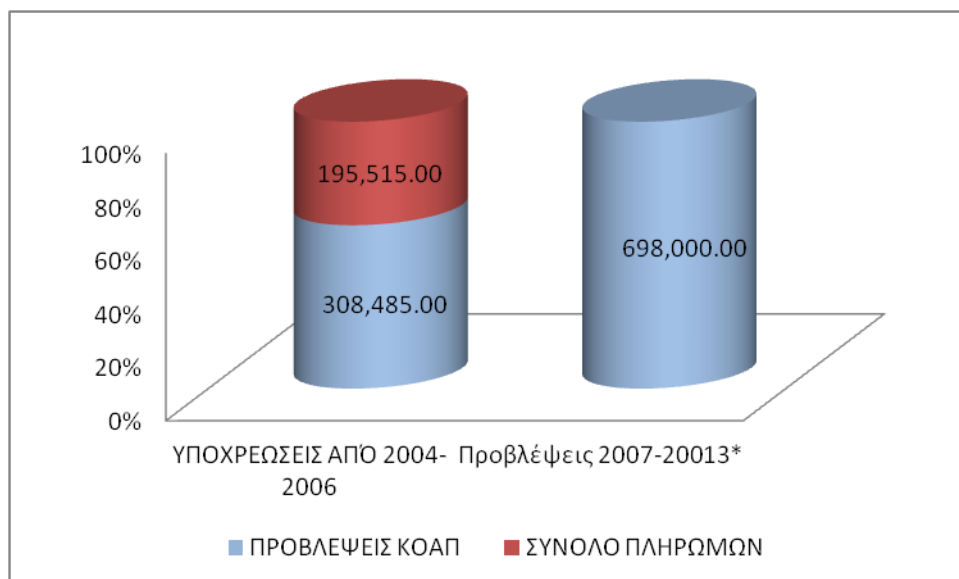
Έτος	2007-2008*	2009	2010	2011	2012	2013
€	88425	61832	43768	36836	28453	24626

Πίνακας 4.2.1: Οι συνολικές πληρωμές από τον Κοαπ για την περίοδο 2007-2013.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006 στην Κύπρο ίσχυσε μέχρι το 2008 λόγω του γεγονότος ότι πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έγινε το 2004. Σύμφωνα με την “Έκ των Υστέρων αξιολόγηση της ΚΑΠ 2004-2006”, (http://ec.europa.eu/agriculture/rur/countries/cy/ex_post_el.pdf) πληρώθηκαν €279936 ενώ από το 2004 μέχρι τον Νοέμβριο του 2007 πληρώθηκαν €191511, επομένως κατά την περίοδο 2007 μέχρι Νοέμβριο του 2008 πληρώθηκαν συνολικά €88425. Οι πιο πάνω πληρωμές περιλαμβάνουν την ενίσχυση για εγκατάσταση, συντήρηση και απώλεια γεωργικού εισοδήματος.

Κατά το 2009 πληρώθηκαν €61832 και ακολούθως μειώθηκε ακόμα περισσότερο το ποσό των ενισχύσεων αφού αποχώρησαν δεκατρείς συμμετοχές όπως αναλύθηκαν πιο πάνω. Το 2010 πληρώθηκαν €43768, ενώ κατά το 2011, 2012 και από Ιανουάριο του 2013 μέχρι Νοέμβριο του 2013 πληρώθηκαν €36836, €28453, και €24626 αντίστοιχα. Η συνεχιζόμενη μείωση του ποσού

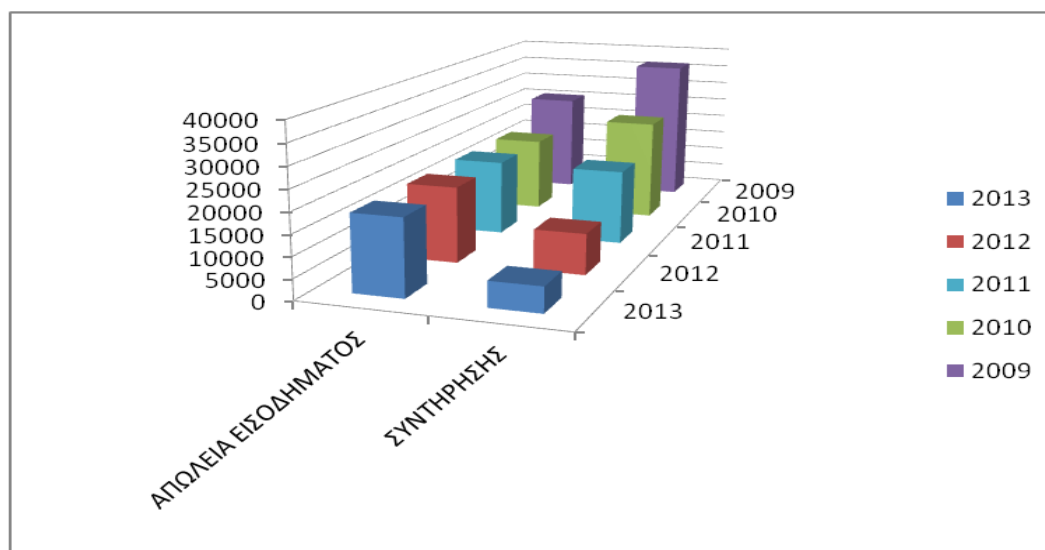
των πληρωμών οφείλεται από την μείωση των αιτήσεων κατά την περίοδο 2009-2010 αλλά και στην μείωση του ποσού καταβολής της συντήρησης, αφού όπως αναφέρθηκε σύμφωνα με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006, το ποσό της συντήρησης θα μειωνόταν μετά την παρέλευση δυο ετών από την εγκατάσταση.

Διάγραμμα 4.2.3: Οι προβλέψεις και οι υποχρεώσεις σύμφωνα με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 οι προβλεπόμενες ενισχύσεις για το 2007-2013 για τις καινούργιες συμμετοχές ανέρχονται σε €698000, ενώ οι υποχρεώσεις προς τους συμμετέχοντες από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2004-2006, ανέρχονται σε €504000, (<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>) από τα οποία έχουν καταβληθεί μέχρι Νοέμβριο του 2013 €195515 και παραμένουν €308485 σύμφωνα με τα στοιχεία του Τμήματος Δασών.

Ακολούθως θα παρουσιαστεί πως οι €195515 έχουν διανεμηθεί από το 2009-2008 (Νοέμβριο) τόσο για την συντήρηση των φυτειών όπως και ως αποζημίωση για την απώλεια του γεωργικού εισοδήματος.

Διάγραμμα 4.2.4: Η ενίσχυση για συντήρηση και απώλεια εισοδήματος κατανομημένη κατά έτος.

ΕΤΟΣ	ΑΠΩΛΕΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ
2009	18520.13	28791.17
2009-Αποχ.	6851.25	7668.66
2009-Σύνολο	25371.38	36459.83
2010	18520.25	25247.87
2011	18520.13	18316.07
2012	18520.13	9932.95
2013	18520.13	6105.98
ΣΥΝΟΛΑ	99452.02	96062.70
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		195514.72

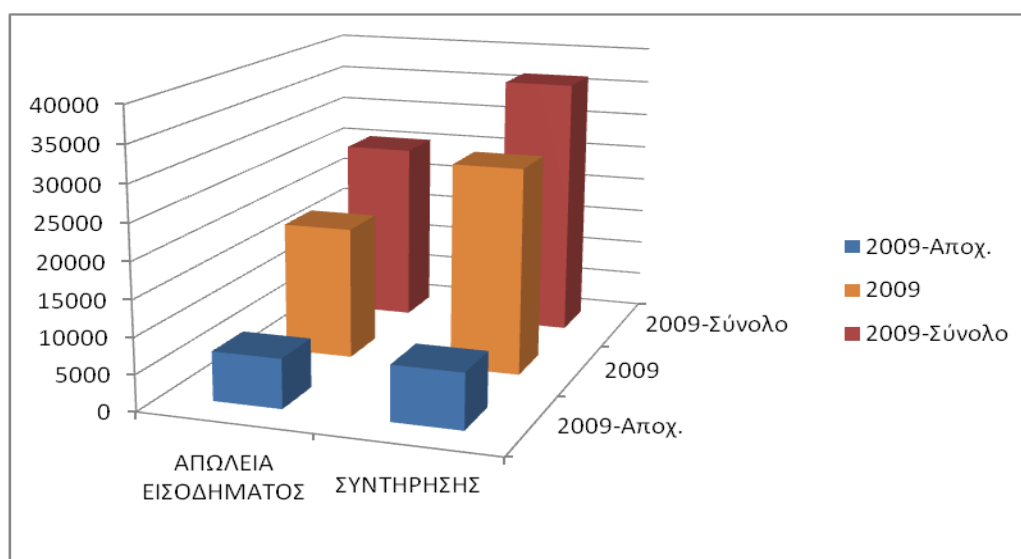
Πίνακας 4.2.1: Η ενίσχυση για συντήρηση και απώλεια εισοδήματος κατανομημένη κατά έτος.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία που πάρθηκαν από το Τμήμα Δασών, ο ΚΟΑΠ προχώρησε σε ενισχύσεις ύψους €195514,72, από τα οποία €99452,02 δόθηκαν ως αποζημίωση για απώλεια εισοδήματος και €96062,70 ως ενίσχυση για συντήρηση των φυτειών.

Το ύψος των ενισχύσεων για την απώλεια εισοδήματος, ανήλθε σε €18520,13 κατά έτος σε δεκαεννέα συμμετέχοντες, με εξαίρεση το 2009 όπου το ύψος των ενισχύσεων ανήλθε σε €25371,38 οι συμμετέχοντες ήταν τριάντα δυο, δηλαδή τα €6851,25 αφορούσαν τις δεκατριες συμμετοχές που αποχώρησαν τον επόμενο χρόνο, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 4.2.5 που ακολουθεί. Το ύψος της ενίσχυσης ως αποζημίωση της απώλειας εισοδήματος ύψους €6851,25 αποτελεί υψηλό ποσό ετήσιας αποζημίωσης αφού οι δεκατριες συμμετοχές αφορούν δύο μόλις ιδιοκτήτες και του γεγονότος ότι το μέσο γεωργικό εισόδημα τους σύμφωνα με στρεμματική

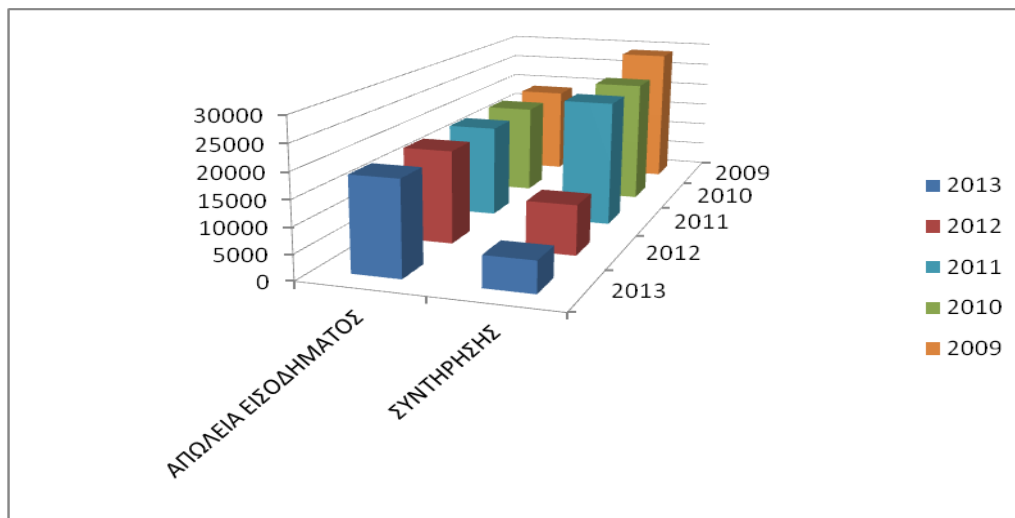
απόδοση σε σχετικά καλό έδαφος θα ήταν 20,55/στρέμμα (Αποστολόπουλος Κ., Καλδής Π, Γαλάτουλος Ι., 2010) το ύψος του εισοδήματος τους σε σύνολο 8.75 εκταρίων θα ήταν €1798,13. (8,75*10=87,5 στρέμματα και επομένως 87,5*20,55€=1798,15€ ανά έτος)

Οι ενισχύσεις συντήρησης για το 2009 ανήλθαν συνολικά σε €36459,80, για τους δεκαεννέα συμμετοχές €28791,17 και €7668,66 για τους δεκατρείς αποχώρησαντες. Διαγραμματικά η αποχώρηση των δεκατριών συμμετοχών σε ότι αφορά τις ενισχύσεις φαίνεται στο Διάγραμμα 4.2.5. Για τα επόμενα χρόνια όπως αναμενόταν λόγω της μείωσης τόσο των αναγκών για συντήρηση αλλά και του γεγονότος ότι μετά από δυο χρόνια από την εγκατάσταση το ποσό της συντηρήσης μειωνόταν κατά το ήμισυ. Το 2010 οι ενισχύσεις ανήλθαν σε €25247,87 και €18316,07 για το 2011, €9932,95 για το 2012 και μέχρι τον Νοέμβριο του 2013 ανήλθαν σε €6105,98.

Διάγραμμα 4.2.5: Η ενίσχυση για την απώλεια εισοδήματος και συντήρησης του 2009

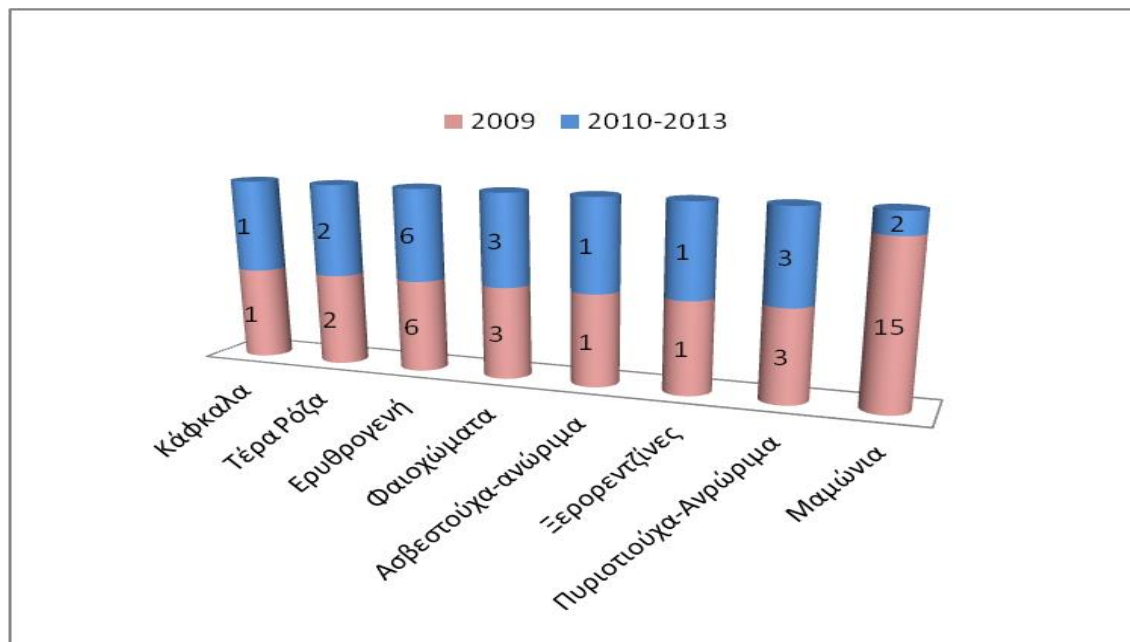
Πιο κάτω ακολουθεί η διαγραμματική απεικόνιση των ενισχύσεων που αφορούν μόνο τους συμμετέχοντες που παρέμειναν και για τα επόμενα έτη 2009-2013, δηλαδή αφαιρέθηκαν οι ενισχύσεις που δόθηκαν στους δεκατρείς συμμετέχοντες που αποχώρησαν το 2009.

Διάγραμμα 4.2.6: Η ενίσχυση για συντήρηση και απώλεια εισοδήματος κατανομημένη κατά έτος

4.3 Φυσικά Χαρακτηριστικά των περιοχών που συμμετέχουν στο μέτρο.

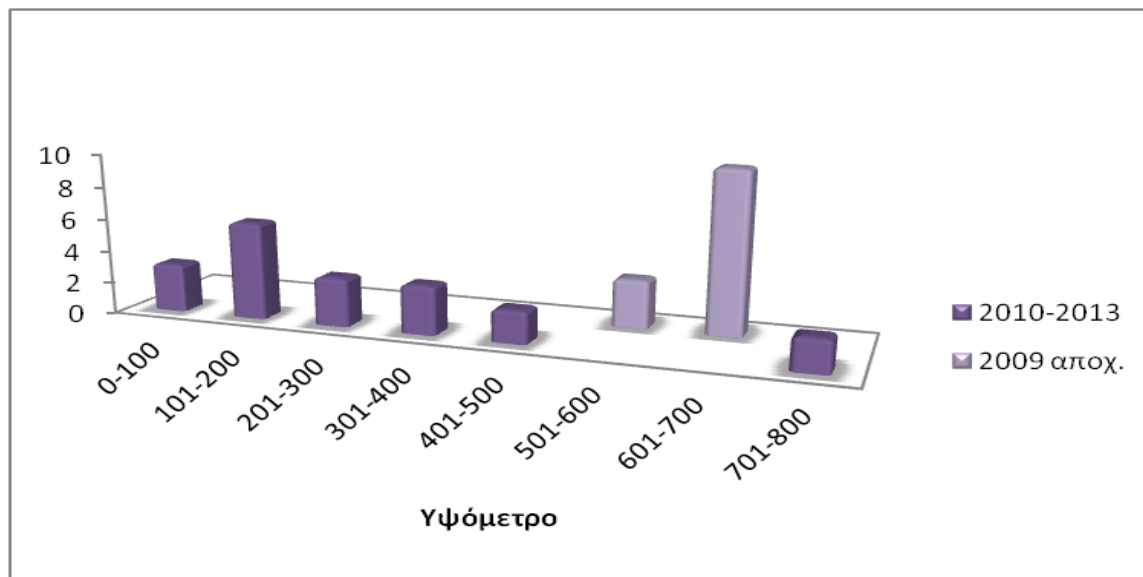
4.3.1 Τύπος Εδάφους

Διάγραμμα 4.3.1: Τύπος Εδάφους για τις συμμετοχές της περιόδου 2009-2013

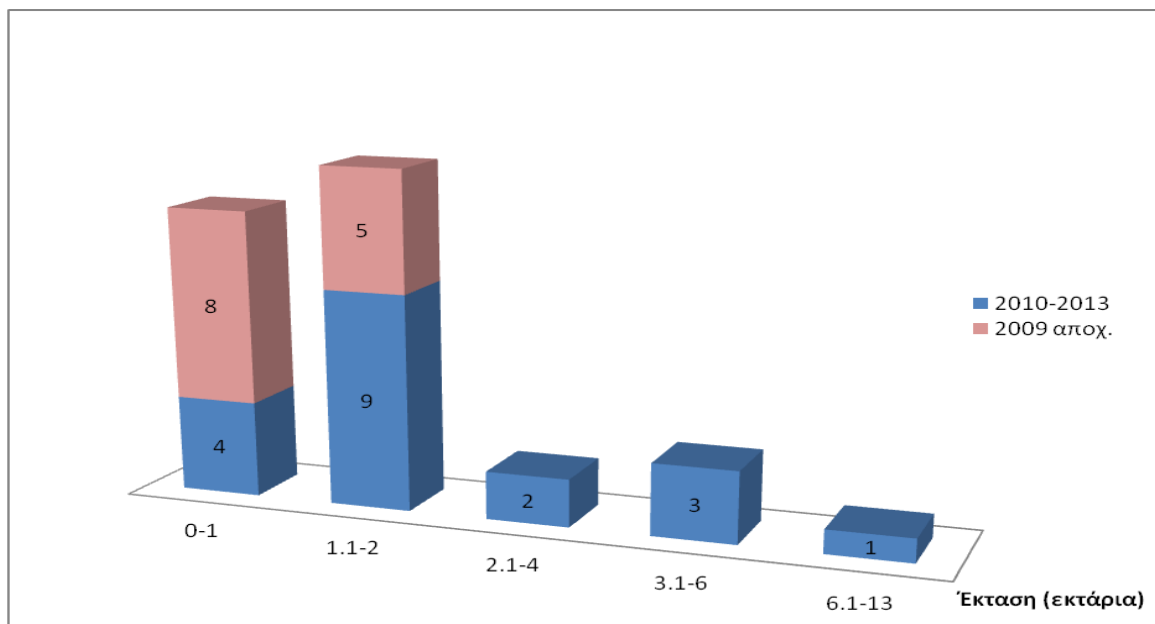
Στο πιο πάνω Διάγραμμα, μπορούμε να δούμε τον εδαφικό τύπο των περιοχών, οι οποίες συμμετέχουν στο Μέτρο 2.4.1 κατά την περίοδο 2009-2013. Εμφανές είναι το γεγονός ότι σε σχέση με όλους τους τύπους εδάφους δεν υπήρξε κάποια μεταβολή με εξαίρεση τα Μαμώνια, όπου με την αποχώρηση δεκατριών συμμετεχόντων παρέμειναν μόνο δύο. Το πιο πάνω προκαλεί κάποιο προβληματισμό αφού ο συγκεκριμένος τύπος εδάφους δεν χαρακτηρίζεται για τις καλές τους καλλιεργητικές ικανότητες για αυτό άλλωστε η πλειοψηφία των συμμετοχών ανήκε σε αυτό τον τύπο εδάφους.

4.3.2 Έκταση και Υψόμετρο

Διάγραμμα 4.3.2.1: Υψόμετρο για τις συμμετοχές της περιόδου 2009-2013

Όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 4.3.2, οι περισσότερες συμμετοχές ήταν ορεινές και ημιορεινές περιοχές, με την πλειοψηφία αυτών το 2009 να είναι πέραν των 400m, συγκεκριμένα είχαμε δυο περιπτώσεις από 401m μέχρι 600m και 701m μέχρι 800m, ενώ τρεις και δέκα συμμετοχές στα 501m-600m και 601m-700m αντίστοιχα. Ενώ σε χαμηλότερα υψόμετρα από 0-400m είχαμε τρεις συμμετοχές στα χαμηλότερα 0-100m, 201m-300m και 301m-400m, ενώ έξι συμμετοχές στα 101m-200m. Παρατηρούμε επίσης ότι οι δεκατρείς συμμετοχές που αποχώρησαν το 2009, βρίσκονταν σε περιοχές με μεγάλο υψόμετρο 501m-700m δηλαδή είναι ορεινές περιοχές.

Διάγραμμα 4.3.2.2: Έκταση των συμμετεχόντων της περιόδου 2009-2013

Στο πιο πάνω Διάγραμμα βλέπουμε τις εκτάσεις των συμμετοχών. Οι εκτάσεις ξεκινούν από 0(0.3)-1 εκτάρια και φθάνει μέχρι τα 6.1-13 εκτάρια. Στην Κύπρο λόγω της παρουσίας μικρού κλήρου, η έκταση καθορίστηκε στα 0.3 εκτάρια αντί 0.5.(<http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf>) Όπως αναμενόταν οι συμμετέχοντες ήταν κάτοχοι μικρού κλήρου μεταξύ 0-2 εκτάρια με εικοσιέξι συμμετοχές, δώδεκα σε έκταση 0-1 εκτάριο και δεκατέσσερις σε έκταση 1.1-2 εκτάρια, σε σχέση με έξι συμμετοχές σε μεγαλύτερους κλήρους, έκτασης 2.1-13 εκτάρια, δύο συμμετοχές με έκταση 2.1-4 εκτάρια, τρεις σε 3.1-6 εκτάρια και μια συμμετοχή σε έκταση 6.1-13 εκτάρια και (συγκεκριμένα 12.7 εκτάρια).

Οι δεκατρείς συμμετοχές που αποχώρησαν το 2009 ήταν εκτάσεις 0-1 εκτάρια και 1.1-2 εκτάρια γης και συγκεκριμένα οι οκτώ ήταν έκτασης 0-1 εκταρίων και πέντε 1.1-2 εκταρίων. Γεγονός που προκαλεί ακόμα ένα προβληματισμό για τους λόγους που αποχώρησαν, αφού ο μικρός κλήρος, αποτελεί ένα από τα κυριότερα προβλήματα στην Κυπριακή γεωργία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ευρέως παραδεκτό ότι τα προγράμματα δάσωσης γεωργικής γης δεν έχουν επιφέρει ικανοποιητικά αποτελέσματα σε σχέση με τις αρχικές προσδοκίες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των Ευρωπαϊκών χωρών, οι περισσότεροι από τους προκαθορισμένους στόχους δεν έχουν εκπληρωθεί ακόμη, ενώ οι εκτάσεις οι οποίες δασώθηκαν είναι αρκετά λιγότερες από τις αναμενόμενες. Έχει επισημανθεί ότι υπερεκτιμήθηκε ο ρόλος της δάσωσης στις γεωργικές περιοχές και δεν λήφθηκαν υπόψη σημαντικοί παράγοντες επομένως σε αγρο-περιβαλλοντικές πολιτικές όπως στην περίπτωση αυτή, θα είχαμε τα επιθυμητά αποτελέσματα, εάν τα μέτρα ήταν δομημένα στην βάση μιας βαθύτερης κατανόησης του χωρικού πλαισίου εφαρμογής της. (Χριστοδούλου Ο., Μινέτος Δ.,2011). Αναφορά για την εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως στις μεσογειακές χώρες έχει γίνει στο υποκεφάλαιο 3.4 (Η Εφαρμογή του Μέτρου 2.4.1 στην Ευρώπη και κυρίως στις Μεσογειακές χώρες) και στην Κύπρο δεν υπάρχουν και τα αναμενόμενα ικανοποιητικά αποτελέσματα. Παρόλα αυτά πρέπει να σημειωθεί, ότι τα δεδομένα στον αγροτικό και κοινωνικό χώρο για κάθε χώρα διαφέρουν και επομένως το Μέτρο θα πρέπει να αξιολογείται, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε κράτους αλλά και πολλές παραμέτρους.

Όπως έχει επισημανθεί και στην αρχή της παρούσας εργασίας στόχος της ήταν να διαφανεί κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι που τέθηκαν από το Τμήμα Δασών αλλά και κατά πόσο οι συμμετέχοντες είναι ικανοποιημένοι από την εφαρμογή του Μέτρου από οικονομικής άποψης, λόγω συμπλήρωσης του γεωργικού τους εισοδήματος, αλλά και εάν μπορούν οι φυτεμένες εκτάσεις να χρησιμοποιηθούν για εμπορικούς σκοπούς μετά το πέρας του καθορισμένου χρονοδιαγράμματος.

Συγκεκριμένα για την Κύπρο, σύμφωνα με το ερευνητικό υλικό έχουν δασωθεί συνολικά 148,44 εκτάρια γεωργικής γης κατά την διάρκεια των Προγραμματιστικών περιόδων 2004-2006 και 2007-2013. Σύμφωνα με την Εκ των Υστέρων Αξιολόγηση του Προγραμματιστικού Εγγράφου του ΣΑΑ 2004-2006 και την Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του ΠΑΑ 2007-2013 δόθηκαν ενισχύσεις για 127,33 εκταρίων (2004-2006) και για την περίοδο 2007-2013, 21,11 εκτάρια (συνολικά 148,11 εκτάρια) όπως δηλαδή και στο ερευνητικό υλικό. Η μέτρηση της αποτελεσματικότητας του Μέτρου σύμφωνα με την Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του 2007-

2013 η αποτελεσματικότητα έφτασε στο 0,63 σε ότι αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων και 0,72 για το μέγεθος των εκτάσεων ενώ σημειώνεται ότι υπάρχει, δυνατότητα για το μείωση του προϋπολογισμού και αναθεώρηση της ελάχιστης έκτασης στα 20 εκτάρια προκειμένου να μειωθεί και η δημόσια δαπάνη, παρόλο που δεν αναμένεται νέα προκήρυξη.

Πριν γίνει οποιαδήποτε άλλη αναφορά στα αποτελέσματα του Μέτρου για τις πιο πάνω περιόδους και σύμφωνα με την εκ των υστέρων αξιολόγηση, θα γίνει μια συνοπτική αναφορά στις μεταβολές των δασοκαλυμμένων εκτάσεων και στην συνεισφορά του στην συνολική αποθήκευση άνθρακα. Συγκεκριμένα οι συνολικά δασοκαλυμμένες εκτάσεις αναμένεται να συνεισφέρουν αύξηση του όγκου του δασικού πλούτου κατά 7,924κ.μ. (45κ.μ./ha) με ετήσια προσαύξηση περίπου γύρω στα 110κ.μ. προσθέτοντας έτσι 0.1% στο συνολικό όγκο ξυλοαποθήκευσης. Ενώ σε ότι αφορά την αποθήκευση άνθρακα αναμένεται να προστεθούν 3962 τόνους ετησίως συμβάλλοντας κατά 0,1% επί του συνολικού εκτιμώμενου όγκου αποθήκευσης άνθρακα. (http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/cy/mte-rep-cy_el.pdf, http://ec.europa.eu/agriculture/rur/countries/cy/ex_post_el.pdf)

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του Μέτρου που προκύπτουν από το ερευνητικό υλικό παρουσιάζονται πιο κάτω και τα οποία θα συζητηθούν.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εκτάσεων που λαμβάνουν μέρος στο Μέτρο είναι κατά πλειοψηφία (89%) ιδιωτικές εκτάσεις με το μεγαλύτερο μέρος των ιδιοκτητών να διαμένουν σε άλλη επαρχία (68%). Κατά μέσο όρο το μέγεθος των εκτάσεων ανέρχεται στα 3,23 εκτάρια, μέγεθος που είναι παραπλανητικό, αφού κατά πλειοψηφία το μέγεθος των εκτάσεων είναι 1,1-2 εκτάρια και αυτό κατά κύριο λόγο οφείλεται στον μικρό αριθμό συμμετοχών. Το μέσο υψόμετρο των δασωμένων εκτάσεων είναι τα 400m. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι στους πιο πάνω μέσους όρους συμπεριλαμβάνονται όλοι οι συμμετέχοντες αφού, ναι μεν φαίνεται από το 2010 και έπειτα να αποχώρησαν δεκατρείς συμμετοχές, αλλά στην ουσία υπήρξε εγκατάλειψη της δασωμένης έκτασης να ακολουθήσει την φυσική πορεία ανάπτυξης, χωρίς να υπάρχει οποιαδήποτε απομάκρυνση δενδρυλλίου ή θάμνου.

Σύμφωνα με τα δεδομένα που υπάρχουν αδιαμφισβήτητα οι περιβαλλοντικοί στόχοι του Μέτρου (εάν εξαιρεθεί η χαμηλή ανταπόκριση) σχετικά με την συμβολή στην προστασία του εδάφους από την διάβρωση, την βελτίωση και προστασία των υδάτινων πόρων, την ενίσχυση της

βιοποικιλότητας και της δασοκάλυψης αλλά και άμβλυνσης των κλιματικών αλλαγών έχουν επιτευχθεί. Η επιτυχία των στόχων αυτών μπορεί ποσοτικά να είναι αμελητέα αλλά εάν ληφθεί υπόψη το μικρό μέγεθος και ο νησιωτικός χαρακτήρας της Κύπρου θεωρείται σημαντική. Το γεγονός ότι όποιες δασώσεις έγιναν, έγιναν με ιδιαίτερη προσοχή στα είδη τα οποία χρησιμοποιήθηκαν, καμία συμμετοχή δεν αποχώρησε με σκοπό την επιστροφή στην γεωργική καλλιέργεια ή σε άλλης μορφής επένδυση (ανέγερση εξοχικών κατοικιών, φωτοβολταϊκών πάρκων) δείχνει ότι υπάρχει περιβαλλοντική συνείδηση με σημαντικότερο παράδειγμα τις δεκατρείς συμμετοχές που αποχώρησαν το 2009. Οι δυο περιπτώσεις ιδιοκτητών των δεκατριών συμμετοχών (28% του συνόλου των συμμετοχών το 2008 συμπεριλαμβανομένου του Δημόσιου Τομέα και 40,62% το 2009) και που σταμάτησαν να λαμβάνουν οποιαδήποτε επιδότηση χωρίς όμως να στραφούν σε οποιαδήποτε άλλη χρήση γης παρόλο που σύμφωνα με τα στοιχεία μας αφορούν καθαρά μειονεκτικές περιοχές.

Πέραν αυτού και κατανοώντας τα προβλήματα της γεωργίας (μικρός κλήρος, μεγάλος μέσος όρος ηλικίας, δύσκολες καιρικές συνθήκες λόγω ξηρασίας κτλ) σε συνδυασμό με την τάση μόρφωσης και εύρεσης εργασίας μακριά από την ύπαιθρο και την γεωργία, λίγοι ήταν αυτοί που θα συνέχιζαν να απασχολούνται στις υφιστάμενες καλλιέργειες ή θα προετοίμαζαν το έδαφος για στροφή προς την βιολογική γεωργία.

Οι υπόλοιποι συμμετέχοντες εξακολουθούν να λαμβάνουν την επιδότηση, ως αντιστάθμισμα της απώλειας γεωργικού εισοδήματος το οποίο ανέρχεται στο 69% του εκτιμώμενου γεωργικού εισοδήματος. Το πρόβλημα που αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο που αφορούσε την εφαρμογή του Μέτρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την επιδότηση σε σχέση με την έκταση και όχι με τον τύπο της προηγούμενης καλλιέργειας ή τα χαρακτηριστικά του εδάφους παρουσιάζεται και στην Κύπρο αφού στους παραγωγούς οπωροφόρων και αμπελιών αντιστοιχεί μόλις το 2.4% και 17,2% του εκτιμώμενου γεωργικού εισοδήματος σε αντίθεση με τους παραγωγούς σιτηρών που η επιδότηση φθάνει το 350% των εκτιμώμενων εισοδημάτων. Επομένως εάν ληφθεί υπόψη ότι το 78% των συμμετεχόντων ήταν καλλιέργειες σιτηρών και 11% βοσκότοποι μπορούμε να θεωρήσουμε ότι και ο στόχος της αύξησης του γεωργικού εισοδήματος των συμμετεχόντων έχει επιτευχθεί. Επιπλέον συνυπολογίζοντας και τις αιτίες που οδήγησαν στην αποδέσμευση των δεκατριών συμμετοχών (χωρίς αλλαγή στην χρήση γης) μας οδηγεί στην υποψία ότι μεγάλο

μέρος των συμμετεχόντων δεν είχαν σκοπό να παραμείνουν γεωργοί και αντί να αφήσουν τη γη τους να ερημωθεί προτίμησαν την συμμετοχή τους στο μέτρο.

Πέρα όμως από την «αποζημίωση» για απώλεια εισοδήματος δίδεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος δέσμευσης μη χρησιμοποίησης των καινούργιων ουσιαστικά δασών να μπορέσουν να εκμεταλλευτούν ορθολογικά τα δασικά προϊόντα τα οποία θα προκύψουν. Συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκαν κατά πλειοψηφία είδη τα οποία μπορούν να τύχουν οικονομικής εκμετάλλευσης όπως οι χαρουπιές, αγριελιές, σχινιές και τρεμιθιές και ειδικά οι χαρουπιές και αγριελιές των οποίων οι καρποί, μπορούν να χρησιμοποιηθούν (χρήσεις των πιο πάνω ειδών έχουν αναπτυχθεί στο υποκεφάλαιο 3.3) και να επιφέρουν μελλοντικά κάποιο εισόδημα. Ειδικά στην περίπτωση της χαρουπιάς, όπου είχε εξέχουσα θέση στην καθημερινή, πολιτιστική και οικονομική ζωή της Κύπρου. Επομένως μια ορθολογική διαχείριση των εκτάσεων αυτών αποτελεί και η έρευνα – σχεδιασμός για την μελλοντική εκμετάλλευση τους.

Ως γενικό συμπέρασμα μπορούμε να πούμε ότι η πορεία του Μέτρου στην Κύπρο ακολουθεί την ίδια πορεία με αυτήν που λαμβάνει χώρα στην υπόλοιπη Ευρώπη δηλαδή των όχι και τόσο ενθαρρυντικών αποτελεσμάτων. Όμως λαμβάνοντας υπόψη και τα πιο πάνω μπορούμε να πούμε ότι για όσους τόλμησαν να συμμετέχουν στο Μέτρο δεν είναι τόσο αρνητικά τα δεδομένα αφού μπορούν και μακροπρόθεσμα να εκμεταλλευτούν προς όφελος τους την αλλαγή χρήσης γη και ταυτόχρονα θα έχουν διατελέσει έστω και σε μικρό βαθμό το καθήκον τους προς το περιβάλλον. Επομένως θεωρείται απαραίτητη η ενημέρωση και πληροφόρηση τους σχετικά με το πώς μπορούν να εκμεταλλευθούν τα δασικά προϊόντα ώστε μετά το πέρας των επιδοτήσεων οι περιοχές αυτές να μην εγκαταλειφτούν.

Ενώ για πολλούς το Μέτρο 2.4.1 δεν θεωρείται σημαντικό στην ανάπτυξη της υπαίθρου, με τον σωστό σχεδιασμό και διαχείριση, ή καινοτομία, σε ότι αφορά την παραγωγή προϊόντων (ιδιαίτερα στην περίπτωση της χαρουπιάς), μπορεί να επιφέρει μακροπρόθεσμα πολλά σημαντικά αποτελέσματα. Επομένως θεωρείται σκόπιμο όπως οι αρμόδιοι φορείς κατά την τελική αξιολόγηση του συγκεκριμένου μέτρου να μην παραμείνουν στις ποσοτικές μετρήσεις αλλά ερευνηθεί περαιτέρω κατά πόσο έχει εκμεταλλευθεί η δασωμένη έκταση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

❖ Ελληνική Βιβλιογραφία

- 1. Γ. Καρούζης**, “ *Σχολικός Άτλαντας Κύπρου – Ελλάδας*”, Εκδόσεις Center of Studies Research & Publication SELAS Ltd,2006,σελ.4
- 2. Κωνσταντίνος Δ.Αποστολόπουλος, Παναγιώτης Ε. Καλδής, Ιωάννης Π. Γαλάτουλος**, (2010) “ *Αγροτική Οικονομική Κόστος-Οικονομικό Αποτέλεσμα - Ανταγωνιστικότητα*” ΕΛΛΗΝΟΕΚΔΟΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ. Σελ.102-103
- 3. Σόνια Σαρρή**, (2008) “ *Η εφαρμογή του Μέτρου 2.4 περί Δάσωσης Γεωργικής Γης στην - Κύπρο*”, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, ΑΘΗΝΑ .σελ.44,67-68,73-74,78,92-95
- 4. Τάκης Τσιντίδης, Γεώργιος Χατζηνικολάου, Χαράλαμπος Χριστοδούλου**, “ *Δέντρα και Θάμνοι της Κύπρου*” Ίδρυμα Α.Γ. Λεβέντη, Λευκωσία 2002.σελ.77,88-89,152,156, 204-205,326
- 5. Χρ. Καρούζης και Τ.Αναστασιάδης**, Εγκυκλοπαίδεια “*Κύπρος Γεωγραφία – Οικονομία – Τουρισμός*,” Τόμος Ζ’ Εκδ.Οίκος Διαγόρας Λευκωσία 1987,σελ.6,21,23-29,36-38,63-69

❖ Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

6. “Έκ των υστέρων αξιολόγηση του Προγραμματικού Εγγράφου του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2004 - 2006”, Λευκωσία 2008
http://ec.europa.eu/agriculture/rur/countries/cy/ex_post_el.pdf.σελ.33
7. Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013”, Λευκωσία 2010.
http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/cy/mte-rep-cy_el.pdf,σελ.138
8. http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B5%CF%89%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%85
9. http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/cyprus/index_el.htm#goto_3
10. http://www.back-to-nature.gr/2013/01/blog-post_131.html
11. http://www.cystat.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/AdvancedSearch_gr?OpenForm&q=&p=1&w=&t=&s=POP_CEN_11-POP_LABOUR-EL270913%20&L=G&e=&i=1
12. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+WQ+E-2013-012969+0+DOC+XML+V0//EL>
13. http://www.livepedia.gr/index.php?title=%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82_%5C%CE%93%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AC&action=edit
14. http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassy_stockholm.nsf/ecsw08_gr/ecsw08_gr?OpenDocument
15. <http://www.moa.gov.cy>
16. http://www.moa.gov.cy/moa/ari/ari.nsf/page36_gr/page36_gr?OpenDocument
17. [http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf/0/a806626727775c81c2257a4000367471/\\$FILE/Axo2Met4Kath241DasosiGeorgikisGis.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf/0/a806626727775c81c2257a4000367471/$FILE/Axo2Met4Kath241DasosiGeorgikisGis.pdf)
18. http://www.moa.gov.cy/moa/gsd/gsd.nsf/dmlIntroduction_gr/dmlIntroduction_gr?OpenDocument
19. http://www.moa.gov.cy/moa/gsd/gsd.nsf/dmlIntroduction_gr/dmlIntroduction_gr?OpenDocument

20. http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf/DMLcyclimate_gr/DMLcyclimate_gr?OpenDocument
21. http://www.moa.gov.cy/moa/ms/ms.nsf/DMLmeteo_reports_gr/DMLmeteo_reports_gr?OpenDocument&Start=1&Count=300&Expand=6.9
22. http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/agriculture_51main_gr/agriculture_51main_gr?OpenForm&sub=1&sel=2
23. <http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/3770B77CBBFF79E8C2257D63002F5EEB?OpenDocument&sub=2&sel=1&e=&print>
24. Απογραφή Γεωργίας 2010
[http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/6A1123AF9DC7C6E1C2257225003CBF28/\\$file/AGRICULTURE_CENSUS-2010-100314.pdf?OpenElement](http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/6A1123AF9DC7C6E1C2257225003CBF28/$file/AGRICULTURE_CENSUS-2010-100314.pdf?OpenElement), ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ, ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, σελ.4
25. Εθνική Στρατηγική της Κύπρου για Βιώσιμα Επιχειρησιακά Προγράμματα των Οργανώσεων Παραγωγών Φρούτων και Λαχανικών
http://ec.europa.eu/agriculture/fruit-and-vegetables/country-files/cy/strategy_el.pdf,σελ. 14
26. Έκθεση Ενδιάμεσης Αξιολόγησης του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013”, Λευκωσία 2010.σελ.138
http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/cy/mte-rep-cy_el.pdf
27. Έρευνα Διάρθρωσης Γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων
http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/agriculture_51main_gr/agriculture_51main_gr?OpenForm&sub=1&sel=2
28. Κυπριακός Οργανισμός Πληρωμών
<http://www.capo.gov.cy/capo/capo.nsf/05082a1738ff5899c225776f002ea4a8/e54388fd5c458242c2257882004f166f?OpenDocument>
29. Κύπρος Γεωμορφολογία
http://www.livepedia.gr/index.php/%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82_%5C%CE%93%CE%B5%CF%89%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CE%B%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1

30. Πόπη Γαργεράκη

http://mde-didaktiki.biol.uoa.gr/mde8/gargeraki/ekti_selida.html

31. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013, Υπουργείο Γεωργίας, Λευκωσία

[http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf/All/1645FCB0F3A9D883C2257A1600350F4B/\\$file/5%CE%B7%20%CE%A4%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CE%A0%CE%91%CE%91%202007-2013.pdf](http://www.moa.gov.cy/moa/da/da.nsf/All/1645FCB0F3A9D883C2257A1600350F4B/$file/5%CE%B7%20%CE%A4%CF%81%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CE%A0%CE%91%CE%91%202007-2013.pdf),σελ 4-9,13,20,23-24,178-182

32. Χριστοδούλου Ο., Μινέτος Δ. “Η ανταπόκριση στην πολιτική δάσωσης γεωργικών γαιών:

Μια χωρική ανάλυση με την χρήση ενός υποδείγματος τακτικής Παλινδρόμησης”, Αειχώρος Τεύχος 16,2011 Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, σελ.88-117
<http://www.aeihoros.gr/issues/el/oldissue/aeixoros-16>

❖ Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

33. Arabatzis G.,(2005), “*European Union, Common Agricultural Policy (CAP)and the afforestation of agricultural land in Greece*” p.p.48-54,New Medit
34. Detsis, V., «*Biodiversity Policies in the European Union: Achieving Synergiew with other policies? In: Policy Integration for Complex Environmental Problems; The example of Mediterranean Desertification.*» In: Briassoulis H. (ed.) Policy integration for complex environmental problems. The example of Mediterranean Desertification. Ashgate, Aldershot, (2005).
35. K. Kassioumis, K. Papageorgiou, Ath. Christodoulou, V. Blioumisb,N. Stamou, Ath. Karameris, «*Rural development by afforestation in predominantly agricultural areas: issues and challenges from two areas in Greece*» Forest Policy and Economics 6 (2004) .
36. Lienhoop N.,Brouwer R., (2015) ”*Agri-environmental policy valuation: Farmers contract designs preferences for afforestation shemes*”,p.p.568-577,Elsevier
37. Nainggolan D., Vente J., Boix-Fayos C.Termansen M., Hubacek K., Reed M., (2012),”*Afforestation agricultural abandonment and intensification. Competing trajectories in semi-arid Mediterranean agro-ecosystems*”, p.p.90-104, Elsevier.
38. Tomaz C., Alegria Cr., Monerio J.M, Teixeira M., (2013), “*Land cover change and afforestation of marginal and abandoned agricultural land: A 10 year analysis in a , region*”,p.p.40-49, Elsevier
39. W.Camp,T.Daugherty, “*Διαχείριση & Προστασία Φυσικών Πόρων*”, Εκδόσεις ΙΩΝ ΑΘΗΝΑ,2004,σελ.156,204-205

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Φυσικά χαρακτηριστικών εκτάσεων που συμμετείχαν στο μέτρο (συμπεριλαμβανομένων όλων των συμμετοχών)

A/A	Αριθμός Αίτησης	Περιοχή	Επαρχία	Ιδιοκτησία	Υψόμετρο	Κλίση	Τύπος Εδάφους
1	ΛΑ/2.4/18	ΣΙΑ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	330		Φαιοχώματα
2	ΛΑ/2.4/5	ΣΙΑ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	330		Φαιοχώματα
3	ΛΑ/2.4/7	ΜΑΛΟΥΝΤΑ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	380.00		Ερυθρογενή
4	ΛΑ/2.4/8	ΓΟΥΡΗ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	760.00		Ερυθρογενή
5	ΛΛ/2.4/5	ΑΛΑΜΙΝΟΣ	ΛΑΡΝΑΚΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	90		Ασβεστούχα ανώρρημα εδάφη
6	ΛΛ/2.4/8	ΑΥΓΟΡΟΥ	ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	40		Τέρρα Ρόζα
7	ΜΕ/2.4/1	ΜΟΣΦΙΛΩΤΗ	ΛΑΡΝΑΚΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ	240.00	20%	Φαιοχώματα
8	ΜΕ/2.4/3	ΚΑΜΙΝΑΡΙΑ	ΛΕΜΕΣΟΣ	ΔΗΜΟΣΙΑ	850.00	65%	Πυριτούχα ανώρρημα εδάφη
9	ΜΕ/2.4/4	ΑΡΑΔΙΠΠΟΥ	ΛΑΡΝΑΚΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ	60.00	20%	Ασβεστούχα ανώρρημα εδάφη
10	ΜΕ/2.4/5	ΑΡΑΔΙΠΠΟΥ	ΛΑΡΝΑΚΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ	60.00	20%	Ασβεστούχα ανώρρημα εδάφη
11	ΜΕ/2.4/6	ΑΡΕΔΙΟΥ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΔΗΜΟΣΙΑ	365.00	25%	Ερυθρογενή
12	ΠΓ/2.4/14	ΑΜΑΡΓΕΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	380.00		Ξερορετζίνες
13	ΠΓ/2.4/15	ΑΜΑΡΓΕΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	380.00		Ξερορετζίνες
14	ΤΠ/2.4/2	ΦΛΑΣΟΥ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	320		Φαιοχώματα
15	ΛΑ/2.4/14	ΑΚΑΚΙ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	210		Ερυθρογενή
16	ΛΑ/2.4/15	ΓΕΡΙ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	200		Ερυθρογενή
17	ΛΑ/2.4/16	ΓΕΡΙ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	200		Ερυθρογενή
18	ΛΑ/2.4/2	ΠΟΛΙΤΙΚΟ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	365		Τέρρα Ρόζα
19	ΛΑ/2.4/4	ΣΙΑ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	330		Φαιοχώματα
20	ΛΑ/2.4/9	ΣΙΑ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	330.00		Φαιοχώματα
21	ΛΛ/2.4/1	ΑΡΑΔΙΠΠΟΥ	ΛΑΡΝΑΚΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	60.00	10%	Ασβεστούχα ανώρρημα εδάφη
22	ΛΛ/2.4/3	ΑΥΓΟΡΟΥ	ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	40.00		Τέρρα Ρόζα
23	ΛΛ/2.4/4	ΦΡΕΝΑΡΟΣ	ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	75		Καρκάλα
24	ΛΛ/2.4/7	ΤΡΟΥΛΛΟΙ	ΛΑΡΝΑΚΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	120		Φαιοχώματα
25	ΠΑ/2.4/1	ΓΙΟΛΟΥ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	300.00		Ερυθρογενή
26	ΠΑ/2.4/2	ΣΙΜΟΥ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	410.00		Μαμμώνια
27	ΠΓ/2.4/16	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
28	ΠΓ/2.4/17	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
29	ΠΓ/2.4/18	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
30	ΠΓ/2.4/19	ΜΗΛΙΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	605.00		Μαμμώνια
31	ΠΓ/2.4/2	ΠΑΝΩ ΠΑΝΑΓΙΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	830.00	40%	Πυριτούχα ανώρρημα εδάφη
32	ΠΓ/2.4/20	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
33	ΠΓ/2.4/21	ΘΡΙΝΙΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	545.00		Μαμμώνια
34	ΠΓ/2.4/22	ΘΡΙΝΙΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	545.00		Μαμμώνια
35	ΠΓ/2.4/23	ΛΑΣΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	590.00		Μαμμώνια
36	ΠΓ/2.4/24	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
37	ΠΓ/2.4/25	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
38	ΠΓ/2.4/26	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
39	ΠΓ/2.4/27	ΦΥΤΗ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	680.00		Μαμμώνια
40	ΠΓ/2.4/28	ΜΗΛΙΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	605.00		Μαμμώνια
41	ΠΓ/2.4/4	ΕΛΕΔΙΟ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	300.00		Ξερορετζίνες
42	ΠΓ/2.4/5	ΑΓ.ΜΑΡΙΝΑ ΚΕΛΟΚΕΔΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	485.00		Μαμμώνια
43	ΠΣ/2.4/3	ΠΑΝΩ ΠΑΝΑΓΙΑ	ΠΑΦΟΣ	ΙΔΙΩΤΕΣ	830.00		Πυριτούχα ανώρρημα εδάφη
44	ΠΣ/2.4/4	ΚΑΤΩ ΠΥΡΓΟΣ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	200		Πυριτούχα ανώρρημα εδάφη
45	ΤΠ/2.4/4	ΚΑΤΩ ΚΟΥΤΡΑΦΑΣ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	180.00		Ερυθρογενή
46	ΤΠ/2.4/6	ΑΣΤΡΟΜΕΡΙΤΗΣ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΙΔΙΩΤΕΣ	135.00		Ερυθρογενή

Πίνακας 3: Συνολικές Πληρωμές του έτους 2009

Α/Α	Αριθμός Αίτησης	Περιοχή	Υψόμετρο	Εκταση (εκτάρια)	Εκταση που πληρώθηκε *	Απώλειας Εισοδήματος	Συντήρηση
1	ΛΑ/2.4/14	ΑΚΑΚΙ	210	0.69	0.60	435	626.88
2	ΛΑ/2.4/15	ΓΕΡΙ	200	3.80	3.70	2,682.50	4,651.20
3	ΛΑ/2.4/16	ΓΕΡΙ	200	0.85	0.71	514.75	829.98
4	ΛΑ/2.4/2	ΠΟΛΙΤΙΚΟ	365	12.70	2.00	1,450.00	2,400.00
5	ΛΑ/2.4/4	ΣΙΑ	330	4.01	3.50	2,537.50	3,704.82
6	ΛΑ/2.4/9	ΣΙΑ	330.00	1.37	1.00	725	1148.72
7	ΛΛ/2.4/1	ΑΡΑΔΙΠΠΟΥ	60.00	1.21	1.17	844.63	1341.71
8	ΛΛ/2.4/3	ΑΥΓΟΡΟΥ	40.00	3.17	1.96	1,421.00	2,376.05
9	ΛΛ/2.4/4	ΦΡΕΝΑΡΟΣ	75	1.47	1.20	870	2040.00
10	ΛΛ/2.4/7	ΤΡΟΥΛΛΟΙ	120	1.4	1.22	884.5	1470.68
11	ΠΑ/2.4/1	ΓΙΟΛΟΥ	300.00	1.97	1.17	848.25	995.01
12	ΠΑ/2.4/2	ΣΙΜΟΥ	410.00	1.03	0.67	485.75	753.43
13	ΠΓ/2.4/2	ΠΑΝΩ ΠΑΝΑΓΙΑ	830.00	0.33	0.33	239.25	169.15
14	ΠΓ/2.4/16	ΦΥΤΗ	680.00	1.26	0.98	710.5	736.81
15	ΠΓ/2.4/17	ΦΥΤΗ	680.00	1.19	0.87	630.75	653.14
16	ΠΓ/2.4/18	ΜΗΛΙΑ	605.00	0.64	0.54	391.5	412.37
17	ΠΓ/2.4/19	ΜΗΛΙΑ	605.00	0.23	0.23	166.75	193.80
18	ΠΓ/2.4/20	ΦΥΤΗ	680.00	0.4	0.36	261	432.39
19	ΠΓ/2.4/21	ΘΡΙΝΙΑ	545.00	1.36	1.19	862.75	914.81
20	ΠΓ/2.4/22	ΘΡΙΝΙΑ	545.00	0.86	0.54	391.5	405.97
21	ΠΓ/2.4/23	ΛΑΣΑ	590.00	0.43	0.26	188.5	196.37
22	ΠΓ/2.4/24	ΦΥΤΗ	680.00	1	0.08	54.39	586.54
23	ΠΓ/2.4/25	ΦΥΤΗ	680.00	1.33	0.96	696	926.55
24	ΠΓ/2.4/26	ΦΥΤΗ	680.00	0.93	0.86	623.5	708.60
25	ΠΓ/2.4/27	ΦΥΤΗ	680.00	0.37	0.36	261	270.22
26	ΠΓ/2.4/28	ΜΗΛΙΑ	605.00	1.60	1.52	1,102.00	1,231.09
27	ΠΓ/2.4/4	ΕΛΕΔΙΟ	300.00	1.97	1.03	746.75	527.59
28	ΠΓ/2.4/5	ΑΓ.ΜΑΡΙΝΑ ΚΕΛΟΚΕΔΑ	485.00	1.04	0.98	710.5	975.59
29	ΠΣ/2.4/3	ΠΑΝΩ ΠΑΝΑΓΙΑ	830.00	0.60	0.39	282.75	386.07
30	ΠΣ/2.4/4	ΚΑΤΩ ΠΥΡΓΟΣ	200	1.1	0.40	290	680
31	ΤΠ/2.4/4	ΚΑΤΩ ΚΟΥΤΡΑΦΑΣ	180.00	2.07	1.70	1,232.50	1,623.92
32	ΤΠ/2.4/6	ΑΣΤΡΟΜΕΡΙΤΗΣ	135.00	2.01	1.82	1,319.50	2,090.00
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ						24,860.27	36,459.46
Σημείωση							
* Απόλεια εισοδήματος (€725/εκτάριο), η έκταση που πληρώθηκε για απώλεια εισοδήματος υπολογίστηκε ως εξής ποσό που πληρώθηκε/725							

Πίνακας 4: Συνολικές Πληρωμές για τα έτη 2010-2013

A/A	Αριθμός Αίτησης	Περιοχή	Έκταση (εκτάρια)	Έκταση που πληρώθηκε *	Απώλειας Εισοδήματος 2010	Συντήρηση 2010	Συντήρηση 2011	Συντήρηση 2012	Συντήρηση 2013
1	ΛΑ/2.4/14	ΑΚΑΚΙ	0.69	0.60	435.00	580.97	457.77	307.55	205.03
2	ΛΑ/2.4/15	ΓΕΡΙ	3.80	3.70	2682.50	4690.20	3096.80	2455.54	1799
3	ΛΑ/2.4/16	ΓΕΡΙ	0.85	0.71	514.75	833.18	572.80	497.00	400
4	ΛΑ/2.4/2	ΠΟΛΙΤΙΚΟ	12.70	2.00	1450.00	2400.00	2400.00	1200.00	1200
5	ΛΑ/2.4/4	ΣΙΑ	4.01	3.50	2537.50	3372.02	2732.02	1794.03	1196.02
6	ΛΑ/2.4/9	ΣΙΑ	1.37	1.00	725.00	917.72	512.58	512.58	--
7	ΛΑ/2.4/1	ΑΡΑΔΙΠΠΟΥ	1.21	1.17	844.63	812.15	815.50	--	--
8	ΛΛ/2.4/3	ΑΥΓΟΡΟΥ	3.17	1.96	1421.00	1284.16	1284.16	--	--
9	ΛΛ/2.4/4	ΦΡΕΝΑΡΟΣ	1.47	1.20	870.00	2040.00	1686.15	840.00	666.34
10	ΛΛ/2.4/7	ΤΡΟΥΛΛΟΙ	1.4	1.22	884.50	1483.88	1233.00	711.35	502.9
11	ΠΑ/2.4/1	ΓΙΟΛΟΥ	1.97	1.17	848.25	599.72	399.81	--	--
12	ΠΑ/2.4/2	ΣΙΜΟΥ	1.03	0.67	485.75	672.97	343.43	228.95	--
13	ΠΓ/2.4/2	ΠΑΝΩ ΠΑΝΑΓΙΑ	0.33	0.33	239.25	112.77	--	--	--
14	ΠΓ/2.4/4	ΕΛΕΔΙΟ	1.97	1.03	746.87	351.97	--	--	--
15	ΠΓ/2.4/5	ΑΓ.ΜΑΡΙΝΑ ΚΕΛΟΚΕΔΑΡΑ	1.04	0.98	710.50	502.33	334.89	--	--
16	ΠΣ/2.4/3	ΠΑΝΩ ΠΑΝΑΓΙΑ	0.60	0.39	282.75	199.91	133.27	--	--
17	ΠΣ/2.4/4	ΚΑΤΩ ΠΥΡΓΟΣ	1.1	0.40	290.00	680.00	531.54	205.03	136.69
18	ΤΠ/2.4/4	ΚΑΤΩ ΚΟΥΤΡΑΦΑΣ	2.07	1.70	1232.50	1623.92	871.38	580.92	--
19	ΤΠ/2.4/6	ΑΣΤΡΟΜΕΡΙΤΗΣ	2.01	1.82	1319.50	2090.00	910.97	600.00	--
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ					18520.25	25247.87	18316.07	9932.95	6105.98
Σημειώσεις									
* Συντήρηση που αφορά κωνοφόρα (€1200/εκτάριο τα πρώτα 3 χρόνια και στα επόμενα δύο €600/εκτάριο) Συντήρηση που αφορά πλατύφυλλα και μεικτές φυτείες (€1700/εκτάριο τα πρώτα 3 χρόνια και στα επόμενα δύο €700/εκτάριο)									
** Απώλεια εισοδήματος (€725/εκτάριο), η έκταση που πληρώθηκε για απώλεια εισοδήματος υπολογίστηκε ως εξής ποσό που πληρώθηκε/725 Επίσης δεν γίνεται για κάθε έτος ξεχωριστά αφού παραμένει σταθερή									